

Matew Jesus ky n'aa hanām do Matew erii wät do hahỹh

Jesus wahë makū sa häd ketsén do hahỹh

¹ Jesus Kristo, Dawi panaa, Abaraãm panaa.
Hahỹ ta wahë makū sa häd heen n'aa kerih doo:

² Abaraãm t'aah, Isak.

Isak t'aah, Jakóh.

Jakóh taah, Judah, ta hỹh daheeh.

³ Judah t'aah, Peres.

Peres taah, Eserōm Serah daheeh. Tamar mā sa
ỹh makū häd.

Eserōm t'aah, Rām.

⁴ Rām t'aah, Aminadab.

Aminadab t'aah, Nasōm.

Nasōm t'aah, Saramon.

⁵ Saramon t'aah, Buwas. Buwas ỹh Rahab häd
näng doo.

Buwas t'aah, Obed. Obed ỹh mā Rut häd näng
doo.

Obed t'aah, Jesé.

⁶ Jesé t'aah kā, Dawi, ër wahë makū sa wahë n'aa
paah.

Dawi t'aah, Saromāw. Saromāw ỹh Urija häd näng
do ỹm paah.

⁷ Saromāw t'aah, Reboām.

Reboām t'aah, Abijah.

Abijah t'aah, Asah.

⁸ Asah t'aah, Josapa.

Josapa t'aah, Jorāw.

Jorãw panaa seeh, Usijah.

⁹ Usijah t'aah, Jotãw.

Jotãw t'aah, Akas.

Akas t'aah, Esekijah.

¹⁰ Esekijah t'aah, Manaséh.

Manaséh t'aah, Amom.

Amom t'aah, Josijah.

¹¹ Josijah panaa kä, Jekonija, ta hÿÿj daheeh.
 Babirõn buuj, Judah buuj majiï, sa häj n'aa
 hënh Judah buuj ramahũũm noo gó Jekonija
 rababok.

¹² Babirõn häj n'aa bã rabaj'eenh do jawén paa
 bã henäk do hahÿ Jesus wahë makũ sa häd:
 Jekonija t'aah, Saratijéw.

Saratijéw t'aah, Sorobab.

¹³ Sorobab t'aah, Abijuh.

Abijuh t'aah, Erijakĩm.

Erijakĩm t'aah, Asor.

¹⁴ Asor t'aah, Sadok.

Sadok t'aah, Akĩh.

Akĩh t'aah, Erijud.

¹⁵ Erijud t'aah, Erejasa.

Erejasa t'aah, Matãn.

Matãn t'aah, Jakóh.

¹⁶ Jakóh t'aah, Joséh kä. Marija häd nãng do patug
 ti Joséh. Marija t'aah kä, Jesus, ramaneëenh
 do Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Dãng Doo.

¹⁷ 14 Jesus wahë makũ sa häd ketsén do Abaraãm
 du doo bã naa, Dawi bã kä tagadäk. 14 sa häd
 ketsén do Dawi häd bã naa, Judah buuj Babirõn häj

n'aa hēnh ramahũũm bā kā. 14 kā m' Jesus Kristo* wahē makū sa hād ketsén do Babirōn hāj n'aa hēnh rabeboo nā do jawén paa bā naa, Kristo benäng bā kā.

Jesus benäng do panyyg n'aa hahỹỹh

¹⁸ Hahỹỹ da Jesus Kristo benäng do ky n'aa. Jesus yỹn pan'aa Marija hād näng doo. Joséh gatēē do pan'aa m' ti Marija. Ti m' Marija beta dāk, dooh Joséh awäd bā ta wē. Marija wén eta dāk, P'op Hagä Do Sahee hejój hyb n'aa. ¹⁹ Baad ub, P'op Hagä Do karēn doo da Joséh, ta patug pan'aa bawät. Ti hyb n'aa m' dooh takarēn bā Marija taky n'aa tapa bā hajök do sa matym gó. Dooh takarēn bā Marija tanu meby bā ta wób sa hã.† Ti hyb n'aa tahyb n'aa newē dāk, ta h'yyb gó, Marija tamejō hōm taganat'ēē wät hyb n'aa. Dooh m' takarēn bā ta wób tamaher'ood bā.

²⁰ Ti m', ta ti tahyb n'aa newē dāk do jawén paa bā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do āās kas'ee wät ta hã ta s'ēē gó. Ti m' ta s'ēē gó āās ky hadoo ta hã. Hahỹỹ da ta kyyh:

—Joséh, Dawi panaa, —näng mäh —mahyb n'aa p'eed manäh. Magat'ēē né hē Marija. Ajān ta wog gó hasuun doo, P'op Hagä Do Sahee hejój hanaa.

²¹ Aj'yy da ta t'aah. Mahād n'oo da Jesus,‡ P'op Hagä Do karapee tabed'ēēp hyb n'aa da nesaa do

* **1:17** Ji h'yyb tym dēēb, p'ooj ub Judah buuj hã P'op Hagä Do ky n'aa enooh do ramaneēēnh Mesijas . Gereg kyy me ramaneēēnh Kristo . “P'op Hagä Do h'yyb däng doo” , tahanäng pé m' ti. † **1:19** Aj'yy see sii Marija beta dāk Joséh ed'oo. Ti hadoo né hē, dooh takarēn bā taher'ood bā ta wób sa hã Marija eta dāk doo, Marija tanu maneb'yyh hyb n'aa. ‡ **1:21** Jawéh ji ted'ēēp, tahanäng pé ti Jesus.

ramoo bok do mahānh —nāng mā āās kyyh Joséh hā.

²² Sahōnh hē tii d' tawén hadoo, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh ta ky n'aa rod Isajas häd nāng do erii wät do paa kaja dāk hyb n'aa. Hahÿÿ da taky dāng do paah: ²³ “Etaah da maruus aj'yy manepäh nä doo. Enyy dāk da aj'yy ta t'aah. Ramaneëēnh da ta häd Imanuéw”, § nāng mäh. “Ër mahang P'op Hagä Do bawät”, tahanāng pé ti Imanuéw.

²⁴ Ti m' Joséh ty gawëej dāk bä, āās mejüü doo da né hē taky daheeh. Marija tagat'ëe däg kän.

²⁵ Tagat'ëe dāk né hē, dooh ta wë tawäd bä Marija t'aah nenāng nä bä. Ti m' Marija t'aah benāng do jawén paa bä Joséh häd n'oo dāk mä Jesus.

2

Sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëek do Jesus henāng do resoos do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' panang Berēnh häd nāng doo bä, Judah häj n'aa bä Jesus benāng sa wahë n'aa Eróts häd nāng do bag'āās noo gó. Tabenāng do jawén paa bä ajyy tak'ëp ma kamet'ëek doo, sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëek do kaj'aa Jerusarēnh bä. Sa häj n'aa papÿÿj hana hēnh rahana. ² Ti m' rakajaa bä kã rabeaanh:

—Nyy bä tabadäg dāk Judah buuj sa wahë n'aa nag'aap hē henāng doo? —näk mäh. —Äã hapäh sagõõh tabeny y dāk do heen n'aa. Papÿÿj nu ganyy hēnh tahana. Äã wén na bë wahë n'aa nag'aap hē henāng do äã weh'ëeh hyb n'aa —näk mä sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëek do sa kyyh.

§ 1:23 Isajas 7.14

³ Ti m' tak'ëp mä Judah buuj sa wahë n'aa Eróts häd näng do hyb n'aa tón mä taky n'aa napäh bä sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëëk do raher'oot doo. Sahõnh hë Jerusarënh panang buuj na-ããj hë m' rahyb n'aa tón mäh.* ⁴ Ti m' Eróts mejũũ ranaëënh hyb n'aa ta wë sahõnh hë Judah buuj sa rod n'aa P'op Hagä Do wë wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma mehetëk do na-ããj hë. Ti m' tabeaanh mä sa hã nyy bä P'op Hagä Do kyy kerih do ky däng Kristo, P'op Hagä Do H'yyc Däng Do benäng doo.

⁵ Ti m' raky hadoo:

—Berënh panang bä, Judah häj n'aa bä tabenäng da —näk mäh. —Hahỹỹ da P'op Hagä Do ky n'aa rod see erii wät paa ta ti ky n'aa —näk mäh:

⁶ “Panang Berënh, Judah häj n'aa bä badäk doo, õm ky n'aa netsëëh do nado panang ky n'aa etsëëh do sa mahang, Judah häj n'aa bä.

Ky n'aa etsëëh da õm, a babuuj mahang ganyyh do hyb n'aa ta bagã n'aa, Isaraéw buuj, karapé haa h'yyc mahũũm doo.”†

—Tii d' né hë P'op Hagä Do kyyh, ta ky n'aa rod see erih do paah —näk mä Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma mehetëk do sa kyyh Eróts hã.

⁷ Ti m' Eróts mejũũ rabats'yyt ta wë kejën doo gó sagõõh ky n'aa ma kamahet'ëëk doo. Ti m' tabeaanh mä sa hã ny noo gó ti sagõõh ganyyh. Ti m' rabaher'oot ta hã. ⁸ Ti m' Eróts mejũũ mä

* **2:3** Eróts wén hyb n'aa tón, dooh takarën bä ta see bag'ããs doo. Ta mab hë takarën tabag'ããs. Panang buuj rawén hyb n'aa tón na-ããj hë Eróts hã rah'yy genäh do hyb n'aa. Rahapäh ti tak'ëp da nesaa do tamoo wät da karapee henäng do hã, taky n'aa napäh do hyb n'aa.

† **2:6** Mika 5.2

Berēnh hēnh rabahōm hyb n'aa. Ti m' ky ken'yym doo gó m' taky hadoo sa hã:

—Bē ahōm, baad bē esóts karapee —nāng mäh. —Karapee bē awyyd bā, nayyw hē ŷ karēn ŷ bē maher'ood, karapee ŷ weh'ēeh hyb n'aa bē nemuun —nāng mä Eróts kyyh.

⁹ Ti m' sa hã Eróts maher'oot do jawén paa bā, ratsyym kasog kän mäh. P'aa hēnh mä sagōōh rabahapäh ēnh ramahōm me. Sa pooj jé m' sagōōh bahōm. Ti m' sagōōh bayyw kã kã tób karapee t'aah yt sooh do pong jó. ¹⁰ Tak'ēp mä ratsebee bong sagōōh rabahapäh bã kã. ¹¹ Ti m' tób gó raba-jēē p'ēē bã kã rabawyyd kã mä karapee Marija moo gó kã. Ti m' rabehyy b'ēeh tũ sa taron nu paa me karapee t'aah wē. Ti m' rawehēē kã ta hã. Ti m' raban'oo däk ta hã ta matym n'aa tak'ēp hanām doo, ky n'aa gebah doo. K'ãats tēg gabarēeh do s'ēēb, b'aa tæg buu benyym do s'ēēb in-sijēēn häd nāng doo, b'aa tæg buu benyym do s'ēēb miir häd nāng doo, b'aa tæg buu benyym do s'ēēb miir häd nāng doo. ¹² Ti m' sa s'ēē gó kã P'op Hagä Do maher'oot ranabaaj hōm hyb n'aa Eróts magä doo me, Eróts ramanaher'oot hyb n'aa. Ti m' ta tyw n'aa see me m' rababaaj hōm kã sa häj n'aa hēnh.

Esit häj n'aa hēnh Joséh rakejēn hōm do panyyg n'aa hahŷŷh

¹³ Ti m' sagōōh ma kamahet'ēēk do ratsyym kasok do jawén paa bā, Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ääs kasee mä Joséh hã ta s'ēē gó. Ti m' ta s'ēē gó taky hadoo ta hã:

—As'ēēg g'ēēd! —nāng mäh. —Mamahũũm wäd karapee t'aah ta ŷŷn daheeh Esit häj n'aa hēnh,

t'ĩĩ hēnh bē kejēn hōm hyb n'aa. Eróts mejũũ da resoos karapee t'aah tadaj'ēep hyb n'aa. Ti hyb n'aa da Esit bā bē ayyw dó, ōm ŷ maher'oot bā kā da mabana —nāng mā āās kyyh Joséh hā.

¹⁴ Ti m' nayyw hē Joséh ty gawēej dāk. Ti m' atsēm né hē Joséh bado dāk karapee t'aah, ti m' karapee ŷñn daheeh ratsyym kasog kån Esit hēnh hah'ũũm doo. ¹⁵ Ti m' Esit hāj n'aa bā rabajeej kån Eróts bedēp nā bā. Tii d' tawén hadoo P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod see her'oot do paa kaja dāk hyb n'aa. Hahỹỹ d' mā P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod erih do paah: “ŷ naēej wāt tah ŷỹ, Esit bā naa tabanyyh hyb n'aa”,‡ nāng kerih do hā.

¹⁶ Ti m' Eróts h'yy kadaw'uuh sagõõh ky n'aa ma kamahet'ēek do rawadii doo. Ti hyb n'aa tak'ēp mā takawajãän. Ti m' tamejũũ mā radej'ēep hyb n'aa Berēnh panang bā, panang nedaa bā na-ããj hē, sahõnh hē karepé ajyy pawóp hē ta baab n'aa hedo padēek doo, ti yd jé ta baab n'aa hedoo do na-ããj hē. Tii d' tawén d'oo, pawóp däg mā ta baab sagõõh ky n'aa ma kamahet'ēek do pooj jé rabahapäh sagõõh karapee henāng do heen n'aa ganyyh doo. § ¹⁷ Tii d' né kā m' kaja dāk P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod Jeremiih häd nāng do erih do paa kā. Hahỹỹ da paa m' ta kyyh:

¹⁸ “Panang Rama** häd nāng doo bā naa maa enä tak'ēp ha'oot doo.

‡ **2:15** Osejas 11.1 § **2:16** Tii d' sagõõh ky n'aa ma kamahet'ēek do rahe'oot paa ta hā. ** **2:18** Berēnh nedaa bā ti panang Rama häd nāng doo. Ti hyb n'aa ta tii bā na-ããj hē sa taah rap'ää oot, Jeremiih ky dāng doo da né hē.

Tak'ëp h'yy kat'oon do sa kyyh ji maa napäh da.
 Rakéw panaa kyyh né hē tii, sa taah p'ãã 'oot doo.
 DooH wäd sa taah. Ti hyb n'aa dooh rakarēn bā
 ta wób rah'yyb enāw bā sa hā",†† nāng kerih
 doo.

Joséh rababaaj nä do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁹ Ti m' Eróts dajëp do jawén paa bā, ta s'ëë gó m'
 ããs kas'ee wät Joséh hā. ²⁰ Hahÿÿ da ããs kyyh ta hā:
 —As'ëëg g'ëed! —nāng mäh. —Mamabaj hōm
 karapee t'aah ta ÿÿn daheeh Isaraéw häj n'aa hēnh
 kä. Dejëp karapee maji —nāng mäh.

²¹ Ti m' Joséh bas'ëëg gëet mäh, tado däk karapee
 t'aah, ti m' karapee ÿÿn daheeh ratsyym kasog kån
 Isaraéw häj n'aa hēnh hah'ũũm doo. ²² Ti m' Joséh
 ky n'aa napäh bā Akeraw häd nāng do bag'ããs mä
 Judah häj n'aa‡‡ bā ta yb jawén buuj, eÿÿm mä
 t'iï hēnh tahōm bā kä. Ti m' ta s'ëë see gó P'op
 Hagä Do ããs maher'oot mä t'iï hēnh tanahōm hyb
 n'aa. Ti hyb n'aa kä m' Isaraéw häj n'aa bód Garirej
 häd nāng doo hēnh mä tabahōm kån. ²³ Ta tii bā,
 panang Nasaréh häd nāng do bā rabajeej kån. Tii
 b' mä kaja kån hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa rod
 raheer'oot do paa P'op Hagä Do ky dāng do ky n'aa
 hā: “Ramaneëenh da Nasaréh buuj”, näk paa sa
 kyyh.

3

Jowāw nu gahem'uun do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ta see pé noo gó, nu gemuun do paah,
 Jowāw häd nāng do bahōm kån Judah häj n'aa bā

†† **2:18** Jeremij 31.15 ‡‡ **2:22** Judah häj n'aa, Isaraéw häj n'aa
 bód né hē.

tabanawäng hēnh. T'ĩ hēnh mä tamaher'oot maa new'ëe do sa hã P'op Hagä Do kyyh. ² Hahỹỹ d' mä ta kyyh:

—Edaa däk hỹ pong jé hawät do ji tabag'ããs doo. Ti hyb n'aa bë eréd hõm nesaa doo, P'op Hagä Do wë bë h'yy kawareem hyb n'aa —näng mä Jowãw kyyh.

³ Jowãw né hē ti aj'yy ta ky n'aa P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot do paa hahỹ tabaher'oot noo gó:

“Hahỹỹ da tabanawäng bã her'oot do kyyh:
Bë tyw n'aa bak'ood däg da Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo.

Baad ub da bë tyw n'aa daj'aah”,* näng mä takerii däk do hã.

⁴ Jowãw saroor mä kameer wii s'ëeb, ta pan'aa. Ta baa wyd paa m', ta byyh. Sabakar paa m' tawëh ta tä, mabaa bëeh paa m' ta waa. ⁵ Ti m' hajõk Jerusarēnh babuj n'aa, Judah hāj n'aa buuj, tamii Joradān nabyy me habong do na-ãāj né hē m' rabahõm Jowãw wë. ⁶ Nesaa do rakawoom bã, Jowãw nu gemuun hõm tamii Joradān häd näng doo me.

⁷ Ti m' hajõk Pariséw ramaneëēnh doo, hajõk Saduséw ramaneëēnh do na-ãāj hē ta wë, tanu gemuun doo bã rabana Jowãw bahapäh bã, taky hadoo mä sa hã:

—Aw'yy p'yym näng do taah hadoo bëeh! —näng mäh. —Nyy da bë ed'oo bë kejēn nesaa do bë hã P'op Hagä Do banoo do mahãnh? J'ooj madäk doo

* **3:3** Isajas 40.3

me bë ed'oo bë nu kemuun nesaa do mahãnh?
⁸Taw'ãäts hẽ pooj jé bë metäh te hub tado bã nesaa do bë eréd hõm bã. Bë metäh hanãm do bë moo bok do hã. ⁹Bë daab yb manä Abaraãm panaa bë hanäk do hã. Bë edoo manäh: “Ãã P'op Hagä Do gadoo Abaraãm panaa ãã bahadoo do hyb n'aa.” P'op Hagä Do karën bã tahajaa hahÿ pä tawareem bã, Abaraãm panaa rado padäg bã –näng mäh. ¹⁰— Edaa däk h'yy kawanereem do P'op Hagä Do ky n'aa etyy doo. Aj'yy myym joom kóm pa tadahëë däk do tabagëëm hyb n'aa hadoo tii. Sahõnh hẽ joom tëëg neaak do tagëëw jat da, ti tabaju hõm da –näng mã Jowãw kyyh.

¹¹Ti m' Jowãw ky hadoo ënh:

—ÿ ti hÿÿh, bë ÿ nu gemuun naëng me, baad hadoo do wë bë h'yy kawareem do metëë n'aa. Ti awät da jawén ÿÿ tak'ëp hyb n'aa jawyk do bahãnh ÿÿ. Hã ÿÿ, ÿ hyb n'aa sakog its ta hã. Ti hyb n'aa dooh ÿ haja bã ta tsyym suun ÿ patsä bã –näng mäh. —Tii kä P'op Hagä Do Sahee tabajëë suun bë h'yyb tym gó, bë tah'yyb mahũũm hyb n'aa. Tëëg hõõ hadoo doo me bë d' tametyy baad tabanãw däk hyb n'aa bë h'yyb tym –näng mäh. ¹²Tsyt hẽ tabetyn hõm da P'op Hagä Do karën do moo heb'ook doo, tsyt hẽ ta wób. P'op Hagä Do karën do moo b'ook doo, banãm doo hënh tabetyn hõm, tabanesaa hënh ta wób, aj'yy ta nahëë me tetyn hõm do hadoo tiriig ta bóg mahãnh. Ta joom ag tiriig tabataa ta tób n'aa yt hã. Ta bóg taju toonh tëëg hõõ me, nadëëk doo me –näng mã Jowãw kyyh Kristo ky n'aa hã.

Jesus Jowãw nu gemuun do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' ti noo gó Garirej häj n'aa bä naa Jesus bawëenh tamii Joradän häd näng doo hënh, Jowãw nu gemuun hyb n'aa. ¹⁴ Ti m' Jowãw geãm paawä, ti m' taky hadoo:

—Hëd n'aa wë ÿ mabana òm ÿ nu gemuun hyb n'aa? ÿ paawä ti manu gemuun —näng mä Jowãw kyyh.

¹⁵ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Taw'ãäts hë ta tii da dó. ÿ manu gemuun né hë. Taw'ãäts hë ër bad'oo sahõnh hë ër hä P'op Hagä Do karën doo —näng mäh.

Ti m' tii d' taky hadoo do hyb n'aa m', Jowãw nu gemuun kãn Jesus.

¹⁶ Jesus nu kemuun wät do jawén paa bä, nayyw hë tabanyyh tame naa. Tabanä sii hë m' wë kabasëëts hõm. Ti m' tahapäh mä P'op Hagä Do Sahee ahyng mä ta wë. Gurii-i bahyng doo da P'op Hagä Do Sahee bahyng. Ta hä m' tabadäng. ¹⁷ Ti m' hÿ pong jé naa tamaa ena kãn P'op Hagä Do kyyh. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Hahÿ tah ÿÿ, tak'ëp ÿ kamahän up doo. Baad ÿ h'yy gadajang tan'oo bä —näng mäh.

4

Jesus Dijab metyy do panyyg n'aa hahÿÿh*

¹ Ti m' P'op Hagä Do Sahee mahũũm kãn Jesus tabanawäng hënh, rabanabok hënh, Dijab metyy hyb n'aa Jesus. ² Ti m' 40 ta ã noo gó dooh m' Jesus awa bä, dooh m' tawëë bä. Ti jawén mä Jesus basa

* **4:** Gereg kyy me ramaneëenh Nesaa Do Yb, Dijab . “Ji taky n'aa tapa had'yyt doo”, tahanäng pé ti Dijab.

däk. ³ Tii bä Dijab, ji h'yyb tahet'uuk doo, ana ta wë, ti m' taky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah mado bä, —näng mäh — mamejō hahÿ pä rakawereem padëek pāw —näng mäh.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Doo. Hahÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Ji waa hā had'yyt nado ji bedëp. Sahōnh hē P'op Hagä Do kyyh hyb n'aa ji bedëb heh'äät”† —näng mä Jesus.

⁵ Ti m' Jesus Dijab mahūūm kän Jerusarēnh hēnh, panang tsyt hē P'op Hagä Do wë kasëew däk doo hēnh. Ti m' tabatsyyd hōm P'op Hagä Do tób n'aa jó p'op nu däk doo hēnh tabasëek hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

⁶ —P'op Hagä Do T'aah mado bä, —näng mäh — keréd hyy tūū. Hahÿ da P'op Hagä Do kyy kerih doo —näng mä Dijab kyyh: “P'op Hagä Do mejūū da ta āās, baad ōm rabahag'āās hyb n'aa. Ōm da ragadoo p'op pä hā a tsyym taganadas hyb n'aa”,‡ nāng P'op Hagä Do kyyh —näng mä Dijab.

⁷ Ti m' Jesus ky gadoo:

—Hahÿ da na-āāj hē P'op Hagä Do kyy kerih doo: “Mamety manä P'op Hagä Doo, a hagā n'aa”§ —näng mä Jesus.

⁸ Ti m' Jesus Dijab masäk waë p'op nu däk do jó. Tii b' naa m' tametëeh ta hā sahōnh hē badäk hahÿ hā hanāng do hāj n'aa rabag'āās doo, sahōnh hē hanām doo, hetsooh do badäk hahÿ hā hanāng do na-āāj hē. ⁹ Ti m' taky hadoo ta hā:

† 4:4 Dew-Teronom 8.3

‡ 4:6 Saaw-Mo 91.11-12

§ 4:7

Dew-Teronom 6.16

—Sahõnh hẽ ta ti ÿ anoo da a hã, wẽ ÿÿ, tũũ a taron nuu me ÿ mawehëe bã —nãng mã Dijab kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ahõm mahãnh ÿÿ, Nesaa Do Yb! —nãng mãh. —Hahÿÿ da P'op Hagã Do kyy kerih doo: “Jããm hẽ P'op Hagã Doo, bẽ hagã n'aa, bẽ wehëe. Jããm hẽ ta ti bẽ hyb n'aa jew'yyc, bẽ ky daheeh”, ** nãng kerih doo —nãng mã Jesus.

¹¹ Ti m' Dijab bahõm kãn Jesus mahãnh. Ti m' ããs rabana, rahag'ããs mã Jesus, ranoo mã ta hã ta waa kã.

Jesus du doo tama metëek do panyyg n'aa hahÿÿh

¹² Ti m' Jowãw nu gahem'uun do radawãts gëet do Jesus ky n'aa napãh bã m', tababaaj hõm kãn mã Garirej hãj n'aa hẽnh. ¹³ Ti m' panang Nasaréh bã tabaym dó jawén paa bã m', takahÿÿd gã panang Kapar-Naũm hãd nãng doo hẽnh. Karaj'aa Garirej hãd nãng do nabyy me Kapar-Naũm badãk, Seburũn, Napatawi sa hãj n'aa bã.†† ¹⁴ Tii da tawén d'oo, P'op Hagã Do ky n'aa rod Isajas hãd nãng do her'oot do paa takaja dãk hyb n'aa. Hahÿÿ d' paa m' Isajas kyyh:

¹⁵ “Seburũn, Napatawi hãj n'aa babuuj, karaj'aa nabyy me, tamii Joradãn tamyyj dãk hã badãk do buuj. Garirej sa hãj n'aa hãd, hajõk do Judah buuj nadoo do rabaj'eenh bã.

** **4:10** Dew-Teronom 6.13 †† **4:13** Garirej hãj n'aa bód ta ti Seburũn Napatawi sa hãj n'aa.

16 Ta tii bä, gadagyp do hadoo doo gó habok doo,
 P'op Hagä Do nahap'ëeh doo,
 rahapëë däg kån ta bag ty eh do hadoo doo.‡‡
 Dajëb bawät bä habok do sa hä ganä wät ta bag”,§§
 näng kerih doo.

17 Ti m' ti noo gó Jesus du do däk tamaher'oot
 sahõnh hẽ sa hä. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Edaa däk hÿ pong jé hawät do ji tabag'ããs doo.
 Ti hyb n'aa bë eréd nesaa doo, P'op Hagä Do wẽ bë
 h'yy kawareem hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

*Jesus ats'yyt do ta sii habong do pan'aa panyyg
 n'aa hahÿÿh*

18 Ti m' karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me
 Jesus bawät bä m', tabahapäh mä pawóp hẽ ajyy.
 Simaw, Peed ramaneëenh doo, ta hÿÿj ãn-Deréh
 daheeh. Tah'ÿÿb mä res'aak karahi me. Tah'ÿÿb
 sag né hẽ m' tii. 19 Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—B'ëep bë ana, si ÿÿ bë abooh. Tah'ÿÿb sag nado
 boo da bë hÿÿ kä. Ajyy, ÿÿj sag hadoo da bë hÿÿ kä
 P'op Hagä Do hä rah'yy ka'eeh hyb n'aa —näng mä
 ta kyyh.

20 Ti m' nayyw hẽ m' raberéd hõm karahi.
 Ah'ũũm kån mä ta sii.

21 Ti bahãnh mä Jesus bahapäh ajyy Tsijaag,
 Jowãw daheeh, Sebedew häd näng do taah.

‡‡ 4:16 Jesus né hẽ ti ta bag ty eh do hadoo doo. Sa mahang Jesus
 bawäd wät do hyb n'aa, sa mahang Jesus ma met'ëeg wät do hyb
 n'aa, rahapëë däk nyy da rabad'oo P'op Hagä Do wẽ ranu kajäk hyb
 n'aa. §§ 4:16 Isajas 9.1 hä takerii däk tii. P'op Hagä Do nahap'ëeh
 doo, ji edëb heh'äät do nahap'ëeh do tii, dajëb bawät bä habok doo.
 Kristo sa wẽ kajaa doo, papÿÿj bag ganyyh do hadoo.

Marakate gó m' rabat'oonh, sa yb mä sa hata. Karahi m' renäm. Ti m' Jesus bats'yyt ta sii rabahõm hyb n'aa. ²² Ti m' nayyw hẽ m' ragatsëg n'yyh pong hẽnh. Ti m' raberéd hõm sa yb, marakate. Ti m' Jesus sii rabahõm kãn mäh.

²³ Ti m' jé pad'yyt hẽ Garirej häj n'aa bä, tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hä, Jesus ma metëek mäh, tamaher'oot mä sa hä P'op Hagä Do ji tabag'ääs do ky n'aa hanäm doo. Jé pad'yyt hẽ m' tabaheso hõm sahõnh hẽ sa nahëeh. Tabaheso hõm na-ääj hẽ h'yyb nahejooj padëek do nahëe haj'aa.

²⁴ Ti hyb n'aa, Sirija häd näng do häj n'aa bä na-ääj hẽ raky n'aa napäh mä Jesus mo haj'aa hä. Ti hyb n'aa ramena kãn ta wë nahëe enäh doo. Hajõng mä ramena do sa nahëeh. Tak'ëp datés do hahoop do ta wób, karap'aar h'yyb nesaa do pahadëek do ta wób, mera do kaj'uun do ta wób, nabong do ta wób. Ta ti sahõnh hẽ sa nahëe Jesus hahëen hõm mäh.

²⁵ Hajök mä Jesus jawén hah'üüm. Ta s'ee hẽnh naa m' hena ta jawén hah'üüm doo. Garirej häj n'aa bä naa m' ta wób, Dekaporis häd näng do häj n'aa hẽnh naa ta wób, Jerusarënh bä naa m' ta wób, Judah häj n'aa bä naa m' ta wób, hëej Joradän häd näng do tamyyj däk hẽnh naa m' ta wób kä.

5

Ky n'aa kedëng do ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' hajök do ta jawén han'aa do Jesus bahapäh bä m', tabasëek waëe hä m', ti m' tabahyy sooh. Ti m' ta ma metëek do rabana ta wë, ² ti m' tadu doo tama metëek do sa hä. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

- 3 –P'op Hagä Do ky n'aa edëng sa hã hẽ daab na'yyp doo, sa h'yyb gó jããm hẽ P'op Hagä Do hã daab 'yyp doo. Rawén ky n'aa kedëng, hỹ pong jé hawät do bag'ããs do karapee rabahadoo do hyb n'aa.
- 4 –Ky n'aa kedëng da jé ha'oot do hah'oop doo, P'op Hagä Do h'yyb en'yym do hyb n'aa da sa hã.
- 5 –P'op Hagä Do ky n'aa edëng kaja hẽ sa h'yyb mahũüm doo, sa hejój hã h'yy kana'eeh doo. Rawén ky n'aa kedëng, hëej papuuj* P'op Hagä Do ky n'aa enooh do danãh rabahadoo do hyb n'aa da.
- 6 –P'op Hagä Do ky n'aa edëng takarën doo da ji bawät do hã tak'ëp h'yyb pad'ëek doo. Rah'yyb pahadëek do kan'oo däk da sa hã.
- 7 –P'op Hagä Do ky n'aa edëng ta wób t'yypd mehĩn doo. P'op Hagä Do t'yypd mehĩn da sa hã kä.
- 8 –P'op Hagä Do ky n'aa edëng baad hedoo do had'yyt hẽ h'yyb enãh doo. Ky n'aa kedëng da tii, rahapãh do hyb n'aa da P'op Hagä Doo sa matym me.
- 9 –P'op Hagä Do ky n'aa edëng h'yyb nyyw gó habok do du n'aa doo. Ta ti hedoo doo ramaneëenh da P'op Hagä Do taah.
- 10 –P'op Hagä Do ky n'aa edëng da P'op Hagä Do karën do ramoo bok do hyb n'aa rarahejãã do hah'oop doo. Rawén ky n'aa kedëng, hỹ pong jé bag'ããs do karapee rabahadoo do hyb n'aa da.

* 5:5 Taw'ãäts hẽ ji ner'oot Apokarip 21.1.

11 –Ky n'aa kedëng bëeh, hëp ÿ n'aa bë raky n'aa rejã bã, bë rarahejã bã, daap hë nesaa do bë ky n'aa ran'oo bã. 12 Baad had'op do P'op Hagã Do anoo da bë hã ta sãm hÿ pong jé. Ti hyb n'aa da bë h'yy gadejah, bë tsebee da, tii d' bë hã radoo bã né paawã! Tii d' né paa sa wahë makũ rabad'oo P'op Hagã Do ky n'aa rod sa hã, rarahejãã né paa sa hã –nãng mã Jesus.

Jukiir ky n'aa gó, ta bag ky n'aa gó Jesus ma metëek do panyyg n'aa hahÿÿh

13 Ti m' Jesus ky hadoo:

–Jukiir hadoo bëeh, badäk hahÿÿ hã habong do sa mahang.† Jukiir nadah'ëed wäd bã, dooh ji haja bã ji an'oo bã p'aa hënh tadah'ëed däg bã. Tanadah'ëed wäd bã, dooh hyb n'aa ji karën wät péh. Ji aw'oong hõm tii. Jé tabës pé tsab'eep da‡ –nãng mãh.

14 –Badäk hahÿÿ hã habong do sa bag hadoo bëeh. Dooh ji haja bã ji jejën bã panang waëë jó badäk doo. 15 Dooh ta bag ji gataa so bã ji waa hood yt hã ji dasooh hyb n'aa. Dooh. Ta bag ji dasooh ta tyng jó, sahõnh hë tób yt hã haj'eenh do rabag enã hyb n'aa. 16 Ti hadoo ënh bë hã. Bë metäh, rabahapäh hyb n'aa, baad hedoo do bë babok doo, baad hadoo do bë moo bok doo, bë Yb hÿ pong jé

† 5:13 Jukiir me ji ty gewuuk ta dab takanarejãã hyb n'aa. Jukiir hadoo P'op Hagã Do hã h'yy ka'eeh do badäk hahÿÿ hã habong do sa mahang. P'op Hagã Do hã h'yy ka'eeh do sa hyb n'aa nesaa do tak'ëp tawén kanah'üüm badäk hahÿÿ bã. ‡ 5:13 Jukiir nadah'ëed wät do hadoo ta hã h'yy ka'eeh do baad naboo bong doo. Baad ji nawäd wäd bã, baad nadoo do ji metëeh tii bã ta wób sa hã. Jukiir nadah'ëed wät do hadoo, ji aw'oong hõm do hado däk ji tii bã.

hawät do hã raj'aa etsë hyb n'aa kä bë hã rahapäh do hyb n'aa —näng mä Jesus.

Moses ky n'aa jaw'yyk do ky n'aa hã Jesus ma metëëk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿ ahyng babä ÿ gawats'iik hyb n'aa nado P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa na-ããj hë. Tii d' bë edoo manäh. ÿ wén hyng P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerih do paa na-ããj hë, takaja däk hyb n'aa, hã ÿ kametëëh hyb n'aa na-ããj hë. ¹⁸ Baad bë ÿ maher'oot. Wë, badäk hahÿ hëëj bawät nä bä, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tagawatsig bä. Dooh ta bód had'os pé gawatsik péh, sahõnh hë ta hã kerih do kametëëh bä kä. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh. ¹⁹ — Jé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do bód t'aats ky nadaheeh doo, ta wób tama met'ëëg bä ta nemuun raky nadaheeh hyb n'aa, jããm hë ky n'aa nets'äs da ta ti hedoo do hÿ pong jé hawät do tabag'ããs do mahang. Jé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ky daheeh doo, ta wób hã tama met'ëëg bä na-ããj hë, ky n'aa etsä däk tii, hÿ pong jé hawät do tabag'ããs do mahang —näng mäh.

Baad had'op Jesus karën ji bawät do ky n'aa hahÿÿh

²⁰ —Baad bë ÿ maher'oot. Baad ub Pariséw red'oo raky daheeh P'op Hagä Do karën do ji hã. Ti hadoo ênh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Ti hado né paawä, baad bë nado bä sa bahãnh, dooh tabad'op hë bë haja bä hÿ pong

jé hawät do bag'ääs do karapee bë hado bä –näng mäh.

1. Baad ji bawät sa mahānh ji da hadoo do hā ji hyb n'aa newëë do hā ky n'aa hahÿÿh

²¹ –Bë maa napäh né hë p'ooj ub ër wahë makũũ hā kamejũũ doo: “Manaboh manä a da hadoo doo. Nesaa do hā ky n'aa kety däk da jé ta da hadoo do daj'ëep doo”, § näng kerih doo. ²² ÿÿ kä, ÿ her'oot hahÿ bë hā: Jé ta da hadoo do wë kawajään do sii hë ky n'aa kety däk da. Jé ta da hadoo do ky n'aa rejää péh, taw'ääts hë ër wahë n'aa hedoo do raky n'aa etyy tii. Jé “h'yy gatamaa its òm!”, hanäng pé ta da hadoo do hā, p'eets hë tabanesaa hënh, tëëg hõõ gö da tabahoop –näng mäh.

²³ –Ti hyb n'aa kä, P'op Hagä Do hā mama ejuu bä mahyb n'aa es'ee bä a hā a da hadoo do ganen'aak doo, baad nadoo do ta hā mamoo wät do hyb n'aa, ²⁴ tii bä taw'ääts hë meréd dó mama ejuu do pan'aa ji ma ejuu do tyng pa. Tii bä ahõm a da hadoo do wë. Mets'ëë òm tahyb n'aa mabaan hyb n'aa, p'aa hënh bë h'yyb enyyw padëëk hyb n'aa. Tii bä maju kä P'op Hagä Do wë mamanaa doo –näng mäh.

²⁵ –Taw'ääts hë nayyw hë mah'yyb enäw a wë kawajään doo, hyb n'aa jawyk do wë òm tamahũũm bä òm taky n'aa tapaa hyb n'aa paawä. Bë mahõm me, ta hõõ bä, mah'yyb enäw, hyb n'aa jawyk do ji hā ky n'aa etyy do hā, òm taky n'aa tapa mahānh. Tii d' manadoo bä, hyb n'aa jawyk do òm tabahaëënh da warahén hā, òm tadawäts gëët hyb n'aa kä. ²⁶ Dooh d' manä bä kä tii bä, sahõnh hë

§ 5:21 Esodo 20.13

manepaag bä. Né hup ÿ né hẽ ta ti ÿ her'oot doo
—näng mäh.

*2. Baad had'op, ta wób rabahed'oo do bahãnh, ji
bawät ÿÿj sa wẽ ky n'aa hahÿÿh*

²⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Bẽ maa napäh hahÿ kamejũ doo: “Aã manä
ta seeh ÿÿm sii”,^{**} näng kerih do paah. ²⁸ ÿÿ kä,
ÿ her'oot hahÿ d' bẽ hã: ÿÿnh wẽ ty gadäk doo,
ta sii haÿÿh do hyb n'aa newẽ däk doo, baad nado
däg ta h'yyb tym hã kä. Nesaa do tamoo wäd däg
kän, dooh né ta sii taã bä paawä. ²⁹ A matym hyb
n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ãäts hẽ paawä
a matym mado nyyh. Madawäts hõm. Taw'ãäts
hẽ sét a hã hanäng do kaw'oong hõm, tabanesaa
hẽnh õm P'op Hagä Do aw'oong hõm mahãnh. ³⁰ A
moo hub hadäk do hyb n'aa nesaa do mamoo
wäd bä, taw'ãäts hẽ paawä magakyd hõm a mooh.
Madawäts hõm. Taw'ãäts hẽ sét a hã hanäng do
kaw'oong hõm, tabanesaa hẽnh õm P'op Hagä Do
aw'oong hõm mahãnh^{††} —näng mäh.

*3. Baad had'op, ta wób rabahed'oo do sa bahãnh,
ji bawät ji ÿÿm wẽ ky n'aa hahÿÿh*

³¹ —Hahÿÿ da kamejũ do paah: “Jé ta ÿÿm heréd
hõm doo, taw'ãäts hẽ taban'oo däk né hẽ ta heen
n'aa kerih do ta hã”,^{‡‡} näng kerih do hã. ³² ÿÿ kä,

^{**} **5:27** Esodo 20.14 ^{††} **5:30** Dooh Jesus mejõ bä ji matym ji
ado nä bä, ji moo see ji gakyd hõm bä. Jesus hapäh, ji h'yyb gó naa
né hẽ ti nesaa do ji moo wät doo, ji heg'ãäs doo. Tii da tawén her'oot,
baad ji hyb n'aa matakëë hyb n'aa nesaa do ji moo nawät hyb n'aa.
Dooch masuuj tado bä ta ti hedoo doo, Jesus hanäng péh. ^{‡‡} **5:31**
Dew-Teronom 24.1

ÿ her'oot hahÿÿ d' bë hä: Jé daap hë ta ÿÿm heréd hõm doo, ta ÿÿm wadii do hyb n'aa tanado bä, ÿÿnh ta patug nadoo do sii he'ÿÿh do hado däk tan'oo bä ta ÿÿm paah. Aj'yy see gat'ëë däg bä ta ti ÿÿnh, nesaa doo, P'op Hagä Do ganadoo do tamoo wät. Ta see ÿÿm sii he'ÿÿh do hado däk tii —näng mäh.

4. Baad ji awäd bä, dooh hyb n'aa tak'ëp ji ky n'aa h'ũũm pé do ky n'aa hahÿÿh

³³ —Bë maa napäh né hë p'ooj ub ër wahë makũũ hä kamejũũ doo: “Maky kahÿÿd manä Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do hä maky däng doo. Mamoo wäd né hë ta hä maky däng doo”, näng kerih doo. ³⁴ ÿÿ kä, ÿ her'oot hahÿÿ d' bë hä: Bë ky dëë manä da. P'op Hagä Do bag'ãäs do tyng hadoo hÿ pong jé. Ti hyb n'aa bë ky dëë manä hÿ pong jé hä, bë ehub né hë bë ky däng do bë metëeh hyb n'aa. ³⁵ P'op Hagä Do tsyym tyng hadoo badäk hahÿ hëej. §§ Ti hyb n'aa, bë ky dëë manä badäk hahÿ hëej hä, bë ehub né hë bë ky däng do bë metëeh hyb n'aa. Bë ky dëë manä Jerusarënh panang hä, bë ehub né hë bë ky däng do bë metëeh hyb n'aa. P'op Hagä Doo, sahõnh hë bag'ãäs do panang ti Jerusarënh. Ta ma tii. ³⁶ Bë ky dëë manä bë nuu hä. Dooh ji haj'as pé ji hä hë ji ahÿÿd bä. Ji sëen na-ãäj hë dooh ji haja bä ji ahÿÿd bä. ³⁷ Ti hyb n'aa kä, “ÿÿ” bë noo bä, taw'ãäts hë “ÿÿ” né hë bë h'yyb gó. “Dooh” bë noo bä, “dooh” né bë h'yyb gó. Jããm ti bë kyyh. Dooh hyb n'aa tak'ëp bë ky n'aa h'ũũm pé bë metëeh hyb n'aa ta

§§ 5:35 Hÿ pong jé, P'op Hagä Do bag'ãäs do tyng hadoo. Badäk hahÿÿh, P'op Hagä Do tsyym tyng hadoo Isaraéw buuj sa hä. Sahõnh hë P'op Hagä Do bag'ãäs. Ti né sahõnh hë danäh, tahanäng pé tii.

ti bë ehub né hě. Nesaa Do Yb hanaa sahõnh hě ti bahãnh tak'ëp ky n'aa h'ũũm doo —nãng mäh.

5. Baad ji awäd bä, dooh ji abaaj bä nesaa do ji tah moo wät do ky n'aa hahỹỹh

³⁸ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Bë maa napäh né hě hahỹ kamejũũ doo: “Ta da hadoo do matym rejãã doo, ta ti mo haj'aa nãng do matym na-ããj ji rejãã. Ta da hadoo do tęg see gatëh hõm doo, ta ti mo haj'aa nãng do tęg see na-ããj hě ji rejãã”,^{***} nãng kerih doo. ³⁹ Ýỹ kã, ý her'oot hahỹỹ d' bë hã: Bë mahũũm manã hyb n'aa jeyyk do sa wë nesaa do bë hã moo wät doo, tamoo wät do sãm tagadoo hyb n'aa paawã. Õm rapa ewyh bä manu mebyng hyb n'aa paawã, mamabaaj manäh. Man'oo a ta pa s'ee hënh rabewyyh hyb n'aa. ⁴⁰ Hyb n'aa jeyyk do sa wë a da hadoo do õm taky n'aa tapa bä a saroor hyb n'aa, man'oo ta hã a hatsë a hã hadäk do na-ããj hě. ⁴¹ Õm ramejõ bä sa ma mas'ëed bä raky n'aa jaw'yyc do anoo do pénh, tii bä mamahãj manã ta ti ramejũũ doo. Taw'ããts hě raky dãng do bahãnh mas'ëed.^{†††} ⁴² Man'oo a da hadoo do ets'ëë bä a hã. A h'ëed see a da hadoo do ets'ëë bä tab'aanh doo, man'oo né hě —nãng mäh.

6. Baad ji awäd bä, ji majĩ sii hě ji kamahãn do ky n'aa hahỹỹh

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

^{***} **5:38** Esodo 21.24, Rewitikos 24.20, Dew-Teronom 19.21
^{†††} **5:41** Roma buuj warahén n'aa Isaraéw häj n'aa bä mejũũ do rahajaa, rakarën bä, ramejũũ Isaraéw buuj rasëet sa ma dawëë péj. Tii d' radoo bä, ramejũũ do bahãnh ji asëet, nãng Jesus kyyh. Dooh ji mahãj bä.

—Bë maa napäh né hë hahÿ ramejũũ do paah: “Makahãñ a da hadoo doo. Mahyb n'aa wa-reem a majĩ.”^{†††} ⁴⁴ ÿÿ kã, ÿ her'oot hahÿÿ d' bë hã: Bë kamahãñ bë majĩ. Bë ky n'aa ets'ëë bë hã rejãã doo, ⁴⁵ bë Yb hÿ pong jé hawät do taah né bëëh, bë metëëh hyb n'aa ta tii hã. Bë Yb hÿ pong jé hawät do anoo papÿÿj bag tapahuunh doo, baad habok do sa hã, baad nabok do sa hã na-ããj hë. Baad habok do rababong bã tabanoo naëng badoos hyb n'aa, baad nabok do rababong bã na-ããj hë. ⁴⁶ Bë gadoo bë ed'oo g'eeh hanãm do P'op Hagã Do hanaa, jããm né hë bë kamahãñ bã bë hã kamahãñ doo? Dajëër Roma buuj hã ji hepak do taa n'aa, bë ty n'aa ges'yyk doo, ti na-ããj rakamahãñ sa hã kamahãñ doo. ⁴⁷ Jããm hë bë wakããn hedoo do bë edëë bã, ta wób bad'oo do bahãnh nado bë bad'oo. Jé P'op Hagã Do sa h'yyb gó nahapäh do na-ããj né hë redëng sa wakããn, sa najiis. ⁴⁸ Ti hyb n'aa, taw'ããts hë baad had'yyt hë bë babok, bë Yb hÿ pong jé hawät do baad had'yyt hë tabawät doo da —näng mä Jesus kyyh sa hã.

6

Tamawoob hë hedoo do Jesus ma metëëk P'op Hagã Do ji weh'ëëh do ky n'aa hã

¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad hedoo doo, P'op Hagã Do karën do bë moo bok bã, taw'ããts hë bë moo boo bë raj'aa etsë hyb n'aa nado. Baad hedoo do bë moo boo bã bë hã raj'aa etsë hyb n'aa, ti bã dooh bë gado wäd bã hanãm do ta sãm bë Yb hÿ pong jé hawät do hanaa.

††† **5:43** Rewitikos 19.18

1. Nyy da ji bad'oo kas'uut do matym n'aa ji an'oo bä do ky n'aa hahÿÿh

²—Ti hyb n'aa kas'uut do matym n'aa mabanoo bä, magamehã manã torõm-bet, õm ramanatakëë hyb n'aa, j'ooj madäk doo me ky ken'yym do rabad'oo doo da panang tyw n'aa bä, tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot do yt hã, sa hã ta wób raj'aa etsë hyb n'aa. Baad bë ÿ maher'oot: Ta ti hedoo doo, sa hã raj'aa etsë doo me né hë ragado däk ta sãm. Dooch ragado wäd bä hanãm do P'op Hagã Do hanaa. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo.

³ Kas'uut do matym n'aa mabanoo bä, maher'ood manã ta wób sa hã, ⁴ ta wób ranahapäh hyb n'aa mamasa doo. Tii bä kä, a Yb hÿ pong jé hawät doo, hapäh do ranahapäh bä manoo doo, anoo da a hã ta sãm baad hadoo doo —näng mäh.

2. Nyy da ji bad'oo ji ky n'aa ets'ëë bä ky n'aa hahÿÿh

⁵—Bë ky n'aa ets'ëë bä, j'ooj madäk doo me ky ken'yym do rabahed'oo doo da bë adoo manã da. Panang tyw n'aa kajatsëk bä, hajök do rababok bä, tób P'op Hagã Do panyyg rayd naherot do yt hã na-ããj ti ragen'aak raky n'aa etsëë rabë bä, ta wób rabahapäh hyb n'aa. Baad bë ÿ maher'oot: Ta ti hedoo doo, sa hã raj'aa etsë doo me ragado däk ta sãm. Dooch ragado wät pé hanãm do P'op Hagã Do hanaa. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. ⁶ Ti hyb n'aa, maky n'aa ets'ëë bä, ajëë suun a tób gawakõ gó, manoo gatsëë däg ta gawakõ, ti bä maky n'aa ets'ëë a Yb, hÿ pong jé hawät do ji nahapäh do hã.

Tii bä kä, a Yb hÿ pong jé hawät doo, kejën doo gó maky n'aa etsëë do hapäh doo, anoo da a hã ta sãm

baad hadoo doo. ⁷ Bë ky n'aa ets'ëë bä, bë ky n'aa jebaaj manä bë etsëë doo, P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do rabahed'oo doo da. Rah'yy kaha'eeh do maa napäh raky n'aa etsëë doo, hajông do sa kyyh hyb n'aa red'oo. ⁸ Bë ky n'aa ets'ëë pooj jé bë Yb hapäh bë wë badoh doo. Ti hyb n'aa bë ky n'aa ets'ëë manä nanäng raky n'aa etsëë doo da.

⁹ –Taw'ääts hë hahÿÿ da d' bë kyyh bë ky n'aa ets'ëë bä:

“Ee, hÿ pong jé hawät doo,
ãã karën sahõnh hë õm rahyb n'aa jew'yyk.

¹⁰ ãã etsëë a hã,
sahõnh hë mabag'ääs do nayyw hë takajaa hyb
n'aa ãã wë.

ãã karën sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do
ramoo bok makarën doo,
hÿ pong jé ramoo bok doo da makarën doo.

¹¹ Man'oo had'yyt hë ãã waa.

¹² Mamabaan hõm nesaa do ãã moo bok do paah,
ãã mabaan hõm doo da ãã wë moo bong do nesaa
doo.

¹³ Man'oo manä nesaa do ãã tah'yyb tatuk.

ãã mamõ n'aa jesu Nesaa Do Yb mahãnh.*

[Õm né ti sahõnh hë bagãã had'yyt doo.

Õm né ti hejooj had'yyt doo.

Õm né ti ji'aa etsëë had'yyt doo. Ti né hë. Taw'ääts
hë]”, näk da bëëh.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

* **6:13** Tahajaa na-ããj hë ji erii bä: “ãã mamõ n'aa jesu nesaa do mahãnh.”

—Bë hyb n'aa mabaan bä nesaa do bë wë ramoo boo bä, tii bä bë Yb hỹ pong jé hawät do hyb n'aa mabaan da na-ããj hẽ bë hã. ¹⁵ Bë hyb n'aa manabaan bä nesaa do bë wë ramoo bok doo, tii bä dooh na-ããj hẽ bë Yb hyb n'aa mabaan bä bë hã nesaa do bë moo bok doo.

3. Nyy da ji bad'oo kas'aah doo me P'op Hagä Do ji weh'ëeh bä ky n'aa hahỹh

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—P'op Hagä Do bë weh'ëeh hyb n'aa bë kas'aah bä, bë metä manä bë h'yy gajëng doo, j'ooj madäk doo me habok doo, ky ken'yym do gó habok do rabahed'oo doo da. Ta ti rah'ỹt sa mamets rakas'aah ta wób rabahapäh hyb n'aa. Baad bë y maher'oot: Ta ti hed'oo doo, sa hã raj'aa etsë doo me, ragado däk ta säm sahõnh hẽ. Dooh ragado wät pé hanäm do P'op Hagä Do hanaa. Né hup y né hẽ ta ti y her'oot doo. ¹⁷ Ti hyb n'aa, kas'aah doo me P'op Hagä Do maweh'ëeh bä, taw'ääts hẽ mahetsyyd a mamets, mahawug ta syyj buu benyym do a nuu gó ji bahed'oo doo da ¹⁸ kas'aah doo me P'op Hagä Do maweh'ëeh do ta wób ranahapäh hyb n'aa. Jããm hẽ a Yb, hỹ pong jé hawät doo, ji nahapäh do hapäh hyb n'aa. Tii bä kä, a Yb hỹ pong jé hawät doo, kejën doo gó makas'aah do hapäh doo, anoo da a hã ta säm baad hadoo doo —näng mäh.

Ji ma ky n'aa hahỹh

¹⁹ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Bë ata manä bë ma takah'ũũm hyb n'aa badäk hahỹh bä, kamera hedoo do ji ma rejãã doo bä, ji ma hetõt bä, hets'ëek do bë tób ranoo eë hõm doo

bä bē ma rabets'ëek hyb n'aa. ²⁰ Taw'ääts hē bē moo boo had'yyt hē ti P'op Hagä Do bē hā takarēn doo. Tii bä da bē gadoo da hÿ pong jé ta sām P'op Hagä Do hanaa. Hÿ pong jé dooh kamera hedoo do rejā bä ta sām P'op Hagä Do hanaa ji gadoo doo. Ta tii bä dooh tahetōd bä ta sām, ta tii bä dooh retsēeg bä P'op Hagä Do hanaa ji gadoo doo. ²¹ Ta tii d' ÿ wén her'oot, tak'ëp bē kamahān do banäng bä, tii bä bē h'yyb bawät —näng mäh.

²² —Ji bag hadoo ji matym. Baad tado bä ji matym,† ta bag hado däk sahōnh hē ji hā. ²³ Baad tanado bä ji matym,‡ badagyp hadoo sahōnh hē ji hā. Ti hyb n'aa, ta bag hadoo bē hā hanäng do paawä, badagyp do tado bä, tak'ëp tabadagyp tii bä bē hā.

²⁴ —Dooch hajaa pé pawóp hē ta kariw n'aa sii moo wät pé séd noo gó. Tii d' tahado bä, ta kariw n'aa see dooh takamahān bä, ta see ti takamahān. Ta see wē da baad tamoo wät da, ta see taty n'aa ges'yyk da. Ti hadoo bē hā. Dooch bē haja bä bē h'yy keséj bä. Dooch bē haja bä P'op Hagä Do hā bē h'yyb däg bä, dajëer hā na-ääj bē h'yyb däng bä —näng mä Jesus.

²⁵ —Ti hyb n'aa bē ÿ maher'oot hahÿÿh: Bē hyb n'aa tón had'yyt manä bē babok do hā, bē waa hā, bē eëek do hā, bē saroor hā. Tii d' ÿ wén edoo, ji awa do bahānh ti ji edëp doo. Ji saroor bahānh ji. ²⁶ Bē hegää taw'ëed. Dooch rejoom bä joom tym. Dooch rata bä joom ag sa waa tób n'aa yt hā. Ti

† **6:22** Ji etsëeh, P'op Hagä Do hā ji h'yyb däk, tahanäng pé né m' ti baad hadoo do ji matym. ‡ **6:23** Ji netsëh, ji ma hyb n'aa ji bawät tahanäng pé né m' ti baad nadoo do ji matym.

hado né paawä, P'op Hagä Doo, bë Yb, anoo sa waa. Taw'ëed P'op Hagä Do kamahän do bahänh bë takamahän. ²⁷ Tak'ëp bë hyb n'aa newë had'yyt né paawä, dooh bë haja bä bë aboo dawëd bä ta tii da —näng mäh.

²⁸ —Hëd n'aa bë hyb n'aa tón bë saroor bë pad-
edëek do pan'aa hä? Bë hegää tabawä n'aa ts'ooh
joom banäng bä hawäng doo —näng mäh. —Doo
né paawä ramoo boo bä, dooh né paawä sa saroor
rages'yyb bä, ²⁹ Saromäw saroor anyyw né paawä,
gabar'ëeng né paawä, ti bahänh tabanäm ti tabawä
n'aa ts'ooh. ³⁰ Tii da baad ub P'op Hagä Do adoo
bä tabawä n'aa hä, nayyw hë tsawyy jëng do hä,
ji gatäng do hä, dooh g'eeh ti bahänh baad ub
tabahag'ääs bëeh? Tanoo né da bë hä bë saroor.
H'ëed hyb n'aa P'op Hagä Do hä baad bë h'yy
kana'eeh? ³¹ Ti hyb n'aa kä, bë hyb n'aa tón manäh.
“H'ëed g'ee d' ää awa? H'ëed g'ee d' ää eëek? H'ëed
g'ee d' ää dadäk?”, bë an'oo manäh. ³² P'op Hagä
Do sa h'yyb gó nahapäh do ti tii, ti hä h'yyb padëek
doo. Bë ti dooh tii d' bë adoo bä. Bë Yb hÿ pong jé
hawät do hapäh bë wë bedoh doo. ³³ Taw'ääts hë
pooj jé baad bë h'yyb padäg bë Yb bag'ääs do hä,
baad hedoo do ji hä takarën do hä na-ääj hë. Tii
bä kä, tanoo da bë hä sahönh hë bë wë bedoh doo.
³⁴ Ti hyb n'aa kä, naga hë bë hyb n'aa tón manä
bë pooj jé hawät do hä. Jat'iip hadoo na-ääj hë ti
anäng ji h'yy katón doo. Ti hyb n'aa taw'ääts hë jati
pé bë hyb n'aa newë nyy d' bë bad'oo.

7

Ji da hadoo do ji ky n'aa netyy do panyyg n'aa

hahỹỹh

¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad nadoo do hã bë ky n'aa ety manä had'yyt hẽ ta wób, P'op Hagä Do ky n'aa netyy hyb n'aa bëeh. ² Tii d' ỹ wén edoo, ta wób bë ky n'aa etyy doo da, bë da P'op Hagä Do ky n'aa etyy. Ta wób bë ky n'aa etyy do pénh, ti pénh da P'op Hagä Do ky n'aa etyy da bëeh.

³ —Hëd n'aa mamatakëë b'aa hyyj its a da hadoo do matym me hahop doo, b'aa haeh do a matym gó anäng? ⁴ Hëd n'aa, “Na b'aa hyyj a matym gó hatu do ỹ ado hõm”, mabanäng, dooh b'aa haeh do mamatakä bä a matym gó hanäng doo? ⁵ J'ooj madäk do ti a h'yyb. Mado nä pooj jé b'aa haeh do a matym gó hakëë doo. Tii bä da mabahapäh baad ub mabado hõm hyb n'aa a da hadoo do matym gó hatu do b'aa hyyj —näng mäh.

⁶ —Bë an'oo manä awaar hã tsyt hẽ P'op Hagä Do wẽ kasëew däk doo. Bë da regës. Bë an'oo manä too yb hã majoor gabarëeh do perora häd näng do s'ëëb. Ratsab'eep da bë majoor* —näng mä Jesus.

Ji ky n'aa etsëë do ky n'aa hahỹỹh

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë ets'ëë, tii bä P'op Hagä Do anoo bë hã. Bë esóts, tii bä bë aw'yyt da.† Bë naëëj tób noo bä

* **7:6** Hahỹỹ d' Jesus hanäng pé apäh: Bë ky kahũũm manä P'op Hagä Do ky n'aa hanäm do bë maher'ood bä kanar'ëën do maa nanewëë do sa hã. Sa hã ji ky kahũũm bä, ji rarahejää da tii bä. Awaar ji tegës do hadoo tii. Sa hã ji ky kahũũm bä panyyg hanäm do ky n'aa, raty n'aa ges'yyk da tii. Too yb majoor gabarëeh do tsab'eep do hadoo tii. † **7:7** Baad ji hyb n'aa matakëë ji ky n'aa etsëë do hã tahanäng pé m' tii bë esóts bä bë aw'yyt.

naa, tii bä da ta danäh noo gas'ëes.‡ ⁸ Jé hetsëe doo, gadoo da P'op Hagä Do hanaa. Jé hesoos péh, taw'yyt P'op Hagä Do hanaa. Jé tób noo bä naa naëenh péh, tób noo kas'ëes da ta hä P'op Hagä Do hanaa —näng mäh.

⁹ —Päw bë t'aah ets'ëe bä ta waa, pä bë anoo g'eeh ta hä? ¹⁰ Tah'ÿÿb bë hä tets'ëe bä ta tä, aw'yy g'eeh bë anoo ta hä? Dooh. ¹¹ Nesaa do moo heb'ook do né paawä bëeh, baad hadoo do bë heno bë taah hä. Ti bahãnh bë Yb hÿ pong jé hawät do anoo da baad hadoo do ta hä hetsëe do hä.

¹² —Ti hyb n'aa kä, sahõnh hë bë bad'oo do hä, bë moo boo ta wób sa hä baad hadoo doo, bë karën do bë hä ramoo bok doo. Tii d' tahanäng pé P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do hä, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do hä kerih doo —näng mä Jesus.

Ta tyw n'aa ky n'aa gó Jesus ma metëek hÿ pong jé ji bahõm do ky n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Noo maeh ta tyw n'aa, maeh ta tyw n'aa bane-saa hënh, ji karejãã doo hënh hahõm doo. Hajõk maeh doo me hah'ũũm. Ti hyb n'aa, taw'ããts hë bë majëe suun noo nad'ëed is do hadoo doo me P'op Hagä Do wë, ji edëb had'yyt doo hënh ji tamahũũm doo. ¹⁴ Noo manad'ëed its, manad'ëed its ta tyw n'aa ji edëb had'yyt doo hënh hahõm doo. Dooh tahajõõ bä ta ti ta tyw n'aa haw'yyt doo —näng mäh.

Rababok do hä ji h'yy ganäng sa hä ky n'aa hahÿÿh

‡ **7:7** Ji ky padäg had'yyt hë P'op Hagä Do hä ji etsëe doo, tahanäng pé m' ti tób noo bä naa ji naëenh doo.

15 Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad bë hyb n'aa matakä, P'op Hagä Do ky n'aa rod oow bë rawanadii hyb n'aa. B'éé anyyw is do hadoo kawanajãän do hadoo da rababok bë mahang. J'ooj madäk doo me tii. T'öp, sa h'yyb gó, tabanas'aa b'éé hek'ook do hadoo tii. 16 Ramoo bok do hä, raher'oot do hä na-ãäj hë bë da h'yy genäh sa hä, joom ag hä ji bahapäh do hadoo joom ÿñn hä. Dooh ji awyyd bä uwa ag sasëng tëëg hedoo do hä. Dooh na-ãäj hë ji awyyd bä wiigo ag hetëk do hä. 17 Joom baad hadoo doo, baad ub ta ag. Joom seeh, baad nadoo doo, ta hënh hënh ta ag hahöm, dooh baad hadoo do ta ag. 18 Joom baad hadoo doo, dooh teag bä baad nadoo doo. B'aa p'yym näng doo, dooh tahaja bä baad hadoo do teag bä. 19 B'aa baad nadoo do heaak doo, ji agëem, ji tëëg hado däk tii bä. 20 Joom ag hä bë hapäh doo da ta ÿñn, ti hadoo da, ramoo bok do hä, rababok do hä bë da h'yy genäh P'op Hagä Do ky n'aa rod oow sa hä —näng mäh.

21 —Dooh sahõnh hë “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo”, ÿ ramaneëënh doo, hÿ pong jé hawät do bag'ãäs do karapee rabahadoo da. Jãäm hë Yp ÿ hÿ pong jé hawät do karën do moo b'ook doo, ta bag'ãäs bä tagadoo. 22 Sahõnh hë P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó, hahÿÿ da hajök do sa kyyh hä ÿÿ: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, a kyy gó nado g'eeh a ky n'aa ãä baher'oot? A kyy gó nado g'eeh karap'aar h'yyb nesaa do sa hä padëëk do ãä habëë hõm? A kyy gó nado g'eeh hajõng ãä pehuunh doo?”, näk da. 23 Tii bä kä, hahÿÿ da da këh ÿ sa hä: “Dooh noo gó bë ÿ hapëë bä. Bë anä matym ÿÿ

gó naa, nesaa do moo heb'ook doo!”, näng da käh ÿ sa hä.

²⁴—Ti hyb n'aa kä, hahÿ käh ÿ maa newëë doo, ky daheeh doo, aj'yy h'yy ganäng do hadoo, tababang bä, pä banäng bä, ta tób tatamaa sooh do hadoo. ²⁵ Adots né paawä naëng, tamii agyyb né paawä ta tób hä, bah'ood ahëm né paawä ta hä, dooh tatë hyy bä, tababang bä ta tób tu n'aa baad tabejëh do hyb n'aa. ²⁶ Käh ÿ maa newëë doo, ky nadaheeh doo, aj'yy h'yy gatamah do hadoo, hood jó ta tób tatamaa sooh do hadoo. ²⁷ Adoos naëng, ag'yyp tamii ta tób hä, bah'ood ahëm ta hä. Tii bä tabatë hyng. Sahõnh hë takarejãã ta tób —näng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus bahajaa bä sahõnh hë ta ti ta her'oot doo, maa new'ëë do rahyb n'aa meuunh mä tama metëëk do hä. ²⁹ Rawén meuuj bong mä tama metëëk mä hyb n'aa jawyk do ky n'aa me. Sa ma matëg, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do rama metëëk doo da nahado m' tii.

8

Rog manahuuh do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' waëë bä naa Jesus bahyng bä kä hajõk mä had'aa. ² Ti m' aj'yy rog manahuuh do ana mä ta wë. Ti m' tabahyy häng mä ta taron nu paa me, ti m' taky hadoo mä Jesus hä:

—Wahëh ÿ n'aa, —näng mäh —makarën bä tii, mahajaa né hë nahäh ÿ mado hõm —näng mä ta kyyh.

³ Ti m' Jesus moo däg ta hä. Ti m' taky hadoo:

—Ej. Ỹ karēn —näng mäh. —Has'oo däg! —näng mä ta kyyh.

Ti m' nyyw hē kā m' ta nahēē badoo wät. Has'oo däg kän mäh.

⁴ Ti m' Jesus baher'oot ta hã:

—Maher'ood manä ta wób sa hã —näng mäh. — Ahõm jajé naga hē P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo wät do wē. Mametä ta hã õm has'oo däk doo. Mamoo wäd Mosees mejũũ do paah, ta ti hedoo doo pé ji nahēē badoo wät do heen n'aa, õm has'oo däk do baad sahõnh hē rabahapäh hyb n'aa —näng mä Jesus ta hã.

Warahén sa wahë n'aa see Jesus hã h'yy ka'eeh do panyyg n'aa hahỹỹh

⁵ Ti m' panang Kapar-Naũm häd näng doo bä Jesus kajaa bä kā, Roma buuj warahén n'aa sa wahë n'aa see ana kän ta wē, ta karom Jesus masa hyb n'aa. ⁶ Ti m' Jesus hã taky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh — tak'ëp karom ỹ nahēē näng. Ti asooh tób hēnh. DooH tahaja bä tawäd wäd bä. Tak'ëp tabahoop — näng mä warahén.

⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Taw'ãäts hē. T'ĩĩ hēnh ỹ bahõm ỹ bahaso däk hyb n'aa —näng mäh.

⁸ Ti m' warahén wahë n'aa ky hadoo:

—Wahëh ỹ n'aa, hã ỹỹ, ỹ hyb n'aa sakog its a hã, tóp ỹỹ gó mabajëë suun hyb n'aa. Taw'ãäts hē babä naa mamejũũ ta nahēē hã, tii bä karom ỹ bahas'oo däk da. ⁹ Tii d' ỹ wén edoo, ỹ na-ãäj né hē ỹ ky daheeh wahëh ỹ n'aa ramejũũ do ỹỹh. Ỹ na-ãäj hē warahén ỹ n'aa ỹ mejũũ, ỹ raky daheeh. Ta see

ÿ mejõ bã, “Ahõm”, ÿ noo bã, ahõm né hẽ. Ta see ÿ mejõ bã “Ana”, ÿ noo bã, ana né hẽ. Karom ÿÿ ÿ mejõ bã, “Hahÿ mamoo wäd”, ÿ noo bã, ÿ taky daheeh né hẽ* –näng mä warahén kyyh.

¹⁰ Ti m' Jesus hyb n'aa meuunh mä warahén her'oot do tamaa napäh bã. Ti m' taky hadoo hajõk do ta sii han'aa do hã:

–Né hup ÿ né hẽ hahÿ ÿ her'oot doo: P'op Hagä Do hã rah'yy ka'eeh sa noo né paawä, dooh ÿ hapäh nä pé Isaraéw buuj sa mahang tak'öp hã ÿ h'yy ka'eeh do hahÿ aj'yy, Isaraéw buuj nadoo do h'yy ka'eeh do hadoo. ¹¹ Baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Badäk hahÿÿ hã jé pad'yyt hẽ naa rabena da hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo bã ratsebé do jãm n'aa tyng n'aa jó rabat'oonh hyb n'aa Abaraãm, Isak, Jakóh sa sii. ¹² Ti nuuj jé, pooj jé kats'yyt do ta karapee rabahadoo hyb n'aa paawä, kaw'oong bong da ta w'oo hã, gadagyp doo bã. A'oot da tii bã. Sa tæg kamegëej däk da tak'öp nesaa do rahoop do hyb n'aa –näng mäh.

¹³ Ti m' warahén hã Jesus ky hado kãn:

–Abaaj hõm. Mah'yy ka'eeh do hyb n'aa metsëë do ÿ moo wät –näng mäh.

Ti m' ti noo gó né hẽ ta karom bahas'oo däk.

Jesus nahëë sog hõm do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' Peed tób bã Jesus bajëë suun bã, tahapäh mä Peed mayyn hasooh doo. Oom ta hã. ¹⁵ Ti m' Peed mayyn moo hã tamoo däng, ti m' nayyw hẽ

* **8:9** Hahÿÿ da warahén hanäng pé taker'oot do hã: “ÿ mejüü do ÿ raky daheeh doo da, õm karom ÿ nahëë ky daheeh da, dawëë naa né paawä mamejõ bã.”

oom keréd hõm. Ti m' tabas'ëeg gëet, ti m' tamoo wäd däk Jesus waa.

¹⁶ Tug bä kä m', ramenaa ta wë hajök karap'ar h'yyb nesaa do pahadëek doo. Ti m' karap'ar h'yyb nesaa do tahebëe bong, ta ky haj'aa. Nahëe enäh do ahub padëek mä Jesus an'oo bä. ¹⁷ Tii da tawén d'oo hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'oot do paa takaja däk hyb n'aa:

“Äã tedëeb wät äã h'yyb nahejoonh do mahänh. Tado hõm äã nahëeh”, näng paa Isajas.†

Jesus sii hawät do karën do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁸ Ti m' hajök do ta w'oo hã kat'aa do Jesus bahapäh bä kä, taky hadoo mä tama metëek do sa hã:

—Hamäh, ër atsëg hõm karaj'aa tamyyj jé —näng mäh.

¹⁹ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do see ky hadoo ta hã:

—Ma matëg, —näng mäh —õm ÿ hadaa had'yyt hë mahahõm hënh —näng mäh.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—Kanari tób näng, taw'ëed maag enäh. ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, dooh tóp ÿÿ pé ÿ yd kameh'ääk péh —näng mäh.

²¹ Ti m' Jesus sii hawät do see ky hadoo ta hã:

—Õm da ÿ hada. Pooj jé dó ÿ abaa j hõm Ee wë ÿ bahag'ääs hyb n'aa. Tadajëp jawén paa bä kä, ÿ dakä jëng jawén paa bä kä õm ÿ bahadaa kân —näng mäh.

²² Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

† 8:17 Isajas 53.4

—Na hã ÿ h'yy kana'eeh doo, dejëp do hadoo doo, dakëë sa da hadoo doo —näng mäh. —Õm tii, ÿ mahadaa —näng mä Jesus.

Bah'ood Jesus meduuk do panyyg n'aa hahÿÿh

²³ Tii kä, Jesus gatsëg so kãn marakate gó, karaj'aa tamyyj jé rabatsëg hõm hyb n'aa. Ta sii m' ta ma matëg ragatsëg tooj kãn. ²⁴ Ti m' nayyw hë m' bah'ood bana kãn tak'ëp. Tewëep mä maadaka. Marakate m' tetaa m'. P'eets mä marakate bagyyb jëë paawä. Jesus mä aã sooh ti nuuj jé. ²⁵ Ti m' ta ma matëg ramebëë nyh, ti m' raky hadoo:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo! Aã medëëb! Èr da ag'yyp! —näk mäh.

²⁶ Ti m' taky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa tak'ëp bë beÿÿm? Kanahën d'os hë ub h'yy ka'eeh do bëëh! —näng mäh.

Ti m' tabas'ëëg gëët, ti m' bah'ood, maadaka tameduuk. Ti m' bah'ood badoo wät. Badatih däk mäh.

²⁷ Ti m' tak'ëp rameuuj bong bä m' raky hadoo:

—Ny hadoo do aj'yy ti hÿÿ eh? Bah'ood, maadaka sii hë raky daheeh! —näk mä sa kyyh.

Karap'aar h'yyb nesaa do Jesus ah'eed h'ũũm do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁸ Ti m' karaj'aa tamyyj jé, Geras buuj sa häj n'aa bä rakajaa bä kä, pawóp hë ajyy mera doo, karap'aar h'yyb nesaa do pahadëëk do ramamuun Jesus. Kamag pä gó naa m' rabana. Tak'ëp rakawa-jãän do hyb n'aa, dooh m' t'ĩ hënh tabës péh. ²⁹ Ti m' tak'ëp mä sa kyyh:

—H'ëed makarën äã wë, P'op Hagä Do T'aah? P'op Hagä Do ky däng do ji tarejää do pooj jé makarën äã marejää? —näk mä mera do sa kyyh.

³⁰ Hajõng mä too yb dawë péj habëëh. Sa waa rabahew'aa tii bä. ³¹ Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do rabetsëë Jesus banoo hyb n'aa rabajëë pëë too yb hä. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Äã mahabëë nä bä, man'oo äã bajëë pëë too yb hä —näk mä sa kyyh.

³² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë anäh! —näng mä Jesus sa hä.

Ti m' karap'aar h'yyb nesaa do benä kän ajyy sa hä hanäng do paah, too yb hä m' rabajëë pä kän. Ti m' too yb rapah'uud bong, rameraa bong, ti m' rawaj'aa wëënh tame wajapëm doo hënh, tame m' rakejäg bëënh. Ti m' t'öp mä rapehäs. ³³ Ti m' too yb hagä n'aa rawaj'aa jëk panang hënh. T'ii hënh ramaher'oot mä sahõnh hë rahapäh doo, ajyy karap'aar h'yyb nesaa do pahadëëk do paa sa ky n'aa na-ääj hë. ³⁴ Ti m' sahõnh hë panang buuj rabana Jesus rabaheg'ääs hyb n'aa. Ti m' Jesus rabahapäh bä m', rabetsëë ta hä tabahõm hyb n'aa sa häj n'aa bä naa.

9

Ajyy k'yy gadóm do Jesus haso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus gatsëg sooh marakate gó, ti m' ta panang hënh, karaj'aa tamyyj jé tabatsëg hõm. ² Ti m' ajyy wób ramanaa mä nahëë näng doo, nawät doo, ratóg nä ta tyng jó. Ti m' Jesus h'yyb hapäh bä

m' hat'ook do rah'yy ka'eeh do ta hã, taky hadoo nawät do hã:

—Mahyb n'aa tón manäh, tah ÿÿ. Nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do kado hõm —näng mäh.

³ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do raky hadoo sa h'yyb gó:

—P'op Hagä Do taky n'aa rejãã hahÿÿ hã —näk mä sa h'yyb gó.

⁴ Jesus h'yyb hapäh mä sa h'yyb, ti hyb n'aa m' taky hadoo sa hã:

—Hëd n'aa nesaa do bë hyb n'aa newëë bë h'yyb gó? —näng mäh. ⁵ —Nyy da nahejooj bë hã? “Kado hõm nesaa do a h'yyb tym gó hanäng do paah”, ji noo bä? “As'ëëg g'ëed, awäd däg”, ji noo bä? ⁶ Hÿÿ kä da, —näng mäh —bë bahapäh hyb n'aa ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ hajaa sa h'yyb gó hanäng do nesaa do ÿ ado hõm bä, ÿ haso däk da nahëë näng doo —näng mä Jesus kyyh.

Tii bä m' k'yy gadów däk do hã taky hadoo:

—As'ëëg g'ëed, mado däg a tyng, ahõm kä a tób hënh —näng mä Jesus ta hã.

⁷ Ti m' tabas'ëëg gëët, ahõm kãn mä ta tób hënh.

⁸ Sahõnh hë hap'ëeh do rameuuj bong mäh. P'op Hagä Do hã raj'aa etsë, ta ti hadoo do hejój ajyy sa hã tabanoo do hyb n'aa.

Matew häd näng do Jesus naëënh do panyyg n'aa hahÿÿh

⁹ Ti m' tii b' n'aa Jesus bahõm bä kä, tabahapäh Matew häd näng doo, sa wahë n'aa Roma buuj ky gabuuj dajëër tagahed'aak bä hasooh doo. Ti m' Jesus ky hadoo ta hã:

—B'ëöp ana wë ÿÿ, hëp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

Ti m' Matew bas'ëög gëët, ahõm kån mä ta sii.

¹⁰ Ta jawën, Matew tób bã Jesus bawëh bã m', hajõk dajëër gahed'aak doo, Matew hep'ëëh doo,* ta wób sa hã pé nesaa do moo heb'oooh do na-ããj hë rabana rabawëh hyb n'aa Jesus sii, Jesus ma matëg sa sii. ¹¹ Ti m' Pariséw rabahapäh bã ta tii, rabeaanh Jesus ma matëg sa hã:

—Hëd n'aa bë ma matëg bawëh dajëër gahed'aak do sa sii, ta wób na-ããj hë nesaa do moo heb'oooh do sa sii? —näk mä sa kyyh.

¹² Ti m' reaanh do Jesus maa napäh bã, panyyg gó taky gadoo:

—Nahëë temah doo, dooh rahõm bã mediko wë. Nahëë enäh do ti hah'ũũm ta wë. ¹³ Taw'ããts hë baad bë hyb n'aa newë nyy da P'op Hagä Do hanäng pé hahÿÿ da ta kyy kerih doo gó taker'oot do hã: “Dooch rama ejuu do had'yyt hë tado bã ti ÿ karën doo. ÿ gahëën sa hã, rat'yyd mehĩn sa da hadoo doo”,† näng kerih doo.

Ti m' Jesus ky hado kån:

—Dooch ÿ ahyy bã hÿ pong jé naa P'op Hagä Do karën doo da habok red'oo do ÿ naëënh hyb n'aa. ÿ ahying, nesaa do moo heb'oooh do ÿ naëënh hyb n'aa.‡

* **9:10** Judah buuj sa wób né ti dajëër gahed'aak doo. Roma buuj hã kahepak do rabataa. Ta see pé noo gó ta ti dajëër n'aa gahed'aak do rawedii sa wakãän. Ta bahãnh ragahëën dajëër, sa wë ta uuh baym hyb n'aa. Ti hyb n'aa Judah buuj wób dooh ragenaag bã dajëër gedaag n'aa. † **9:13** Osejas 6.6 ‡ **9:13** Jesus wén naëënh, nesaa do raberéd hõm hyb n'aa, P'op Hagä Do hã rah'yy ka'eeh hyb n'aa kã.

Jesus hã reaanh do ratayy do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' Jowãw nu gahem'uun do ma matëg rabana Jesus wë, ti m' reaanh ta hã:

—Ta see pé noo gó ããh, Pariséw na-ããj hë, noo kanawa doo me ãã weh'ëëh P'op Hagã Doo. Hëd n'aa a ma matëg tii d' ranad'oo? —nãk mäh.

¹⁵ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Ket'ëë do jãm n'aa hënh ji ats'yyt doo, dooh ratabëej bã rahyb n'aa tón do heen n'aa ta patug pan'aa sa mahang tag'ëed bã. Ti awät da ti noo gó sa najiis, ta patug pan'aa, rado hõm sa mahãnh. Ti noo gó da ratay kãn§ —nãng mäh.

¹⁶ Ti m' panyyg wób ky n'aa gó Jesus ky gadoo nä reaanh doo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—DooH ji gas'yyb bã pããn papuuj bãh me saroor säg noo eh doo. Tii d' ji adoo bã, papuuj bãh tsawyy däg bã, ta säg tanes'ëëm, kawah'oob hõm tii bã. Ti bahãnh tanoo ee däk tii. ¹⁷ Ti hadoo né hë uwa bëë hã. DooH ji gedu bã uwa bëëh papuuj hegãn sooh do pan'aa ta hood b'ée byy säg gó. Tii d' ji adoo bã, uwa bëëh egãn so bã, ta hood säg ganabãh hõm. Tii bã kã, uwa bëë waho bëëh da, ta hood kã karejã kãn —nãng mäh. —Uwa bëëh papuuj ji geduuh ta hood papuuj gó. Uwa bëëh egãn so bã, ta hood papuuj keh'ũs nä. Tii bã uwa bëëh, ta hood na-ããj hë dooh takarejã bã** —nãng mä Jesus.

§ **9:15** Hahÿÿ d' Jesus hanãng pé ta tii: Ta ma matëg sii tabawät nä bã, dooh ratay bã. Sa mahang Jesus badoh bã, tii bã da ratay kãn.

** **9:17** DooH ji mekuuj bã papuuj tama metëëk do ji h'yyb paa me, tahanãng pé ti panyyg gó teh'ũm doo.

ÿ̃nh has'oo däk do ky n'aa, karapee h'yy ganä däk do ky n'aa daheeh hahÿ̃h

¹⁸ Ti m' ta ti Jesus baher'oot nä bä, aj'yy hyb n'aa jawyk doo, Judah buuj sa wahë n'aa see ana Jesus wë. Ti m' ta taron nuu me m' tabahyy häng ta wë. Ti m' taky hadoo ta hã:

—Tok ÿ̃ h'yy gakog hõm —näng mäh. —Ti hadoo né hë b'ëep si ÿ̃, ta hã moo dëe, tii bä da tok ÿ̃ awäd däk da p'aa hënh —näng mäh.

¹⁹ Ti m' Jesus ta ma matëg daheeh rabahõm kãn ta sii. ²⁰ Tamahõm me m' ÿ̃nh nahëe näng do ta jó gadäk hënh tabana ta wë. Majyyw mä ta nahëeh. 12 m' ta baab ta nahëe badäk. Ti m' ta jó gadäk hënh mä tabana ta wë, Jesus saroor noo hã m' tamoo däng. ²¹ Tii d' tawén d'oo mä ta h'yyb gó m' taky hadoo: “Ta saroor hã ÿ̃ moo dëe bä, ÿ̃ d' ahub däk tii bä”, näng mä ta h'yyb gó.

²² Ti m' Jesus ty kaw'õöd däk ta wë, ti m' taky hadoo:

—Eÿ̃m manäh, tok ÿ̃ —näng mäh. —Õm has'oo däk, P'op Hagä Do hã mah'yy ka'eeh do hyb n'aa —näng mäh.

Tii bä kä m', nayyw hë tabahas'oo däk.

²³ Ti m' Jesus kajaa bä m' hyb n'aa jawyk do tób bä, tabajëe suun bä m', tabahapäh bä m' man-arapëw hadoo do ragamehÿ̃h doo, séd dó m' raräb bä rabë bä, ²⁴ taky hadoo mä sa hã:

—Bë anäh! Karapee dooh tadajëb bä. Aÿ̃h tii —näng mäh.

Tii bä m' rakawew'aam ta kyyh. ²⁵ Ti m' hajök do raban'yyh tan'oo bä do jawén paa bä, Jesus bajëe suun tób gawakõ gó, ti m' karapee tamoo maso

däk, ti m' nayyw mä karapee bas'ëeg gëet. ²⁶ Ti m' jé pad'yyt hë m' ta ti häj n'aa bä rapanyyg enä hõm kån mä ta tii bä tamoo wät do ky n'aa.

Ty temaa bong do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' tii b' naa Jesus tsyym kadoo bä, pawóp hë ajyy ty temaa bok do ta jawén rabana. Ti m' rageëej bong. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Mat'yyd mehīn āāh, Jesus, Dawi panaa!†† — nāk mäh.

²⁸ Ti m' ta tób gó tabajëe suun bä m', ty temah do rabana ta wë, ti m' Jesus beanh sa hã:

—Bë ky daheeh g'eeh ÿ haja bä bë ty enä padëek doo? —näng mäh.

Ti m' raky hadoo:

—ÿÿ. Āā ky daheeh né hë, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —nāk mäh.

²⁹ Ti m' Jesus moo däng sa matym hã, ti m' taky hadoo:

—Bë heso padäg, bë h'yy ka'eeh do hyb n'aa — näng mäh.

³⁰ Ti m' nayyw hë m' p'aa hënh mä rabahapëe padëek. Ti m' Jesus ge'ÿÿm sa hã ranaher'oot hyb n'aa sa hã tamoo wät doo. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Bë her'ood manä ta wób sa hã —näng mäh.

³¹ Ti m' ta ky geām né paawä m', jé pad'yyt hë rapanäk Jesus moo wät do ky n'aa.

³² Ty temaa bok do paa ratsyym kasog sii hë m', ramanaa Jesus wë aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hadäk doo, ner'oot doo. ³³ Karap'aar h'yyb nesaa do Jesus habëe hõm jawén paa bä, aj'yy er'ood däg

†† 9:27 Dawi panaa rawén maneëenh, ti né hë ti sa hã P'op Hagä Do p'ooj ub taky n'aa eno wät do hyb n'aa.

kän p'aa hënh. Hajök do t'ĩ hënh kat'aa do rahyb n'aa meuunh mäh. Ti m' raky hadoo:

—DooH noo gó hapäh pé hahÿ hadoo pé Isaraéw buuj mahang —näk mä sa kyyh.

³⁴ Pariséw kä m' raky hadoo:

—DooH. Karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó ti tabahebë karap'aar h'yyb nesaa doo —näk mä sa kyyh.

³⁵ Ti m' sahõnh hë sa panang bä Jesus bewäd nä. Sa tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hã tama metëek P'op Hagä Do bag'ããs do ky n'aa hanäm doo. Sahõnh hë hedoo pé sa nahëë Jesus hahëen hõm mäh. ³⁶ Ti m' hajök do tabahapäh bä, tat'yyd mehĩn mä sa hã. B'éé hagä n'aa tamah do hadoo mä ta hã. Hajõng baad nadoo do rahoop. DooH rad'oo péh, dooh masa pé sa hã. ³⁷ Ti m' panyyg gó m' tamaher'oot mä ta ma matëg sa hã. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Hajõng ti anyy däg paawä joom ag wah'ëë däk do ji ataa do pan'aa, pawóp its ta taa n'aa^{‡‡} —näng mäh. ³⁸ —Ti hyb n'aa taw'ããts hë joom danäh hã, P'op Hagä Do hã, bë ky n'aa ets'ëë tamejõ nä ta wób joom hã ramoo bok hyb n'aa —näng mä Jesus kyyh.

10

Ta ma matëg 12 hedoo do Jesus mejüü do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus naëenh 12 hedoo do ta ma matëg ta wë. Ti m' tabanoo mä sa hã karap'aar h'yyb nesaa do rabahajaa rabahebë hyb n'aa, sahõnh

^{‡‡} **9:37** Hahÿÿ d' Jesus hanäng péh: Hajök ta hã h'yy ka'eeh do pan'aa paawä, pawóp its ta ky n'aa sa hã her'oot do pan'aa.

hē hedoo pé sa nahëë rahehëën hōm hyb n'aa na-
 ãāj hē. ² Hahỹj m' 12 tamejũũ do sa häd: Simaw
 mäh, Peed ramaneëñh doo. Ta jawén mä Ān-
 Deréh, Simaw hỹj. Ta jawén mä Sebedew taah,
 Tsijaag, Jowāw häd enäh doo. ³ Ta jawén Pirip,
 Batoroméw, Toméh, Matew (Roma buuj hã Judah
 buuj rahepak do gedaag n'aa paah), Tsijaag Aw-
 Pew t'aah, Tadéw, ⁴ Simaw Serot, * Judas Ikarijot kä
 m', Jesus haëej däk do majĩ hã.

⁵ Ti m' Jesus mejũũ ta wób sa panang hēnh
 rabahōm hyb n'aa. Hahỹj d' mä tamejũũ sa hã:

—Bë ahōm manä Judah buuj nadoo do wë.
 Bë ajëë pä manä Samarija buuj sa panang bä.
⁶ Taw'ãäts hē Isaraéw buuj sa h'yyb gó dawëë P'op
 Hagä Do mahāñh habong do wë bë ahōm, b'éé
 kanapëë bong do hadoo do sa wë. ⁷ Bë mahōm
 me hahỹ panyyg bë maher'ood sa hã: “Edaa däk
 hỹ pong jé hawät do ji tabag'ãäs doo”, näk da bë
 kyyh. ⁸ Taw'ãäts hē sa nahëë bë hahëën hōm, dejëp
 do ragenä bong bë an'oo bä, rog manahuuh do sa
 nahëë bë ado hōm, karap'aar h'yyb nesaa do sa hã
 padëëk do bë hebëë hōm. Bag hēnh ȳ ban'oo däk bë
 hã ta ti bë bahajaa hyb n'aa. Ti hyb n'aa bag hēnh
 bë masaa sa hã. ⁹ Dooh d' bë mahũũm pé ta sãm
 hadoo péh. ¹⁰ Dooh d' bë mahũũm ta hood hadoo
 péh, tatu hadoo péh, bë tsyym suun see hadoo péh,
 bë saroor see hadoo péh. Dooh bë mahũũm pé ȳ
 wén näng, moo bok do sa hã ramoo bok do sãm ji

* **10:4** Judah buuj sa häj n'aa bä Roma buuj ramejũũ noo gó, Judah
 buuj wób rakarën rakamaj'ĩ Roma buuj sa wë. Dooh rakarën bä
 Roma buuj mejõ bä sa hã. Roma buuj wë kamaj'ĩ do ramaneëñh
 Serot . Ta ti sa see paa apäh ta ti Simaw, rawén maneëñh “Simaw
 Serot”.

banoo do hyb n'aa. Bë masa do bë hã ranoo da bë wë badoh doo.

¹¹—Panang bä bë kajaa bä, bë esóts jé ky en'yym doo, bë gad'oo doo. Tii bä ta ti hedoo do tób bä bë ayyw panang bë beréd hõm bä kä. ¹² Ta tób bä bë ajëë pä bä, bë ky n'aa edëë ta yt hã haj'eenh doo. ¹³ Ta tii bä haj'eenh do ky en'yym do rado bä, hanäm gó bë ragado bä, bë ky n'aa edëng do aym da sa wë. Hanäm gó bë raganado bä, bë ado hõm sa hã bë ky n'aa edëng do paah. ¹⁴ Bë raganado bä, bë ramaa nanewë bä bë her'oot doo, bë tsyym suun bë tepyng padäg k'ãäts, ta ti tób bä naa, ta ti panang bä naa bë tsyym kasok bä.† ¹⁵ Baad bë ÿ maher'oot. Sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä, Sodoma panang buuj, Gomoha panang buuj ta sãm bahãnh P'op Hagä Do anoo da nesaa doo, bë ganadoo do panang buuj hã.‡ Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

¹⁶—Sa mahang bë ÿ mejüü b'éé tabanas'aa mahang habëeh do hadoo. Ti hyb n'aa taw'ãäts hë baad bë matakä sa hã, aw'yy matakëë do hadoo. Taw'ãäts hë na-ãäj hë kaja hë denaa hë bë h'yyb bë mahüüm sa mahang bë aboo bä. Hanäm gó bë aboo sa wë, gurii-i bawät do hadoo.§ ¹⁷ Baad

† **10:14** Tii da Jesus mejüü rabad'oo, dooh baad tado bä P'op Hagä Do panyyg panang buuj raky nadaheeh doo, panang buuj rabahapäh hyb n'aa. ‡ **10:15** Dooh Sodoma, Gomoha panang buuj ramaa newë bä baad hadoo do Róh sa hã tamaher'oot do paah. Jesus ma matëg hyb n'aa jewyk Róh bahãnh, ti hyb n'aa sa kyyh maa nanew'ëë do ta bahãnh ragadoo da nesaa do ta sãm. Sodoma panang buuj ragadoo do bahãnh ragadoo ti ta sãm nesaa doo. § **10:16** Judah buuj sa hã aw'yy kamatakëë. Gurii-i kaja hë ta h'yyb tamahüüm sa hã.

bë kanä sa mahānh. Bë da rahaëēnh panang enäh do sa wahë n'aa sa moo gó, bë raky n'aa etyy hyb n'aa. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo gó bë da rahewyyh. ¹⁸ Hëp ŷ n'aa bë da ramahũüm sa wahë n'aa wë, hëj bagã n'aa sa wë na-ããj hë, sa matym gó bë raky n'aa tapaa hyb n'aa. Këh ŷ n'aa bë her'ood kãn da tii bã sa hã, Judah buuj, Judah buuj nadoo do na-ããj hë, raky n'aa napäh hyb n'aa këh ŷ n'aa. ¹⁹ Bë ramoo maso däg bã, bë hyb n'aa tón manä bë her'oot do pan'aa hã, nyy da bë her'oot do hã. Ti noo gó kan'oo däk da bë hã bë her'oot do pan'aa. ²⁰ Bë nado ti noo gó her'oot doo. Bë Yb hÿ pong jé hawät do Sahee er'oot da bë her'oot do hã —näng mä Jesus.

²¹ Ti m' taky hadoo ënh:

—Hÿÿj näng doo, ta hÿÿj tan'oo däk da ta wób sa moo gó radaj'ëep hyb n'aa. Ti hadoo né da t'aah näng do bad'oo ta t'aah hã. Sa taah da h'yy kawereem sa yb wë, sa ŷÿn wë. Rahaëēnh da sa yb sa ŷÿn ta wób sa moo gó radej'ëep hyb n'aa. ²² Tak'ëp da sahõnh hë rakawajãän da bë wë hëp ŷ n'aa. Ti hadoo né da, jé h'yy kanerét do hã ŷÿ, tadajëb bã kã, edëb had'yyt hë da hÿ pong jé P'op Hagä Do pa. ²³ Panang s'ee hënh bë rarejã bã, bë kejën hõm panang s'ee hënh. Baad bë ŷ maher'oot hahÿÿh: Bë bahajaa do pooj jé panang haw'ãäts hë Isaraéw häj n'aa bã bë moo bok bë ŷ mejũũ doo, ŷÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do matëh da. Né hup ŷ né hë ta ti ŷ her'oot doo.

²⁴ —Doo ma kametëek do ta ma matëg bahānh tado bã. Doo na-ããj hë sa karom sa kariw n'aa bahānh rado bã. ²⁵ Sa ma matëg hajaa do pénh ma

kamet'ëek do rahaja däg bä kä, taw'ãäts hë ratsebé. Sa kariw n'aa pénh sa karom rahyb n'aa jeywg däg bä kä, taw'ãäts hë ratsebé. Hahÿÿ d' ÿ hanäng pé ti ta tii: Ýÿh, bë wahë n'aa hadoo doo, “Beresebu,** karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa” ÿ ramaneëëj bä, ti bahãnh tii bä bë da raky n'aa rejãã karapé haa bë bahadoo do hyb n'aa. ²⁶ Tii d' radoo né paawä bë hä, bë jeÿÿm manä sa hä. Sahõnh hë ta wób nahapäh nä doo, sahõnh hë sa hä kejën doo, ta jawén rabahapäh da. ²⁷ Ta wób ramaa nanapäh bä bë hä ÿ her'oot doo, sahõnh hë maa napäh bä bë her'ood. Kaja hë bë ÿ hesëenh doo, tak'ëp bë her'ood da sahõnh hë ramaa napäh hyb n'aa. ²⁸ Bë jeÿÿm manä ji majiï ji daj'ëep do hä. Jããm né ji hub rahajaa radaj'ëep. Ji h'yyb tym dooh rahaja bä. Taw'ãäts hë bë jeÿÿm P'op Hagä Doo. Ti ti hajaa tarejãã ji hub ji h'yyb tym na-ããj hë tabanesaa hënh. ²⁹ Pawóp hë taw'ëed taah, kanahën d'os hë rabesëem is, ky n'aa ganebats. Ti hado né paawä, dooh sa see dajëp pé bë Yb hÿ pong jé hawät do nan'oo bä. ³⁰⁻³¹ Ti hyb n'aa bë eÿÿm manäh. Hajõng taw'ëed takamahãn do bahãnh bë P'op Hagä Do kamahãn. Sahõnh hë ji sëen sii hë P'op Hagä Do betsén. Baad ji tabahag'ããs ÿ hanäng péh —näng mäh.

³² —Këh ÿ n'aa najejën pé ta wób sa hä, ÿ na-ããj hë dooh ÿ ky n'aa jejën bä ta tii, Ee hÿ pong jé hawät do matym gó. ³³ Këh ÿ n'aa jejën péh, ÿ na-ããj hë da ÿ ky n'aa jejën tii d' ënh, Ee hÿ pong jé hawät do matym gó.

³⁴ —ÿ ahyw wät babä, bë ed'oo apäh, h'yyb nyww

** **10:25** Nesaa Do Yb né ti Beresebu.

gó badäk hahÿÿ hã habong do rababok hyb n'aa sa da hadoo do wë ÿ an'oo bã do hyb n'aa. Tii d' bë edoo manäh. Ti hyb n'aa nado ÿ wén hyng. Wawëë hë ÿ bahyy wät do hyb n'aa ta wób rakamaj'ĩ da ta wób sa wë. ³⁵ ÿ ahyy wät do hyb n'aa, ajyy wób rah'yy kawereem da sa yb wë. ÿ ahyy wät do hyb n'aa, sa toog wób rah'yy kawereem da sa ÿÿn wë, sa takaanh wób rah'yy kawereem da sa mayyn wë. ³⁶ Tii bã da sa wakãän sa tób yt hã haj'eenh do sa maj'ĩ däg da.†† ³⁷ ÿ bë kamahãn do bahãnh bë yb, bë ÿÿn bë kamahãn bã, dooh bë haja bã hëp ÿ hata bë do bã. ÿ bë kamahãn do bahãnh bë taah, bë toog bë kamahãn bã, dooh bë haja bã hëp ÿ hata bë do bã. ³⁸ Jé hëp ÿ n'aa tamo n'aa tahoop do tajeÿÿm bã, h'yyb nahedoo do nemon ÿÿ, dooh tahaja bã hëp ÿ hata tado bã. ³⁹ Jé badäk hahÿÿ hã ji hawät do hã tak'ëp kamahãn doo, dooh da tanu dëë bã P'op Hagä Do wë. Hëp ÿ n'aa, hã ÿ taky daheeh do hyb n'aa dajëp péh, baad tabawäd had'yyt da P'op Hagä Do wë.

⁴⁰ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Jé bë gadoo doo, ÿ na-ãäj né tagadoo. ÿ gadoo doo, hã ÿ mejũũ do tagadoo. ⁴¹ Jé P'op Hagä Do ky n'aa rod gadoo doo, P'op Hagä Do ky n'aa taheer'oot do hyb n'aa, tagadoo da P'op Hagä Do hanaa ta ky n'aa rod hã tanoo do pénh ta sãm. Jé ta da hadoo do gadoo doo, baad hawät do ta da hadoo do bahadoo do hyb n'aa, tagadoo da P'op Hagä Do

†† **10:36** P'op Hagä Do ky n'aa rod Mika häd näng do kyy gó Jesus beh'ũũm ta ti taheer'oot doo. Mika 7.6 hã takerii däk sa hã hë né hë sa wakãän kamaj'ĩ do ky n'aa. Rawén kamaj'ĩ, Jesus hã h'yy kana'eeh do rah'yy kawereem ta hã h'yy ka'eeh do wë.

hanaa baad hawät do hä tanoo do pénh ta säm. ⁴²Jé naëng dagäp do hanyy is pé hanoo pé hahÿ hyb n'aa sakog is do see hä tabeëek hyb n'aa, hata ÿÿ tabahadoo do hyb n'aa, ta ti tagadoo né hē da baad hadoo do ta säm P'op Hagä Do hanaa. Né hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo.

11

Jowāw nu gahem'uun do mejūū do Jesus reaanh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bä kä 12 hedoo do ta ma matëg hä tamaher'oot doo, tatsyym kadoo mä tii b' naa, panang haw'ääts hē Garirej häj n'aa bä, panyyg hanäm do tama metëek hyb n'aa. ² Ti m' Kristo moo wät do radawäts gëet bä Jowāw nu gahem'uun do ky n'aa napäh bä, tamejūū mä ta ma matëg Jesus wē rabahōm.

³ Hahÿÿ da bë eaaj Jesus hä —näng mäh: “Ōm né hē tii, P'op Hagä Do Ky Däng Do ta wē hana doo, ta see ti ää gada?”, denoo da —näng mä Jowāw nu gahem'uun doo.

⁴ Ti m' Jowāw mejūū do hä Jesus ky hadoo:

—Bë ahōm nä, bë maher'ood Jowāw hä hahÿ bë maa newëe doo, hahÿ bë bahapäh do na-ääj hē:

⁵ Ty temah do paah, rahapëe padëek. Nabong do paah, aboo padëek p'aa hēnh. Rog manahuuh doo, ahub padëek p'aa hēnh. Nabuuj gatamah do paah, ramaa napëe padëek. Dejëp do wób genä bong ÿ an'oo bä. P'op Hagä Do panyyg hanäm do na-ääj hē kaher'ood däk kas'uut do sa hä. ⁶ Ky n'aa kedëng da jé ÿ moo wät do hyb n'aa, ÿ her'oot do hyb n'aa tah'yy kaneréd bä hä ÿ tah'yy ka'eeh doo. Tii d' bë

her'ood Jowāw hā —näng mä Jesus kyyh Jowāw nu gahem'uun do mejũũ do sa hā.

⁷ Ti m' Jowāw mejũũ do rababaaj hõm bä kä, hajõk do hā Jesus her'ood kån Jowāw nu gahem'uun do ky n'aa. Hahỹỹ da m' ta kyyh:

—H'ëed ti bẽ heg'ããs paa tabanawäng hẽnh? Jawii bah'ood ahẽm do g'eeh bẽ heg'ããs? ⁸ Ti tanado bä, h'ëed ti bẽ heg'ããs t'ĩĩ hẽnh? Aj'yy saroor ky n'aa gebah do dadäk do bẽ heg'ããs t'ĩĩ hẽnh? Dooh. Saroor ky n'aa gebah do dadäk do dooh raboo bä tabanawäng bä. Sa wahẽ n'aa tób hanäm doo gó rababok tii. ⁹ Ti tanado bä, h'ëed ti bẽ heg'ããs t'ĩĩ hẽnh? P'op Hagä Do ky n'aa rod bẽ heg'ããs? Ýỹ. Ti né hẽ ti bẽ heg'ããs. P'op Hagä Do ky n'aa rod bahãnh tii.* ¹⁰ Ta ti né hẽ ta ti aj'yy ky n'aa näng do P'op Hagä Do kyy kerih do hā. Hahỹỹ da ta ky n'aa: “Ýỹ mejũũ da panäk ý n'aa a pooj jé, a tyw n'aa tabenyyw däk hyb n'aa a pooj jé”†, näng kerih doo.

¹¹ —Né hup ý né hẽ hahỹ ý her'oot doo: Badäk hahỹỹ bä habong do sa mahang, dooh Jowāw bahãnh nu gadäk péh. Ti tahado né paawä, hỹ pong jé hawät do bag'ããs do karapee hedoo do sa mahang, jããm hẽ hyb n'aa sakog its né paawä, Jowāw bahãnh tanu gadäk hỹỹ kä. ¹² Jowāw nu gahem'uun do du doo noo gó naa tanu gemuun doo, da hẽ kä na-ããj hẽ, hỹ pong jé hawät do bag'ããs do tak'ëp takah'ũũm. Tak'ëp ta wób h'yyb hedoo, P'op Hagä Do bag'ããs do karapee rabahadoo hyb

* **11:9** P'op Hagä Do ky n'aa rod bahãnh Jowāw Jesus wén edoo, Jesus kajaa do pooj jé panäg n'aa tabahadoo do hyb n'aa. † **11:10** Marakijas 3.1

n'aa. ¹³ Jowāw nu gahem'uun do kajaa do pooj jé Mosees ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod na-ãäj hē raher'oot mä P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa, takajaa do pooj jé. ¹⁴ Bē gado bā, bē gadoo né hē hahỹ bē ỹ maher'oot doo: Jowāw né hē ti Eriij, kajaa da P'op Hagä Do ky dāng do paa‡ ta kyy kerih doo gó. ¹⁵ Jé karēn pé ỹ her'oot do tamaa newē bā, taw'ääts hē tahyb n'aa matakēē.

¹⁶ —Nyy gó da ỹ baher'oot da, da hē badäk hahỹỹ hā habong do panyyg ky nadah'eeh do sa ky n'aa? Hahỹ hadoo tii: Karepé wahoo gó hab'ēēh do ramas'uunh do hadoo. Hahỹỹ da karepé wób sa kyyh ta wób sa hā: ¹⁷ “Raketēē do pud n'aa āā gamehỹỹh bē tsebé hyb n'aa paawā, dooh masunh do bē as'āāw bā. Tii bā dājēp do heen n'aa āā wareem, masuuj gó bē h'yy ketón hyb n'aa paawā. Ti na-ãäj dooh bē karēn bā. Dooh h'yy katón gó bē masuuj bā”, nāk karepé ta wób sa hā. ¹⁸ Ti hadoo né hē da hē habong doo —nāng mäh. —Tabad'op hē ji raky dahé bā. Jowāw nu gahem'uun doo, dooh uwa s'ēēb mahỹỹnh do teēg bā. Ta see pé noo gó noo kanawa doo me P'op Hagä Do tah'yyb en'ymm. Ti hyb n'aa, “Karap'aar h'yyb mahũũm mä tii”, nāk sa kyyh Jowāw ky n'aa hā. Dooh Jowāw ragado bā. ¹⁹ Ỹỹ kā, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, ỹ eēēk, ỹ awa. Ti hyb n'aa ỹ ramaneēēnh, tahawaa, heēēk do men, dājēēr gahed'aak doo, nesaa do

‡ **11:14** P'op Hagä Do ky n'aa rod Marakijas häd nāng do erii wät do hā P'op Hagä Do ky dāng, Mesijas kajaa do pooj jé Eriij kajaa da. P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub hawät do ti Eriij makũũh. Dooh Eriij Jowāw hā takas'ee bā. Dooh tii d' tahanāng péh. Eriij makũ bawät do paa hadoo Jowāw bawäd wät. Ti hyb n'aa Jowāw né hē ti Eriij Jesus wén her'oot.

moo heb'ooh do sa najiis. Æã raganado né paawä, P'op Hagä Do né hē tii, y̆yh, Jowãw na-ããj hē h'yy gan'yyh doo. Æã ma met'ëëg wät do ky dah'eeh do baad rababok do hã takametä däk tii –näng mä Jesus.

²⁰ Ta wób sa panang bä tapehuuj wät do bahãnh Korasĩn, Betsaj-Da häd enäh doo bä Jesus pehuuj wät. Ti hado né paawä dooh rah'yy kawereem bä ta ti panang häd enäh do buuj. Ti hyb n'aa Jesus ky n'aa tapaa mä sa hã. Hahy̆y d' mä ta kyyh:

²¹ —Nesaa do P'op Hagä Do anoo da bë hã Korasĩn, Betsaj-Da panang buuj. Hajõng y̆ pehuunh do paa bë mahang. Dooh y̆ bë ky dahé bä. Panang Tiir, Sidõn häd enäh doo bä y̆ pehuuj wäd bä paawä rababong noo gó bë mahang y̆ pehuuj wät doo, p'ooj ub paawä ti buuj nesaa do hã rat'yyd kamehĩn paawä, P'op Hagä Do hã rah'yy kawereem paawä. P'ooj ub paawä saroor hebaan doo, hejooh doo, rapadadäg däg paawä, rehaa paawä sa nuu hã tēëg ooj rat'yyd kamehĩn do heen n'aa. ²² Bë y̆ maher'oot hahy̆h: Sahõnh hē badäk hahy̆ hã habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä, Tiir Sidõn buuj p'ooj ub habong doo, nesaa do ta sãm bahãnh P'op Hagä Do banoo da bë hã nesaa doo, bë t'yyd kamanehĩn do hyb n'aa, bë h'yy kawanereem do hyb n'aa.

²³ —Bëeh, Kapar-Naũm panang buuj, h̆y pong jé has'ëëk do bë ed'oo g'eeh bëeh? Dooh. Tabanesaa hēnh bë bahyk da P'op Hagä Do an'oo bä. Panang Sodoma häd näng doo bä y̆ pehuuj wäd bä paawä rababong noo gó bë mahang y̆ pehuuj wät doo,

da hē ti badäk nä paawä panang Sodoma. § 24 Bē ŷ maher'oot hahŷŷh: Sahōnh hē badäk hahŷŷ hā habong do P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä, Sodoma buuj p'ooj ub habong doo, nesaa do ta sām bahānh P'op Hagä Do banoo da bē hā nesaa doo, bē t'yyd kamanehīn do hyb n'aa, bē h'yy kawanereem do hyb n'aa —näng mä Jesus.

25 Ti noo gó kä m' Jesus ky hadoo:

—Ee, P'op Hagä Doo, a hā ŷ j'aa etsē. Sahōnh hē hŷ pong jé, badäk hahŷŷ hā hanäng do na-āāj hē mabag'āās. Majejēn hahŷ mamoo wät do haj'ap do sa mahānh, tak'ēp ma kamet'ēek do sa mahānh. Mametä wät sa h'yyb gó karapee hadoo pé hā, baad h'yy ka'eeh pé hā. 26 Ta tii da magen'aak Ee —näng mäh.

27 Ti m' taky hadoo:

—Sahōnh hē Ee banoo ta hejój hā ŷŷ. Dooh baad hapäh pé ŷŷh, P'op Hagä Do T'aah. Jāām né Ee hapäh ŷŷh. Dooh Ee, P'op Hagä Doo, baad hapäh péh. Jāām né ŷŷh, ta T'aah hapäh. Jāām né hē sa hā ŷ metēeh do hapäh Ee —näng mäh.

28 Ti m' taky hado kän:

—B'ēep wē ŷ sahōnh hē bēeh, hakaaj padēek do hedoo doo, h'yy ketón do hedoo doo, tii bä da ŷ anoo bē kameh'āāk hyb n'aa. 29 Kaja hē hēp ŷ mahūm. Hanām gó ŷ bawät sahōnh hē sa wē. Dooh ŷ h'yy kasabé bä. Ti hyb n'aa taw'āāts hē bē ky dahé ŷŷh. Taw'āāts hē bē ma kamet'ēeg hā ŷ bē hapäh doo. Tii bä da bē baw'yyt da bē h'yyb

§ 11:23 Da hē ti badäk nä paawä panang Sodoma Jesus wén näng, rat'yyd kamehīn do hyb n'aa paawä. Tii bä, dooh p'ooj ub P'op Hagä Do gawatsiig bä paawä sa panang.

kameh'ãäk doo, bë h'yyb näw. ³⁰ Nahejooj bë hã ÿ ma metëek doo. Tahajaa bë ky dahé bã. Nahejooj bë ÿ mejũũ doo —näng mä Jesus kyyh.

12

Saab ky n'aa hahÿÿh

¹ Ti noo gó m', Saab hã m', Judah buuj rakame-hehãk do noo gó m', Jesus ta ma matëg sa sii joom tiriig banäng doo me m' ratabës. As'aah mä ta ma matëg, ti hyb n'aa m' tiriig ag mä rateh'yyp rabawa hyb n'aa. ² Ti m' rateh'yyp do Pariséw wób rabahapäh bã, raky hadoo Jesus hã:

—Mahegãã! Dooch a ma matëg raky dahé bã er ky n'aa jaw'yyk do Saab ky n'aa hã. Saab hã ramoo bok —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooch bë ner'ood bã g'eeh nyy da er wahë makũ Dawi bad'oo, tii, ta hataa rabas'aah bã? ⁴ Dawi ajëë suun mä P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hã, ti m' ta hataa daheeh rabawa pãw P'op Hagä Do sa hã kahesé do tób n'aa yt hã hatoonh doo, jããm hë né paawä ta ti tób yt hã moo heb'ooh do haw'aa ta ti pãw Mosees ky n'aa jaw'yyk do hyb n'aa. Dawi dooh rahaja bã paawä rawa bã ta ti pãw. ⁵ Dooch bë ner'ood bã g'eeh er ky n'aa jaw'yyk do hã, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa ky n'aa? Saab hã ramoo bok né paawä ta tób n'aa yt hã, dooch P'op Hagä Do ky n'aa tapa bã sa hã. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh doo, rahajaa Saab hã ramoo boo bã. ⁶ Hÿÿ kä, baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: P'op Hagä Do tób n'aa ky n'aa jawyg né paawä, ti bahãnh hyb n'aa jawyk

do kajaa bë mahang.* ⁷ Hahÿÿ da P'op Hagä Do kyyh: “Dooh rama ejuu do had'yyt tado bä ti ÿ karën doo. ÿ gahëen sa hã rat'yyd mehïin sa da hadoo doo”,† nãng kerih doo. Bë hapëë bä paawä nyy d' tahanãng pé ta tii, dooh daap hë bë ky n'aa ety bä paawä nesaa do hã moo nahadoo doo. Dooh daap hë bë ky n'aa ety bä paawä ma matëk ÿÿ. ⁸ Ta ti ÿ wén her'oot, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ né hë ti Saab ky n'aa hã mejüü doo —nãng mä Jesus Pariséw sa hã.

Moo gadóm do panyyg n'aa hahÿÿh

⁹ Ti m' tii b' naa Jesus tsyym kado kãn. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo hënh tabajëë suun. ¹⁰ Ti yt hã m' tabasooch aj'yy moo gadóm doo. Ti m' ta wób rakarën paawä m' Jesus raky n'aa tapaa, Jesus ky nadaheeh do hyb n'aa Mosees ky n'aa jaw'yyk doo. Ti hyb n'aa m' rabeaanh ta hã:

—Ër ky n'aa jaw'yyk do anoo Saab hã ji haso däg bä nahëë nãng doo? —näk mäh.

¹¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bë mas'ãã b'éé tadëë hyy bä t'õp gadarong doo gó Saab hã, dooh g'eeh nayyw hë bë ej'ooj nä bä, Saab hã né paawä? ¹² Ji masããh ji kamahãn do bahãnh tak'ëp ji kamahãn ji da hadoo doo! Ti hyb n'aa ër ky n'aa jaw'yyk do anoo né hë baad hadoo do ji moo wäd bä Saab hã —nãng mäh.

¹³ Ti m' aj'yy hã kä taky hadoo:

—Madajoow a mooh! —nãng mäh.

* **12:6** Ta daaj hë, ta ky n'aa né hë Jesus her'oot. Ky n'aa jawyg né paawä P'op Hagä Do tób n'aa, ti bahãnh Jesus hyb n'aa jawyk. Ti hyb n'aa tahajaa tan'oo bä ta ma matëg tiriig ag ratehyyb bä Saab hã. † **12:7** Osejas 6.6

Ti m' ta moo tadajoow däk. Ahub däg kån mäh, baad däg mä ta moo kä. Hahup doo, ta moo see hado däk. ¹⁴Ti m' nayyw hẽ m' Pariséw raban'yyh. Ti m' rahyb n'aa newëë mäh, kaner'oot mäh, nyy d' rabad'oo Jesus radaj'ëep hyb n'aa.

¹⁵Jesus h'yyb hap'ëeh mä rakarën radaj'ëep doo. Ti hyb n'aa ta s'ee hënh tabahõm kån. Hajõk mä ta jawén hah'ũũm. Ti m' sahõnh hẽ sa mahang habong do nahëë enäh do sa nahëë tasog hõm mäh.

¹⁶Jesus ky ge'ỹỹm mä sa hã ranaher'oot hyb n'aa ta ky n'aa ta wób sa hã. ¹⁷Tii d' tawén mejũũ, P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do her'ood wät do paa kametä däk hyb n'aa ta hã. Hahỹỹ da tii, P'op Hagä Do kyyh Isajas erii wät do paah:

¹⁸“Hahỹ karom ỹỹ, ỹ asëew däk doo, ỹ kamahãn doo.

Baad ỹ h'yy gadajang ta wë.

Ỹ anoo da Sahé ỹỹ, ta h'yyb gó tabawät hyb n'aa.

Tamaher'oot da sahõnh hẽ badäk hahỹỹ hã habong do hã

nyy da ỹ bad'oo baad had'op rabahadoo hyb n'aa matym ỹỹ gó.

¹⁹Doo da taky gedag bä. Tak'ëp nado da ta kyyh.

Doo da tak'ëp ter'ood bä hajõk do sa mahang.

²⁰Baad hadoo doo me da tagadoo sa h'yyb gó nahejoonh doo.

Doo da tahajëew bä h'yyb nahed'oo doo.

Tii da tabad'oo da sa hã baad had'op do j'aa ketsë bä kä nesaa do hã tan'oo bä.

²¹Ta hã badäk hahỹỹ hã habong do radaab yyp, rabadëp hyb n'aa nesaa do mahãnh.”‡

‡ 12:21 Isajas 42.1-4

Nesaa Do Yb ky gabuuj Jesus moo wät rahanäng do panyyg n'aa hahÿÿh

²² Ti m' ramanaa mä Jesus wë aj'yy karap'aar h'yyb nesaa do hadäk doo, ty tamah doo, ner'oot doo. Ti m' Jesus habëë hõm karap'aar h'yyb nesaa do aj'yy hã hadäk do paah. Ti m' aj'yy er'ood däg kãn p'aa hënh. P'aa hënh mä tabahapëë däk. ²³ Hajök doo, ta ti hap'ëeh doo, rahyb n'aa meuunh mäh. Ti m' raky hadoo:

—Hahÿ g'eeh Dawi panaa P'op Hagä Do Ky Däng Doo? —näk mäh.

²⁴ Ti m' reanh do Pariséw ramaa napäh bä, raky hadoo:

—Beresebu, karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó ti hÿÿ tabahebë karap'aar h'yyb nesaa doo! —näk mä sa kyyh.

²⁵ Jesus hapäh mä sa h'yyb, ti m' panyyg ky n'aa me taky hadoo sa hã:

—Sa da hadoo do wë sa häj n'aa babuuj rahyb n'aa wareem bä, gawatsik tii bä sahõnh hë —näng mäh. —Panang buuj sa hã hë rah'yy kawereem bä, sa wakãän na-ãäj hë sa hã hë rahyb n'aa wareem bä, sahõnh hë kahäj jëng tii bä —näng mäh. ²⁶ — Ti hadoo ënh Nesaa Do Yb hã kä. Ta daaj hë takahabëë bä, ta hã hë paawä ti tah'yy kawareem däk. § Te hub tado bä paawä ta tii, nyyw hë tabahëej jëë paawä Nesaa Do Yb bag'ãäs doo. ²⁷ Bë her'oot doo da tado bä, Beresebu kyy gó ÿ hebëë bä paawä karap'aar h'yyb nesaa doo, jaa ky gabuuj

§ **12:26** Jesus wén her'oot ta tii, Beresebu, karap'aar h'yyb nesaa do wahë n'aa kyy gó tabahebë karap'aar h'yyb nesaa do raheer'oot do hyb n'aa. Nesaa Do Yb häd see ti Beresebu.

bë karapee hebë do karap'aar h'yyb? Bë karapee né da bë raky n'aa etyy daap bë menyuh do hyb n'aa bë her'oot do hã. ²⁸ P'op Hagä Do Sahee hejój gó né hë ti ÿ hebë do karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do ji tabag'ããs do kaja doo kä bë wë, ta ti metëeh bë hã —näng mäh.

²⁹ —Panyyg see gó bë ÿ metëeh: DooH aj'yy hejooH do tób gó hajëë suun pé ta ma tado hõm hyb n'aa, pooj jé tób danäh moo tamanaw'yyd bä. Ta moo kamaw'yyd bä tahajaa ta ma tado hõm bä. ^{**}

³⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Hëp ÿ hata nadoo doo, majë ÿ tii. ÿ manasa do P'op Hagä Do wë ÿ ataa doo, dawëë rabeHüüm tii bä tan'oo bä. ³¹ Ti hyb n'aa bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Sahõnh hë nesaa do ji moo wät do P'op Hagä Do mabaan né paawä, ta hã ji ky n'aa rejãã do P'op Hagä Do mabaan né paawä na-ããj hë ji hã, dooh P'op Hagä Do mabaan bä P'op Hagä Do Sahee ky n'aa rejãã pé kä. ³² Jé Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong jé Hana Do ky n'aa rejãã péh, P'op Hagä Do mabaan ti ta hã. P'op Hagä Do Sahee ky n'aa rejãã pé kä, dooh P'op Hagä Do mabaan bä. Badäk hahÿÿ bä rababok nä bä, ta jawén na-ããj hë, dooh P'op Hagä Do mabaan bä tii —näng mäh.

³³ —Joom baad hadoo do tado bä, baad ta ag. Baad nadoo do tado bä joom, baad nado na-ããj hë

^{**} **12:29** Hahÿÿ d' tahanäng pé ti panyyg gó teh'üüm doo: Aj'yy hejooH doo, Nesaa Do Yb. Aj'yy hejooH do ma hado hõm do hadoo Jesus. Aj'yy hejooH do ma hadoo, karap'aar h'yyb nesaa doo. P'op Hagä Do Sahee hejój gó Jesus bahebë karap'aar h'yyb nesaa doo, Nesaa Do Yb karapee, tak'ëp tabahejooH do hyb n'aa Nesaa Do Yb mahãnh.

ta ag. Ta ti ŷ wén her'oot, joom ag hã ji bahapäh joom ŷñ. ³⁴ Aw'yy p'yyim näng do taah hadoo bëéh! Baad nadoo do bëéh. Ti hyb n'aa dooh bë haja bã baad hadoo do bë her'ood bã. Ji h'yyb tym gó ji hyb n'aa newë had'yyt doo, ti né ji her'oot. ³⁵ Baad hawät doo, baad hadoo do ta h'yyb gó hanäng do ta her'oot. Baad nawät doo, baad nadoo do ta h'yyb gó hanäng do ta her'oot. ³⁶ Baad bë ŷ maher'oot hahÿÿh: Sahõnh hẽ ta sãm baj P'op Hagä Do banoo noo gó da, P'op Hagä Do matym gó ji kawoom da sahõnh hẽ ji her'oot do paa daap hadoo doo. ³⁷ Baad tado bã ji her'oot do paah, dooh P'op Hagä Do ji taky n'aa ety bã nesaa do hã. Baad tanado bã ji her'oot do paah, ji P'op Hagä Do ky n'aa etyy da nesaa do hã.

Pariséw ramejũũ Jesus pahuunh sa matym haj'aa panyyg n'aa hahÿÿh

³⁸ Ti m' Pariséw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do wób na-ããj mä raky hadoo ta hã:

—Ma matëg, —näk mäh —ãã karën ãã bahapäh mapahuunh doo, ãã matym haj'aa^{††} —näk mä sa kyyh.

³⁹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Da hẽ badäk hahÿÿ hã habong doo, nes'aa sa h'yyb. P'op Hagä Do hã rahyb n'aa eréd hõm ta see hã rah'yy kawereem hyb n'aa. Tii d' né paawä sa h'yyb, ŷ ramejũũ ŷ pahuunh hyb n'aa sa matym haj'aa. Dooh da ŷ metä bã sa hã. Jããm né da P'op Hagä Do ky n'aa rod Jonas häd näng do ta metëë

^{††} **12:38** Sa hã Jesus dooh P'op Hagä Do hanaa tado bã. Ti hyb n'aa rakarën Jesus pahuunh sa matym haj'aa, Jesus rametyy hyb n'aa.

n'aa hadoo sa hã kametëeh. ⁴⁰ Tamawoob hẽ adëb bã, tamawoob hẽ ta äh, tah'ÿÿb yb wog gó Jonas basuun doo da, ti hadoo, tamawoob hẽ adëb bã, tamawoob hẽ ta äh, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do bakëë da k'ääts gó. ⁴¹ Niniwéh buuj raky n'aa tapaa da P'op Hagä Do matym gó da hẽ badäk hahÿÿ hã habong doo, sahõnh hẽ P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä. Jonas maher'oot noo gó, rat'yyd kamehĩn nesaa do ramoo bok do hã. Nesaa do reréd hõm. Jonas bahãnh ÿ ti hÿÿh. Ti hado né paawä, dooh bẽ t'yyd kamehĩn bã nesaa do bẽ moo bok do hã, dooh bẽ eréd bã, ti hyb n'aa né hẽ Niniwéh buuj bẽ da raky n'aa tapaa. ⁴² Seba häd näng do häj n'aa sa wahë n'aa ÿÿnh, da hẽ badäk hahÿÿ hã habong do taky n'aa tapaa da P'op Hagä Do matym gó, sahõnh hẽ P'op Hagä Do ky n'aa etyy noo gó kä. Dawëë naa paa m' tabana tii, tamaa newëë hyb n'aa Saromãw hajaa doo, P'op Hagä Do anoo do ta hã. Saromãw bahãnh ÿ ti hahÿ bẽ hapäh doo. Ti hado né paawä, dooh bẽ karën bã bẽ maa newë bã hahÿÿh –näng mä Jesus kyyh.

⁴³ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

–Karap'aar h'yyb nesaa do ta hã hadäk do paa ahõm wäd bã ta mahãnh, tabanawäng hënh tabahew'ëët, ta tób tabesoos takameh'ääk hyb n'aa. Ti dooh tawyyd bã. ⁴⁴ Ti ta h'yyb gó taky hadoo: “ÿ abaa j hõm p'aa hënh ÿ hadäk do paa hã, tóp ÿÿ hënh”, näng. Tii bã ta tób paa bã takajaa bã, dooh ta yt hagä péh, yd kabak'ood däk tabahapäh, baad takabenäm ta hã. ⁴⁵ Tii bã tats'yyt 7 karap'aar h'yyb nesaa do wób ta hataa, ta bahãnh nesaa doo. Tii bã rabajëë pëë ta tób paa gó. Tii bã rabanyy kãn

ta hã kä. Ta hã hanäng do paa bahãnh tii kä. Tak'ëp tii kä ta hã kä nesaa doo kä. Tii da né da bë hã kä, bëëh, nesaa do moo heb'ooh doo^{‡‡} —näng mä Jesus kyyh sa hã.

Jesus wakãän heh'äät do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁶ Ti m' hajõk do hã Jesus maher'oot nä bä ta ÿÿn kajaa, ta wakãän sii hë m'. Ta w'oo hã m' rababë däk. Rakarën paawä ta sii raber'oot. ⁴⁷ Ti m' rë tanyy ky hadoo ta hã:

—A ÿÿn, a wakãän ta w'oo hã rabab'ëëh. Rakarën mä õm rasii er'oot —näng mäh.

⁴⁸ Ti m' her'oot do hã Jesus ky hadoo:

—Jaa ti ëën, jaa ti wakãn haa? —näng mäh.

⁴⁹ Ti m' teheet mä ta ma matëg sa wë, ti m' taky hadoo:

—B'ëëh hahÿÿh, ãn ÿ hedoo doo, wakãn haa hedoo doo —näng mäh. ⁵⁰ —Sahõnh hë Ee hÿ pong jé hawät do karën do moo heb'ooh doo, ti né hë wakãn haa hadoo, ti né hë ãnh ÿ hadoo, ti né hë ëën hadoo —näng mä Jesus.

13

Joom tym ky n'aa gó Jesus metëëk do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ti noo gó né hë Jesus banyyh tób bä naa, ti m' karaj'aa hënh tabawëënh. Ta nabyy me tabahyy sooh. ² Hajõk kata b'ëëh ta hã. Ti hyb n'aa m' marakate gó tagatsëg sooh. Hajõk doo m' ayyw b'ëëh ta takëen hã. ³ Ti m' hajõõ m' tama metëëk

^{‡‡} **12:45** Hahÿÿ d' Jesus hanäng péh: Tak'ëp ta bahãnh nesaa doo kä sa hã, Jesus raganadoo do hyb n'aa.

mä sa hä panyyg ky n'aa me m'. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Hÿ hadoo joom hejóm do bejoom joom tym.
⁴ Tatsawyh hóm joom tym. Joom tym tatsawyh hóm do wób ta tyw n'aa me takajäk, ti taw'ëed rabajóh jëng. ⁵ Joom tym wób kajäk pä ta yt hë tabahadoo do jó. Kanahën its k'ããts tii bä. Ti nayyw hë taganyyh, kanahën d'os do k'ããts ta h'yyb. ⁶ Tabajuu bä nayyw hë tatsawyy jëng, dooh ta kóm ta h'yyb. ⁷ Ta tym wób kajäk sasëng kóm banäng bä. Sasëng gajewäng bä kä, dooh tawëë wäd bä. ⁸ Ta tym wób kajäg kän baad tabadoo bä. Taganyyh, baad tabawäng, baad tabeaak. 100 nuu me tabejoom do bahãnh tabeag kän baad tabadoo bä kajäk do ta tym wób. 60 nuu me tabejoom do bahãnh tabeag kän ta tym wób. 30 nuu me tabejoom do bahãnh tabeag kän baad tabadoo bä kajäk do ta tym wób kä —näng mä Jesus, panyyg ky n'aa me m' tabaher'oot.

⁹ Ti m' taky hadoo:

—Jé karën pé ÿ her'oot do tamaa newë bä, taw'ããts hë tahyb n'aa matakëë —näng mäh.

¹⁰ Ti m' ta ma matëg rabana Jesus wë ti m' rabeaanh ta hä:

—Hëd n'aa mamaher'oot sa hä panyyg ky n'aa me? —näk mäh.

¹¹ Ti m' taky hadoo sa hä:

—Bë hä P'op Hagä Do an'oo däk bë bahapäh hyb n'aa pooj jé ji nahapäh do hÿ pong jé hawät do bag'ããs do ky n'aa hä, ta wób sa hä dooh. ¹² Jé h'yy ganyy däk doo, ti bahãnh P'op Hagä Do banoo nä ta hä ta h'yy ganäng doo. Baad tabahapëë kän tii bä. Jé kanahën d'os hë h'yy ganäng doo, P'op

Hagä Do ado hõm da ta hã kanahën had'os doo.*
 13 Rahegãã né paawä m', dooh m' rah'yy genä bä.
 Ramaa newë né paawä m', dooh m' ramaa napëë
 bä, dooh m' tagah'ood bä sa hã. Ti hyb n'aa né hë
 ÿ wén her'oot sa hã panyyg ky n'aa me. 14 Sa hã
 kametä däk hahÿ P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas
 häd näng do erii wät do paa P'op Hagä Do kyyh
 Judah buuj sa hã:

“Bë maa newë had'yyt hë né paawä, dooh da
 tagah'ood bä bë hã.

Bë hegãã had'yyt hë né paawä, dooh bë h'yy ganyy
 bä.”

15 “Ta ti ÿ wén her'oot Judah buuj sa ky n'aa hã”,
 näng mä P'op Hagä Do Isajas hã,

“Dooh rah'yy kadawuung wäd bä baad hadoo do
 hã, hajõõ nuu me raky nadaheeh do hyb
 n'aa.

Sa nabuuj ragetsëë hõm do hadoo.

Raty gatsëë däk sa matym ranahapäh hyb n'aa.

Tii d' tanado bä paawä rahapäh né paawä,

ramaa napäh né paawä,

h'yy kadewuung né paawä,

wë ÿ rah'yy kawereem né paawä hã ÿ rah'yy
 ka'eeh hyb n'aa.

Tii d' radoo bä paawä ÿ h'yyb wareem paawä baad
 rababok hyb n'aa kã.”†

16 Ti m' ta ma matëg hã Jesus ky hadoo:

* **13:12** Ta ti tawén kado hõm sa hã, rahyb n'aa manatakëë do hyb
 n'aa. Dooh rahyb n'aa p'eed bä P'op Hagä Do panyyg hã. † **13:15**
 Isajas 6.9-10

—Ky n'aa kedëng bëeh, bë matym kä rahapäh do hyb n'aa, bë nabuuj kä ramaa napäh do hyb n'aa. ¹⁷ Né hup ÿ né hë hahÿ bë hä ÿ her'oot doo: Rababong noo gó, hajök P'op Hagä Do ky n'aa rod makũũh, hajök baad habok do makũũh, rakarën paawä raheg'ããs bë hapäh doo, dooh paa rahapëë bä. Rakarën paawä ramaa newëë bë maa newëë doo, dooh paa ramaa napëë booh —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

¹⁸ Ti m' taky hadoo:

—Bë maa newë nyy d' tahanäng pé joom tym parar'aah do panyyg: ¹⁹ P'op Hagä Do bag'ããs do hä rah'yy ganenä bä ta ky n'aa ramaa newëë bä, tii bä Nesaa Do Yb asog hõm sa h'yyb tym gó kejoom do hadoo doo. Joom tym ta tyw n'aa me takajäk hadoo do tii. ²⁰ Joom tym pä banäng bä kajäk doo, P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë doo, h'yy gadajaa gó gad'oo doo. ²¹ H'yy gadajaa gó ragado né paawä, nayyw hë rah'yy gejë hõm, joom kóm nanäng nä do hadoo sa hä. Hejoonh do kametä bä sa hä, sa hä rarahejä bä na-ããj hë P'op Hagä Do panyyg metëëk doo da rababok do hyb n'aa, nayyw hë rah'yy gejë hõm. ²² Joom tym sasëng mahang kajäk doo, P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë do wób. P'op Hagä Do kyyh ramaa napëë né paawä, rahyb n'aa newë had'yyt hë badäk hahÿÿ hä ji bawät do hä.‡ Dajëër hä, sa ma ji tawadii do hä rahyb n'aa h'ũũm. Ti hyb n'aa P'op Hagä Do panyyg sa h'yyb gó hadäk do tawén nahõm. Joom neaak do hedo padëëk tii.

‡ **13:22** Ta ti hedoo do raty kanewad had'yyt hë. Rahyb n'aa tón had'yyt hë sa waa, sa taah, nyy d' rabad'oo doo.

²³ Joom tym baad tabadoo bä kajäk doo, P'op Hagä Do panyyg maa new'ëë doo, P'op Hagä Do panyyg hã h'yy gah'oot doo. P'op Hagä Do karën do baad ramoo bok tii kä. Joom 100 nuu me, 60 nuu me, 30 nuu me takejoom do bahãnh tabeaak do hadoo do tii –näng mä Jesus.

Jawii tiriig mahang joom danäh majiĩ hejoom do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁴ Ti m' panyyg see ky n'aa me Jesus maher'oot mä sa hã. Hahÿÿ da ta kyyh:

–Hahÿ panyyg ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ããs do ky n'aa: Ti awät aj'yy joom tym baad hadoo do ta gëew gó hejoom doo. ²⁵ Tii kä, sahõnh hë raba'ÿÿh bä, ta majiĩ bana. Jawii tym tatsawyyh mä tiriig mahang. Ti tabahõm kãn. ²⁶ Ti tiriig tym ganyyh. Ti tiriig ag ganyyh bä, raty gepëë kãn jawii mahang tabahëë däk. §

²⁷ Ti joom danäh karom rabahõm ta wë, ti raky hadoo ta hã:

–Kariw n'aa, –näk –baad hadoo do joom tym mabejoom wät. N'yy hënh naa jawii ta mahang ganyyh doo? –näk sa kyyh.

²⁸ Tii bä sa kariw n'aa ky hadoo sa hã:

–Majë ÿ see tii, ti tsawyh häng doo –näng.

Ti ta karom rabeaanh:

–Makarën ãã asog hõm jawii? –näk mäh.

²⁹ –Dooh –näng sa kariw n'aa. –Jawii bë basok bä, tiriig tëeg wób bë asog hõm ta mahang –näng.

³⁰ –Na mabëë dó tiriig mahang, tiriig ji bataa bä kä. Tiriig ag ji bataa noo gó ÿ mejüũ da tiriig

§ 13:26 Jawii hadoo rawén hapäh, taneaak do hyb n'aa. Tiriig ti heaak doo.

ag hat'aa do sa hã, jawii pooj jé rasiip, ta natuu hã ramaw'yyd däk hyb n'aa ji ajuu hyb n'aa. Tii bä ÿ mejüü tiriig ag rabataa, joom tób n'aa yt hã rabenâm —näng joom danäh ta karom sa hã —näng mä Jesus panyyg gó tabeh'üüm.

Panyyg ky n'aa gó Jesus metëeh hahÿÿ hã P'op Hagä Do bag'ããs do ky n'aa

³¹ Ti m' panyyg see ky n'aa gó Jesus maher'oot mä sa hã. Hahÿÿ da ta kyyh:

—Joom motaad häd näng do tym nad'ëed is do aj'yy ejoom do ky n'aa hadoo, hÿ pong jé hawät do bag'ããs do ky n'aa. ³² Jããm nad'ëed its né paawä motaad tym bë joom tym mahang, ji waa ty gamabuuj see bahãnh tabawäng. P'op tanu däk. Tii bä kä, taw'ëed batooj kãn ta hã kä** —näng mäh.

³³ Ti m' panyyg see ky n'aa me Jesus maher'oot mä sa hã. Hahÿÿ da ta kyyh:

—Pãw makuj n'aa ÿÿnh ado däk doo, hajöng tiriig s'ëeb mahang tamekuuj däk do ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ããs do ky n'aa. Baad ÿÿnh bajöõts däk, baad takamekuuj wät bä kä sahõnh hë tiriig s'ëeb mahang†† —näng mäh.

³⁴ Sahõnh hë ta ti Jesus her'ood wät sa hã panyyg ky n'aa me m'. Sahõnh ta her'oot do sa hã, panyyg ky n'aa me né hë m' tamaher'oot. ³⁵ Tii da tawén d'oo hahÿ P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod erii wät do paa kametä däk hyb n'aa:

** **13:32** Joom motaad häd näng do ky n'aa gó Jesus metëeh nyy da P'op Hagä Do bag'ããs do kah'üüm, ny hadoo ta hã h'yy ka'eeh do kah'üüm. †† **13:33** Pãw makuj jé pad'yyt hë tiriig s'ëeb mahang kamekuuj däk doo da, jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ bä P'op Hagä Do bag'ããs do bawäd däg da.

“ÿ maher'oot da panyyg ky n'aa me.

ÿ maher'oot da sa hã

badäk hahÿ tadu dahäng do noo gó naa kejën wät
do paah.”‡‡

*Jesus maher'oot nyy d' tahanäng pé jawii joom
mahang hawäng do ky n'aa hahÿÿh*

³⁶ Ti m' hajök do hã Jesus kedëë hõm. Ti m' tób gó tabajëë suun mäh. Ti m' ta ma matëg rabana ta wë ti m' raky hadoo:

—Nyy d' mahanäng pé jawii joom mahang hawäng do panyyg n'aa hã? —näk mä sa kyyh.

³⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Joom tym baad hadoo do hejoom doo, ÿÿh, Aj'yÿ Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo. ³⁸ Joom banäng bä, badäk hahÿÿ hã habong doo. Joom tym baad hadoo doo, P'op Hagä Do bag'ãäs do karapee. Jawii, Nesaa Do Yb karapee. ³⁹ Joom danäh majiï, jawii tym tsawyyh doo, Dijab tii. Tiriig ag rabataa noo gó, badäk hahÿÿ hã ji bawät do gawatsig hõm noo gó tii. Tiriig ag taa n'aa, ãäs tii. ⁴⁰ Jawii rasok doo da, tëëg hõõ gó kadawäts toonh do hadoo da, badäk hahÿÿ hã ji bawät do gawatsig hõm noo gó.

⁴¹ Ti noo gó Aj'yÿ Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do mejüü da ta ãäs rasog hõm hyb n'aa tabag'ãäs doo bä naa sahõnh hë nesaa do wë ji tah'yÿb tatuk doo, nesaa do ji moo wät hanoo doo, sahõnh hë nesaa do moo heb'ook doo na-ãäj hë. ⁴² Tëëg hõõ gó, tak'ëp hajü doo gó da radawäts toonh tii. A'oot da tii bä. Sa tëg kamegëëj padëëk da tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa. ⁴³ Tii bä da baad habok do tak'ëp rakawehëë däk da sa Yb bag'ãäs doo bä.

‡‡ 13:35 Saaw-Mo 78.2

Papỹÿj bag däk doo da, hanäm do sa hä. Jé karën pé ÿ her'oot do tamaa newë bä, taw'ääts hë tahyb n'aa matakëë —näng mä Jesus.

Tak'ëp ji karën do hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Tak'ëp ky n'aa gebah doo, joom banäng bä kejën këë do ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa. Tak'ëp ky n'aa gebah do aj'yy see baw'yyt joom banäng doo bä. Ti p'aa hënh tajeh'aa këë. Tii bä, sahõnh hë tabesëem hõm ta wë hanäng doo, tak'ëp tah'yy gadajang do hyb n'aa. Tii kä, ta ma paa sãm me tametsëë joom banäng doo, ky n'aa gebah do bakëë bä —näng mäh.

⁴⁵ —Aj'yy hetsë doo, hesäm doo, tak'ëp nu gabarëeh do perora häd näng do hesoos do ky n'aa hadoo na-ääj hë hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa. ⁴⁶ Perora tak'ëp hetsooh doo, ky n'aa gebah do tabaw'yyt bä kä ta ti hedoo do hes'ëem do sa wë, tabahõm, tabesëem hõm sahõnh hë ta ma ta wë hanäng doo. Tii kä ta sãm me tametsëë perora tak'ëp hetsooh doo. §§

Karahi panyyg n'aa gó Jesus eh'ũũm do hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa

⁴⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

§§ **13:46** Hahÿÿ d' tahanäng pé pawóp hadoo do panyyg gó Jesus eh'ũũm doo: P'op Hagä Do bag'ääs do ky n'aa ji ky n'aa napäh bä, dooh ji hyb n'aa p'eed wäd bä pooj jé ji wë hanäng doo. Dooh ji hyb n'aa hũũm wäd bä badäk hahÿÿ bä ji karën doo, tak'ëp hetsooh do hyb n'aa P'op Hagä Do hanaa ji karën do hyb n'aa.

—Karahi me tah'ỹỹb rames'aak do ky n'aa hadoo na-ãäj hẽ, hỹ pong jé hawät do bag'ããs do ky n'aa. Karaj'aa me radatu karahi. Hajõng hedoo pé sa mo haj'aa. ⁴⁸ Ramo haj'aa enäh bã kä, rej'ooj nä kãn ta takëen hã. Ahyy t'oonh mäh. Tii bã arook gó rabataa rasëew hõm doo. Baad nadoo doo, ji nawëh doo, radewäts bëenh tii bã. ⁴⁹ Ti hadoo da badäk hahỹỹ hã ji bawät do gawatsig hõm noo gó ããs rabad'oo da. ããs rabana, tii bã rasëew hõm da badäk hahỹỹ hã habong doo. Tsytt hẽ rabasëm da nesaa do moo bok doo, P'op Hagä Do karën doo da habok do sa mahãnh. ⁵⁰ Tii kä tëeg hõõ gó, tak'ëp haju doo gó radewäts bëenh da nesaa do moo bok doo. A'oot da tii bã. Sa tæg kamegëej padëek da tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa —näng mäh.

⁵¹ Ti m' Jesus eanh mäh:

—Bë maa napäh sahõnh hẽ ta ti ỹ her'ood wät doo? —näng mäh.

—Ãã maa napäh —näk mäh.

⁵² Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, hỹ pong jé hawät do bag'ããs do ky n'aa hã na-ãäj hẽ ma kamett'ëeg wät doo, tób danäh ta tób bã naa ky n'aa gebah do manyyh do hadoo ta wób hã tametëeh hyb n'aa. Ta gawakõ gó naa, aj'yy manyyh ky n'aa gebah do tenäm do paah. Ky n'aa gebah do papuuj hedoo do tamanyyh ta mahang,

ky n'aa gebah do pooj nä ta mahang^{***} –näng mäh.

Ta panang bä Jesus raty n'aa ges'yyk do panyyg n'aa hahÿh

⁵³ Ti m' Jesus bahajaa bä kä panyyg gó tama metëek doo, tatsyym kado kân ta tii bä naa. ⁵⁴ Ti m' panang tabawäng do paa bä takajaa bä, ta du doo mä tama metëek tób panang bä hasooh do P'op Hagä Do panyyg rayd naherot do yt hë. Maa new'ëe do rahyb n'aa meuunh mä taher'oot do sa hä. Ti m' raky hadoo:

–N'yy hënh naa hahÿ aj'yy tah'yy ganäng doo? N'yy hënh naa ta hejój tamapehuunh doo? –näk mäh. ⁵⁵ –B'aa bäh gaheh'õök do t'aah nado ti hahÿh? Marija nado ta ÿÿn? Tsijaag, Joséh, Simaw, Judas nado ta wakãän? ⁵⁶ Sahõnh hë ta änh, bä ab'ëeh ër pa. N'yy hënh naa tahapäh doo, ta hejój? –näk mä tabawäng do babuj n'aa sa kyyh.

⁵⁷ Ti m' rakawajãän ta wë. Raty n'aa gesygg däk mäh. Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

–Sahõnh hë sa panang bä raweh'ëeh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Jãäm hë tabawäng do panang bä, ta tób bä, dooh rawehëe bä –näng mäh.

⁵⁸ Ti m', ta hä rah'yy kana'eeh do hyb n'aa, dooh denaa hë m' Jesus pehuuj bä ta tii bä.

*** **13:52** Hahÿ d' apäh tahanäng pé tii: Jé P'op Hagä Do kyyh p'ooj ub kerih do baad ma kamet'ëëg wät doo, papuuj Jesus met'ëëg wät do na-ãäj hë baad tamaa napëe bä, taky dahé bä, tahajaa tama met'ëëg bä ta wób sa hä baad hadoo doo, hetsooh do pooj jé kerih do hä, papuuj hä na-ãäj hë hanäng doo.

14

Jowãw nu gahem'uun do dajëp do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ti noo gó né hë Garirej häj n'aa wahë n'aa, Eróts häd näng doo, taky n'aa napäh mä Jesus moo wät doo, Jesus ma metëek doo. ² Ti m' ta masa n'aa hä taky hadoo:

—Jowãw nu gahem'uun do paa né tii. Ganä wät dejëp do paa mahang! Ti hyb n'aa tawén kabaj'aa —näng mä Eróts.

³ Eróts mejüü paa ramoo maso däk, ramoo maw'yyd däk, radawäts gëet Jowãw nu gahem'uun doo. Tii d' Eróts wén d'oo mä Erodija, ta hÿÿj Pirip häd näng do ÿÿm hyb n'aa. ⁴ Hahÿÿ d' paa Jowãw kyyh Eróts hä:

—Dooh P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do an'oo bä magat'ëë bä a hÿÿj ÿÿm —näng paa Jowãw nu gahem'uun do kyyh Eróts hä.

⁵ Eróts karën né paawä m' tadaj'ëep Jowãw, tajeÿÿm mä hajök doo. Hajök do tawén jeÿÿm, P'op Hagä Do ky n'aa rod ti Jowãw sa hä.

⁶ Ti m' Eróts ta yd enäng do heen n'aa noo gó, jäm ta heen n'aa ramoo bok noo gó, Erodija toog bajäm sa matym gó. Ti m' tak'ëp mä Eróts tsebee kån ta wë. ⁷ Ti hyb n'aa taky däng tabanoo maruus hä, maruus karën do né hë. P'op Hagä Do häd gó m' ta ky däng, dooh taky kahÿÿd bä maruus bahapäh hyb n'aa. ⁸ Ti m' maruus ÿÿn ta hä taky mejüü do hyb n'aa taky hadoo:

—Na, ÿ karën ta hood gó mabanoo hä ÿÿ Jowãw nu gahem'uun do nu gabóg —näng mäh.

⁹ Ti m' tak'ëp mä sa wahë n'aa hyb n'aa tón wät. Ti hadoo né hë, ta ky bajawaa hyb n'aa m', tatsyyd bong do taky däng do ramaa napäh do hyb n'aa tagadoo maruus ets'ëë wät doo. ¹⁰ Ti m' tamejüü tadawäts gëët doo gó ranu gahög hõm hyb n'aa Jowãw. ¹¹ Ti m' ta hood gó ramanaa ta nu gabóg maruus wë. Ti m' maruus an'oo däg kän mä ta ÿÿn hã kä. ¹² Ti m' Jowãw ma matëg rabana rabeheën hyb n'aa ta hub. Ti m' radakä jëng. Ti m' Jesus rapanäk.

Jesus pahuunh do 5 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' Jowãw radaj'ëep Jesus ky n'aa napäh bä m', ta m'aa hënh mä ta ma matëg daheeh rabahõm kän marakate gó ta wób rabeledoh hënh paawä. Ta wób, hajök do raky n'aa napäh bä m' n'yy hënh Jesus rabah'üüm, sa jawén mä rabah'üüm sa panang bä naa ta takëen hã. Sa pooj jé m' rakajaa. ¹⁴ Ti m' Jesus basoop bä, hajök do tabahapäh bä m', tat'yud mehïïn mä sa hã. Nahëë enäh do sa mahang habong do taheso hõm mäh.

¹⁵ Tüüh däg kä m', ta ma matëg rabana ta wë, ti m' raky hadoo ta hã:

—Tüüh däg —näk mäh. —Dawëë hÿÿh. Mamejõ hajök do panang banäng hënh rabahõm sa waa retsëë hyb n'aa —näk mäh.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooh. Na mayw babä. Bë né hë hanoo sa waa —näng mäh.

¹⁷ Ti m' raky hadoo:

—Jããm hë ti hanyy is ãã wë ji ma poo oow pé pãw, pawóp its tah'ÿÿb —näk mäh.

18 —Na b'ëöp. Bë mana wë ÿÿ —näng mä Jesus.

19 Ti m' Jesus mejũũ hajök do rabehyy b'ëöh hyb n'aa jawii jó. Ti m' tabasog däk mä pāw, tah'ÿÿb na-ããj mäh. Hÿ pong jé taty däng bä m', P'op Hagä Do hã taky hadoo:

—Öm taw'ããts hë Ee. Man'oo däk ãã tä, man'oo däk ãã waa —näng mäh.

Ti m' pāw taganebäh bong, tets'ëë hõm mä ta ma matëg sa hã, rabets'ëë hõm hyb n'aa hajök do hã kä. ²⁰ Tii bä kä m', sahõnh hë m' rabawëë bong. Wog enä hõm mä sahõnh hë. Ti m' mad'aak do ta ma matëg rata hõm kawaju gó. 12 m' kawaju gedë hõm mäh. ²¹ Hawëë bong doo, 5 miw mä ajyy. ÿÿj, karepë na-ããj hë, dooh m' taketsén bä.

Tamii pong jó Jesus bawät do panyyg n'aa hahÿÿh

²² Ti m' nayyw hë ta ma matëg Jesus mejũũ ragatsëg t'oonh marakate gó, ta pooj jé tamyyj däk hënh rabatsëg hõm hyb n'aa. Ti nuuj jé m' takedëë hõm hajök do sa hã. ²³ Takedëë hõm do jawén paa bä m', tabasëek ta mab hë waëë jó, P'op Hagä Do sii taber'oot hyb n'aa. Tabadajuu däk bä m', ta mab hë m' Jesus bayyw gëët. ²⁴ Dawëë péj mä ta ma matëg rababoo däg kån mä ti nuuj jé karaj'aa me. Tak'ëp maadaka betaam marakate hã. Dooh m' tahõm rahëë doo. Bah'ood ty gahëm mäh.

²⁵ Ti m' tapaj'ëë pooj jé Jesus bahõm kån sa wë tamii pong jó. ²⁶ Ti m' rabahapäh tamii pong jó hana doo, tak'ëp mä rabeÿÿm bong.

—Wät ta ti dajëp do saw'ëëng paah! —näk mäh.

Awaaw bong mäh, tak'ëp rabeÿÿm bong do hyb n'aa m'.

27 Ti m' nawayw hē m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Bē eỹm manäh! Ỹ ti hỹh —näng mäh.

28 Ti m' Peed ky hadoo:

—Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Doo, òm tado bä, ỹ mamejõ tamii pong jó a wē ỹ bahõm hyb n'aa —näng mäh.

29 —Ej. B'ëep ana —näng mä Jesus ta hā.

Ti m' Peed gatsäg nyh, ti m' tamii pong jó tabahõm kån mä Jesus wē. 30 Ti m' tak'öp bah'ood bahēm do tabahapäh bä m', tabeỹm wät mäh. Ti m' ta du doo bä m' tadasug jäng bä, tak'öp mä tageēnh Jesus hā:

—Ỹ medëeb Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Doo! —näng.

31 Ti m' nawayw hē m' Jesus moo maso däk Peed. Ti m' taky hadoo:

—Kanhën d'os hē h'yy ka'eeh do òm! —näng mäh. —Hed n'aa mah'yy ganahoot? —näng mä ta kyyh Peed hā.

32 Ti m' marakate gó ragatsäg t'oonh bä m', bah'ood badoo wät. 33 Ti m' marakate gó hat'oonh do Jesus mä raj'aa etsē. Hahỹ d' mä sa kyyh:

—P'op Hagä Do T'aah né hē òm —näk mäh.

34 Rabatsäg hõm bä m', Genesaréh häj n'aa bä m' marakate badëe jad kån. 35 Ti m' ta ti babuj n'aa rabahapäh bä Jesus né ti kajaa doo, ramejũ jé pad'yyt hē hëj ta ti w'oo hā hanäng doo bä rapanäk hyb n'aa. Ti m' ramenaa nahëe enäh do sa mahang habong do Jesus wē. 36 Ti m' rabetsëe ta hā tabanoo nahëe enäh do ramoo kejäk hyb n'aa ta saroor noo byh hā. Ti m' sahõnh hē nahëe enäh do ta hā moo kajäk doo, heso padäg kån mäh.

15

Ji h'yyb gó naa né hě nesaa do ky n'aa hahỹỹh

¹ Ti m' Pariséw wób, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetěk do wób na-ããj mäh, Jerusarēnh bā naa han'aa do rabana Jesus wě, ti m' rabeaanh ta hā:

² —H'ěed hyb n'aa a ma matęg raky nadaheeh őr wahě makũ metěek doo? Rawa do pooj jé, dooh ramoo ketsyyd bā őr wahě makũ rabahed'oo doo da! —näk mä sa kyyh.

³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hā:

—Ÿ eanh bē hā —näng mäh. —Tii ěnh bē ky nadaheeh ěnh P'op Hagä Do mejũũ doo? Bē wahě makũ mejũũ do bē ky daheeh? —näng mäh. ⁴ —Hahỹỹ da P'op Hagä Do kyyh: “Bē wehěe bē yb, bē wehěe bē yỹn.”* “Ji daj'ěep ta yb, ta yỹn ky n'aa wasee doo.”† ⁵ Tii d' né paawä ta kyyh, ta see hado däk bē metěek doo —näng mä Jesus. —Hahỹỹ da bē kyyh: “Jé ta yb, ta yỹn hā taky hado bā, ‘Hā ȳ naa magadoo do pan'aa paawä, P'op Hagä Do matym n'aa däg tii. Dooch bē hā ȳ an'oo wäd bā', taky hado bā, ⁶ tii bā, ta tii d' ky hadoo doo, dooch ji mejõ wäd bā ta tii me ta yb taweh'ěeh hyb n'aa”, näk bē kyyh. Bē wahě makũ ma metěek do bē ky sũüt do hyb n'aa bē eréd hõm P'op Hagä Do mejũũ doo. ⁷ J'ooj madäk doo me ky ken'yym do bēeh! Baad né paa hahỹ P'op Hagä Do ky n'aa rod Isajas häd näng do kyyh bē ky n'aa: ⁸ “J'ooj madäk doo me ȳ raweh'ěeh. Sa kyyt tii. Dawěe sa h'yyb bawät mahānh yỹ. ⁹ Dooch kēh ȳ tado bā ti rama metěek doo. Raky n'aa jawyyg ub tii. Ti hyb n'aa daap hě

* **15:4** Esodo 20.12, Dew-Teronom 5.16 † **15:4** Esodo 21.17, Rewitikos 20.9

ti ta ti ÿ rahyb n'aa jew'yyk doo"‡ –näng mä Jesus Isajas her'oot do paa P'op Hagä Do kyyh.

¹⁰ Ti m' hajök do ta tii bä hab'ëeh do Jesus naëenh ta wë. Ti m' taky hadoo sa hä:

–Bë maa newë da, bë h'yy genä da ÿ her'oot do hä. ¹¹ Ji noo me hajëng do hyb n'aa nado ji nas'aa däk P'op Hagä Do hä. Ji noo me hanyyh do tii, hanoo ji nas'aa däk do P'op Hagä Do hä –näng mäh.

¹² Ti m' badah peej ta ma matëg raky hadoo ta hä:

–Mahapäh a kyyh, dooh taw'ääts hë tado Pariséw sa hä? –näk mä sa kyyh.

¹³ Ti m' panyyg gó m' Jesus ky gadoo:

–Kasog hõm da sahõnh hë joom Ee hÿ pong jé hawät do nejoom hõm doo –näng mäh. ¹⁴ –Na manäh. Na kamawejän. Ta wób sa h'yyb mahüüm n'aa ty temah do tii. Ty tamah do ta da ty hadoo do tamahüüm bä, gadarong doo hënh rakajäk séd hä –näng mäh.

¹⁵ Ti m' Peed ky hadoo:

–Äã mamaher'ood. Nyy d' mahanäng pé ta ti ji noo me hajëng do panyyg? –näng mäh.

¹⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

–Bë h'yy ganah'ood nä? –näng mäh. ¹⁷ –Ji hä hajëng doo, ji wog gó ti tabajëng, ta jawén anyyh p'aa hënh. ¹⁸ Tii d' nado ji noo me henyh do hä. T'öp naa, ji h'yyb tym gó tabana tii. Ti né hë ti P'op Hagä Do hä ji nas'aa däg hanoo doo. ¹⁹ Ji h'yyb tym gó naa tabana nesaa do ji hyb n'aa newëë doo. Ji h'yyb gó naa né hë tabana ji da hadoo do ji daj'ëep doo. Ji h'yyb gó naa tabana ji karën do ji bagä do

‡ 15:9 Isajas 29.13

ji ŷỹm nadoo do sii, ji patug nadoo do sii. Ji h'yyb gó naa né hē tabana tí ji ets'ëek doo, daap hē ji da hadoo do ji ky n'aa tapaa doo, ji da hadoo do ji ky n'aa rejãã doo kä. ²⁰ Ta ti hadoo do hyb n'aa P'op Hagä Do hã ji nas'aa däg. Ji moo kanets'yyt doo me ji awa do hyb n'aa nado ji nas'aa däg P'op Hagä Do hã§ —näng mä Jesus kyyh ta ma matëg sa hã.

ŷỹnh ta s'ee hēnh naa ta toog ky n'aa her'oot do panyyg n'aa hahỹh

²¹ Ti m' ta tii b' naa Jesus bahõm hëej panang Tiir häd näng doo, Sidõn häd näng do nedaa bä badäk doo hēnh. ²² Ti m' ŷỹnh, Kanaãh buuj, Isaraéw buuj nado, ta tii bä hawät do ana kãn Jesus wë. Ti m' tak'ëp mä ta kyyh Jesus hã tabetsëe bä. Hahỹ d' mä ta kyyh:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh
—Dawi makū panaa, —näng mäh —ỹ mat'yyd mehĩn! Tak'ëp nesaa do tok ỹ bahoop karap'aar h'yyb nesaa do ta hã hadäk do hyb n'aa —näng mäh.

²³ Ti m' dooh Jesus ky gado bä. Ti m' ta ma matëg rabana ta wë, ti m' tak'ëp mä rabetsëe ŷỹnh tamejõ hõm hyb n'aa. Hahỹ d' mä sa kyyh:

—Mamejõ hõm. Èr jawén tabana. Tageëej had'yyt hē —näk mäh.

²⁴ Ti m' ŷỹnh hã Jesus ky hadoo:

§ 15:20 Pariséw, sahõnh hē Judah buuj wób sii hē, dooh rawëe bä, dooh rawa bä ramoo kanetsyyd bä pooj jé, sa wahë makū mahetëk doo da. Baad ub né paawä ji moo ketsyyd bä ji awa, ji awëh do pooj jé, ta bahãnh Pariséw ran'oo bä. Dooh ragenaag bä, hajõõ nuu me, sa wahë makū mahetëk doo da ta wób sa moo ranahetsyyd bä.

—Jããm hẽ Isaraéw buuj dawëë P'op Hagä Do mahãnh habong do sa wë ÿ P'op Hagä Do mejũũ —näng mäh.

²⁵ Ti m' Jesus wë ta taron nu paa me ÿñh bahyy häng. Ti m' taky hadoo:

—ÿ mamasaa, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo! —näng mäh.

²⁶ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus ky gadoo:

—Taw'ãäts hẽ nado karepé sa waa ji ado hõm bã ji banoo hyb n'aa sa masããh awaar taah hã —näng mä Jesus kyyh ÿñh hã.

²⁷ Ti m' ÿñh ky gadoo. Jesus kyy gó né hẽ m' taky hõm:

—Ehub né hẽ õm Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Ti hado né paawä, awaar sii hẽ rabawa sa danäh waa hyyj tũũ kajäk doo —näng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hado kãn ta hã:

—Tak'ëp né hẽ mah'yy ka'eeh! Ti hyb n'aa ÿ an'oo däk hã ÿ metsëë doo —näng mä Jesus ta hã.

Ti m' ti noo gó né hẽ tabahub däk ÿñh toog.

Hajõng sa nahëë Jesus asog hõm do panyyg n'aa hahÿh

²⁹ Ti m' Jesus tsyym kado kãn. Karaj'aa Garirej häd näng do nabyy me tatabës. Ti m' tabasoo. Waëë hã m' tabasëëk, ti m' tabahyy sooh. ³⁰ Hajõk rabana ta wë. Ramenaa ta wë nabong doo, ty temah doo, moo gedóm doo, tsyym gedóm doo, nabuuj gatamah doo, hajõk nahëë enäh do wób. Ti m' sa nahëë Jesus basog hõm. ³¹ Ti m' tsyym gedóm do aboo padëëk, nabong do paa aboo padëëk, ty temah do paa ty enä padëëk, ner'oot do paa er'ood

padëek, ta tii bā hab'ëeh do rabahapäh bā, rahyb n'aa meuuj kån mäh. Ti m' raj'aa etsëe kån P'op Hagä Doo, Isaraéw buuj h'yy kaha'eeh doo.

Jesus pahuunh do 4 miw sa waa panyyg n'aa hahÿÿh

³² Ti m' Jesus naëej nā ta ma matëg, tamaher'oot hyb n'aa. Ti m' taky hadoo:

—ÿ t'yyd mehĩn hahÿ ër wë kata pad'ëek doo. Tamawoob däg ta āh si ÿ rababok. Dooh sa waa péh. Dooh ÿ karën bā sah me rabaaj hõm bā. Naheba padäg da, degõn jëng da sah mahÿÿj ta hõõ bā —näng mä Jesus ta ma matëg sa hā.

³³ Ti m' ta ma matëg raky hadoo:

—Hajök né hahÿÿh. Nyy bā ãã baw'yyt babä sa waa? Dawëe bā. Dooh ta nawaa babä —näk mäh.

³⁴ Ti m' Jesus beanh:

—Nyy hë pāw bë wë? —näng mäh.

—Ti anäng setsi pāw, pawóp its tah'ÿÿb ned'ëed is doo —näk mäh.

³⁵ Ti m' Jesus mejũũ hajök do rabehyy b'ëeh tũũ.

³⁶ Ti m' tabasog dāk pāw, tah'ÿÿb na-ããj mäh. Ti m' taky n'aa etsëe sa waa hyb n'aa. Tii bā m' taganebäh boo kån, tets'ëe hõm mä ta ma matëg sa hā, rabets'ëe hõm hyb n'aa hajök do sa hā kã. ³⁷ Tii bā kã m', sahõnh hë m' rabawëe bong. Wog enä hõm mä sahõnh hë. Ti m' rabawëh do jawén paa bā m' mad'aak do ta ma matëg rabata dāk arook gó. Setsi m' arook gedë hõm doo. ³⁸ 4 miw mä ajyy ti hawëe bong doo. ÿÿj, karepé na-ããj hë m', dooh m' taketsén bā. ³⁹ Ti m' hajök do hā Jesus kedëe hõm jawén paa bā, tagatsëg sooh mä marakate gó. Ti

m' tabahõm kån hëej panang Magadån häd näng do nedaa bä badäk doo hënh.

16

¹ Ti m' Pariséw, Saduséw daheeh rabana Jesus wë. Ti m' Jesus rametyy hyb n'aa ramejũũ mä tapahuuj bä sa matym haj'aa wë hã.*

² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Papỹỹj badëë hyng bä, “Jati d' banäm”, bë ky hetëg, bahiin do hyb n'aa wë puh. ³ Bãp paah, “Ti awät da bah'ood. Adoos da”, nãk bë kyyh, tabahiin do hyb n'aa naëng pooh. Bë h'yy genä né paawä naëng hadoos do heen n'aa hã, banäm do heen n'aa hã wë hã kametëeh doo, dooh bë h'yy genä bä da hë ta heen n'aa bë hã kametëeh do hã.† ⁴ Da hë badäk hahỹỹ hã habong doo, nes'aa sa h'yyb. P'op Hagä Do hã rahyb n'aa eréd hõm ta see hã rah'yy kawereem hyb n'aa. Tii d' né paawä sa h'yyb, ỹ ramejũũ ỹ pahuunh hyb n'aa ta metëë n'aa sa matym haj'aa. Dooh da ỹ metä bä sa hã. Jããm né da P'op Hagä Do ky n'aa rod Jonas häd näng do ta metëë n'aa hadoo sa hã kametëeh da —näng mä Jesus.

Ti m' Jesus bahõm kån sa mahãnh. Panang s'ee hënh mä tabahõm.

Pariséw, Saduséw rama metëëk do mahãnh ji hyb n'aa matakëë do ky n'aa hahỹỹh

* **16:1** Jesus wë Pariséw, Saduséw daheeh rakamaj'ĩ. Dooh raky dahé bä P'op Hagä Do mejũũ do Jesus tado bä. Sa hã péh, dooh Jesus haja bä wë hã tapahuuj bä, rawén mejũũ sa matym haj'aa Jesus pahuunh wë hã. J'ooj madäk doo me ramejũũ do hyb n'aa, Jesus wén manetëeh sa hã rakarën do paawä. † **16:3** Hajõng Jesus pahuuj né paawä, dooh rah'yy genä nä bä P'op Hagä Do T'aaah tado bä.

⁵ Ti m' karaj'aa ta ma matëg rabatsëg hõm bä, ramabaan sa waa pãw. ⁶ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Baad bë hyb n'aa matakä da. Baad bë kanä da Pariséw, Saduséw sa pãw makuj n'aa mahãnh —näng mäh.

⁷ Ti m' ta ma matëg rakaner'ood bong Jesus her'oot do ky n'aa. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Dooh ër mana pãw. Tii d' tawén edoo —näk mä sa kyyh.

⁸ Ti m' Jesus hapäh ti raky n'aa hajëm doo. Ti m' tabeaanh sa hã:

—Kanhën d'os hë h'yy ka'eeh do bëeh. H'ëed hyb n'aa bë hyb n'aa tón pãw bë mabaan doo?

⁹ Dooh tagah'ood nä bä bë hã? Bë mabaan hõm 5 pãw ÿ etyn bong do 5 miw sa hã? Bë mabaan hõm nyy hë kawaju bë gedë hõm mad'aak doo? ¹⁰ Bë mabaan hõm setsi pãw ÿ etyn bong do 4 miw sa waa? Nyy hë arook bë gedë hõm mad'aak doo?

¹¹ Hëd n'aa bë h'yy ganenä nä pãw ky n'aa nado bë ÿ maher'oot doo? “Bë hyb n'aa matakä da Pariséw, Saduséw sa pãw makuj n'aa”, näng këh ÿÿ —näng mäh.

¹² Ti m' rah'yy kadawuung kän nyy d' tahanäng péh. Dooh pãw makuj n'aa mahãnh rakan'yyh do pan'aa tado bä. Dooh. Pariséw, Saduséw rama metëek do mahãnh Jesus karën rakan'yyh.

Jesus ky n'aa Peed her'oot do panyygn'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' hëej panang Sesareja Pirip häd näng do nedaa badäk döo hënh Jesus kajaa bä, tabeaaj kän mä ta ma matëg sa hã:

—Jaa m' ȳȳh, Aj'yy Hadoo Do H̄y Pong Jé Hana Doo, sa nooh?

¹⁴ Ti m' raky hadoo:

—Ta wób noo m' òm mä Jowãw nu gahem'uun do paah. Ta wób noo m' òm mä Eriij makũũh. Ta wób noo m' òm mä Jeremii makũũh. Ta wób noo m' òm mä P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub dejëp do see paah —näk mä sa kyyh ta hã.

¹⁵ —Bë hã ënh? Jaa ȳ bë hã ënh? —näng mä Jesus sa hã.

¹⁶ Ti m' Simaw Peed ky hadoo:

—Õm ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. P'op Hagä Doo, hedëb had'yyt do T'aah òm —näng mäh.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—P'op Hagä Do ky n'aa edëng do òm, Simaw, Jonas t'aah. Õm wén ky n'aa kedëng, dooh aj'yy tado bã a hã metëeh do ta ti maher'oot doo. Ee, h̄y pong jé hawät do né tii, ta ti a hã metä wät doo.

¹⁸ Ti hyb n'aa ȳ ti her'oot hahȳȳh: Õm Peed, pä tahanäng doo. Pä tób ta jó ji tama sooh do hadoo da òm. Õm da hã ȳ h'yy ka'eeh do du n'aa doo. Dooh da Ades häd näng doo, dajëb hejój, haja bã hã ȳ h'yy ka'eeh doo, kahũũm had'yyt da. ¹⁹ Ȳ anoo da a hã h̄y pong jé hawät do bag'ããs doo gó mabag'ããs

hyb n'aa.‡ Badäk hahỹỹ bã mananoo doo, hỹ pong jé P'op Hagä Do nanoo do né tii. Badäk hahỹỹ bã manoo doo, hỹ pong jé P'op Hagä Do anoo do né tii —näng mä Jesus kyyh Peed hä.

²⁰ Ti m' Jesus mejũũ ranaher'oot hyb n'aa ta wób sa hä Kristo tado bã.

Jesus her'oot do tadajëp do ky n'aa hahỹỹh

²¹ Ti m', ti noo gó naa Jesus du doo tamaher'oot ta ma matëg sa hä nesaa do tabahoop do pan'aa ky n'aa. Hahỹỹ d' mä ta kyyh:

—P'op Hagä Do karën Jerusarënh hënh ỹ bahõm ër wahë n'aa moo gó, P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahë n'aa moo gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do sa moo gó na-ããj hë hajõng ỹ bahoop hyb n'aa, ỹ radaj'ëëp hyb n'aa, tamawoob hë ta äh tabado däk bã ỹ ganä wät p'aa hënh hyb n'aa —näng mä ta ma matëg sa hä.

²² Ti m' Peed naëënh dawë hä. Ti m' taky ge'ỹỹm Jesus, tii d' tanaher'oot hyb n'aa.

—Dooh. Tii d' edo manäh, Hyb N'aa Jawyk Doo! Dooh ỹ karën tii d' a hä —näng mäh.

²³ Ti m' Jesus ty kaw'õöd däk ta wë. Ti m' Peed taky geãm wät:

‡ **16:19** Hahỹỹ da Gereg kyy me pooj jé hahỹ kerih do kyyh: “Ỹ anoo da a hä hỹ pong jé hawät do bag'ããs doo bã ta noo tëg. Badäk hahỹỹ bã mamaw'yyd däk doo, hỹ pong jé kamaw'yyd däk né d' tii. Badäk hahỹỹ hä masood hõm doo, hỹ pong jé kasood hõm né d' tii.” P'ooj ub, sa kariw n'aa ta s'ee hënh rabok bã ranoo sa kaser n'aa sa tób tëg, sahõnh hë rabaheg'ããs hyb n'aa ti nuuj jé. Dooh P'op Hagä Do bag'ããs do noo nyy bã, dooh ta noo tëg nyy bã. Panyyg gó Jesus maher'oot Peed.

—J'eep! Ahõm mahãnh ÿÿ, Nesaa Do Yb!Š —näng mäh. —ÿ mah'yyb panas'ëeh. Dooh mah'yyb dëe bã P'op Hagä Do karën do hä. Ajyy rakarën do hä ti mah'yyb däk —näng mäh.

²⁴ Ti m' sahõnh hẽ ta ma matëg hä Jesus ky hadoo:

—Jé karën pé hëp ÿ hata tabahadoo hyb n'aa, taw'ãäts hẽ teréd hõm ta hä hẽ tah'yy ka'eeh doo, taw'ãäts hẽ teréd hõm ta hä hẽ tahyb n'aa newëe doo. Taw'ãäts hẽ da tagado had'yyt hẽ tahoop do hëp ÿ n'aa. Taw'ãäts hẽ tagadoo hëp ÿ n'aa radajëeb bã na-ãäj hẽ. Taw'ãäts hẽ ÿ taky daheeh, taw'ãäts hẽ ÿ bawät doo da da ti bawät. ²⁵ Tii d' ÿ wën edoo, badäk hahÿÿ hä ji hawät do tak'ëp kamahãn doo, jé tahoop do hëp ÿ n'aa jeÿÿm doo, dooh da P'op Hagä Do wë tanu dëe bã. Jé hëp ÿ n'aa tahoop do gadoo péh, hëp ÿ n'aa tadajëb bã, ta h'yyb tym P'op Hagä Do wë da tanu däng. ²⁶ Hëd n'aa ji karën sahõnh hẽ badäk hahÿ ji ta danäh, ji h'yyb tym banesaa hënh tahõm bã? Dooh ta sãm ji ad'oo pé ta s'ee hënh ji h'yyb tym nahõm hyb n'aa. ²⁷ Ta ti ÿ wën her'oot, ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ bahyng da Ee bag tak'ëp gabarëeh doo gó, ta ääs sa daheeh. Tii bã da ramoo bok do pénh da ÿ banoo sahõnh hẽ sa hä ta sãm. ²⁸ Baad bë ÿ maher'oot. Ta wób babä ër mahang habong doo, rahapäh nä da ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ÿ du doo noo gó ÿ bag'ääs do hä ÿ bag'ääs doo. Radejëp do pooj jé rahapäh nä da tii. Né hup ÿ né hẽ ta ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus kyyh.

Š **16:23** Jesus h'yyb hapäh Nesaa Do Yb kyy gó m' Peed her'oot doo. Ti hyb n'aa tii da Peed tawën ky geãm wät.

17

Jesus kawareem do panyyg n'aa hahỹỹh

¹ Ti m' ji moo oow see pé sa ā jawén paa bä m', Jesus mahũũm ta sii Peed, Tsijaag, Jowāw daheeh. Tsijaag hỹỹj mä ti Jowāw. Ti m' rabas'ëög kån waëë p'op nu dāk do hã. Sa mab hẽ m' rabasëök. ² Ti m' Jesus kawareem dāk sa matym gó. Ta see hado dāk mäh. Papỹỹj bag hadoo mä Jesus mamets gabar'ëeng dāk. Tak'ëp mä ta saroor bahawag dāk, ta bag hadoo mäh. ³ Ti m' p'ooj ub habong do paa Eriij, Mosees häd enäh do rakas'ee b'ëeh sa matym gó. Jesus sii m' raber'oot.

⁴ Ti m' Peed ky hadoo Jesus hã:

—Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, —näng mäh — taw'ääts hẽ babä ër hã! —näng mäh. —Makarën bä tamawoob hẽ ta tób n'aa ỹ temaa toonh. Sét hẽ a tób, sét hẽ Mosees tób, sét hẽ Eriij tób —näng mäh.

⁵ Ti m' Peed ber'oot nä bä nanyw mä wë puh gabarëeh do tabadäng sahõnh hẽ sa hã. Wë puh gó m' P'op Hagä Do ber'oot. Hahỹỹ d' mä ta kyyh:

—Hahỹ tah ỹỹ, tak'ëp ỹ kamahãn doo. Baad ỹ h'yy gadajang ta wë. Bë maa newë, bë ky dahé ta kyyh —näng mäh.

⁶ P'op Hagä Do kyyh Jesus ma matëg ramaa napäh bä m', tũũ m' rabehyy b'ëeh tak'ëp rabe'ỹỹm do hyb n'aa. Tũũ m' sa maboore me rabehyy b'ëeh.

⁷ Ti m' Jesus bana sa wë, ti m' sa hã tamoo däng bä m' taky hadoo:

—Bë as'ëög bëh! Bë eỹỹm manäh! —näng mäh.

⁸ Ti m' rabaheg'ääs bä m', jããm hẽ Jesus rahapäh. Dooh boo m' Jesus pa hab'ëeh do paah.

⁹ Ti m' rabahyk bä m' Jesus mejũũ ranaher'oot hyb n'aa rahapäh doo. Hahỹỹ d' mä ta kyyh:

—Bë her'ood manä ta wób hä bë hapäh doo, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do ganä wät bä kä dejëp do mahang —näng mäh.

¹⁰ Ti m' rabeaanh ta hä:

—Hëd n'aa, Kristo kajaa do pooj jé Eriij m' matëeh Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do raher'ood bä? —näk mä sa kyyh.

¹¹ Ti m' Jesus ky gadoo:

—Se hub né hë. Eriij matëeh né da sahõnh hë tabenäm hyb n'aa —näng mäh. ¹² —Ti hadoo né hë, bë ỹ maher'oot hahỹỹh: Eriij ewäd hyng né hë. Ewäd hyy né paawä, dooh rah'yy genä bä ta hä, dooh ramepëë bä. Rah'yy kajäk doo da né hë rabad'oo paa ta hä. Ta hä rabad'oo doo da, sa moo gó ỹỹh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, ỹ ahoop da na-ãäj hë —näng mä Jesus kyyh.

¹³ Tii bä m' ta ma matëg rah'yy kadawuung kän: Jowãw nu gahem'uun do paa ky n'aa Jesus her'oot wät.*

Pahëew Jesus haso däk do panyyg n'aa hahỹỹh

¹⁴ Ti m' Jesus rakajaa bä kä m' hajõk do rabab'ëeh bä, sa see ana ta wë. Ta taron nu paa me m' tabahyy häng ta wë. ¹⁵ Ti m' taky hadoo:

—Hyb N'aa Jawyk Doo —näng mäh. —Mat'yyd mehĩĩn tah ỹỹ —näng mäh. —Mera. Tũũ takepëëd

* **17:13** Rukas 1.17 hä na-ãäj hë takerii däk hahỹ ky n'aa. Eriij makũ bawäd wät doo da Jowãw bawät paah. Ti hyb n'aa ti né hë ti Eriij Jesus wén näng, Eriij tanado né paawä. Doooh Jowãw hä Eriij makũ kesog bä, jäãm hë tabawäd wät doo da tabawäd wät.

had'yyt hē, tsanamäts däk. Tak'öp nesaa do taba-
hoop. Ta hã ta nahëe adëe bä, hajõõ nuu me tēeg
hõõ gó takadewëes. Ta me tabahop na-ãäj hē —
näng mäh. ¹⁶—ÿ mana wät a ma matëg sa wë. Dooch
rahaja bä rado hõm bä ta nahëeh —näng mä aj'yy
kyyh.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad P'op Hagä Do hã h'yy kana'eeh do bëeh,
da hē badäk hahÿy bä habok doo! Baad nado bë
h'yyb tym —näng mäh. —Hajõõ nuu me ÿ bawät nä
g'eeh bë mahang bë ky dahé däk hyb n'aa kä? ÿ häd
h'yyb napan däg bë hã, hã ÿ bë h'yy kanasadä nä
do hyb n'aa —näng mäh. —Bë mana b'ëep pahëew
—näng mäh.

¹⁸ Ti m' karap'aar h'yyb nesaa doo, pahëew hã
hadäk doo, Jesus geãm wät tabanyyh hyb n'aa. Ti
m' karap'aar h'yyb banä kãn pahëew hã hadäk do
paah. Ti noo gó né hē karapee bahas'oo däk.

¹⁹ Ti m' sa m'aa hënh mä ta ma matëg rabeaanh
ta hã:

—H'ëed hyb n'aa ãã wén nahajaa ãã habëe hõm
bä karap'aar h'yyb nesaa doo? —näk mäh.

²⁰ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooch baad P'op Hagä Do hã bë h'yy kae nä do
hyb n'aa bë wén nahajaa —näng mäh. —Né hup
ÿ né hē hahÿy her'oot doo: Motaad häd näng do
tym nu nad'ëet do ta tym. Ti tahanyy bä paawä
bë h'yy ka'eeh doo, tii b' bë haja paawä hahÿ waëe
bë mejüü takahÿyd häng hyb n'aa. Bë paawä taky
daheeh. Kanahën d'os hē né paawä baad bë h'yy
kae bä, dooch paawä bë nahajaa péh —näng mäh.
[²¹ —Jããm hē P'op Hagä Do hã ji ky n'aa etsëe doo

me, ji noo kanawa doo me, ta ti hadoo pé karap'aar h'yyb nesaa do banyyh —näng mäh.]

²² Ta jawén mäh, Garirej häj n'aa bä m' rakataa bä m', Jesus ky hadoo sa hä:

—ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da ran'oo däk da ta wób sa moo gó. ²³ ÿ radaj'ëp da. Tamawoob hē ta ā jawén paa bä, ÿ ganä wät da p'aa hēnh —näng mä Jesus ta ma matëg sa hä.

Ti m' rah'yy ketón bong mä ta her'oot do hyb n'aa.

P'op Hagä Do tób n'aa dajëër n'aa ji hepak do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁴ Tii kä m', Kapar-Naũm bä Jesus rakajaa do jawén paa bä m', P'op Hagä Do tób n'aa dajëër n'aa Judah buuj rahepak do taa n'aa rabana Peed wë, ti m' rabeaanh:

—Äkä? Dooh bë ma matëg epaag bä P'op Hagä Do tób n'aa dajëër n'aa ër hepak doo? —näk mäh.

²⁵ —Tahepak né hē —näng mä Peed kyyh sa hä.

Ti m' badah, tób gó Peed bajëë suun bä kä, Peed ky ganyyh do pooj jé, Jesus eaanh mä ta hä:

—Nyy da a hä, Simaw? —näng mäh. —Sa wahë n'aa hedoo do häj n'aa bä, jaa hä ramejũũ rabep'aak häj n'aa wahë n'aa hä kahepak doo? Sa taah hä ramejũũ rep'aak, ta wób ta s'ee hēnh naa ramejũũ g'eeh hep'aak? —näng mäh.

²⁶ Ti m' Peed ky hadoo:

—Ta s'ee hēnh naa ti hep'aak —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—Tii d' tado bä, sa taah, sa karapee, dooh rep'aak péh† —näng mäh. ²⁷ Ti hado né paawä, hahÿÿ d' mabad'oo dajëer gedaag n'aa rakawanaj'ään hyb n'aa: Awëej karaj'aa majat bä. Tah'ÿÿb matakÿg. Mado däg pooj jé a mo haj'aa tah'ÿÿb, manoo gegãã, tii b' ta noo gó maw'yyt da moweed tég hawak do s'ëëb. Tii me mepaag sa hã, hã ÿ naa, a hanaa rakarën doo —näng mä Jesus kÿyh Peed hã.

18

Sa bahãnh hyb n'aa jawÿk do panyÿg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' ti noo gó ta ma matég rabana Jesus wë ti m' rabeaanh:

—Ny hadoo do sa bahãnh hyb n'aa jawÿk doo, hÿ pong jé hawät do bag'ããs doo bä? —näk mäh.

² Ti m' karapee t'aah Jesus naëënh, ti m' tamarher'oot mä sa mahang tabag'ëëd däk hyb n'aa. ³ Ti m' takÿ hadoo:

—Bë h'ÿÿb bë wanereem bä, hahÿ karapee hadoo bë bahadoo hyb n'aa bë h'ÿÿb gó,* dooh tabad'op hë bë haja bä hÿ pong jé hawät do bag'ããs do karapee bë doo bä. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. ⁴ Ti hyb n'aa jé ta daaj hë kadaduu doo, hahÿ karapee hyb n'aa sakog is doo da tabahadoo hyb

† **17:26** Panyÿg gó Jesus beh'üüm P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa rahepak do ky n'aa. Jesus, ta ma matég na-ããj hë, dooh paawä repaag bä P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa. P'op Hagä Do T'aah né ti Jesus. Ti né P'op Hagä Do tób n'aa danãh paawä. Ti hyb n'aa dooh paawä ji mejö bã tepaag hõm bã P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa.

* **18:3** Taw'ããts hë karepé h'ÿÿ ka'eeh doo da ji h'ÿÿ ka'eeh. Karepé taah dooh raky sëew bã. Baad ragadoo ji her'oot doo. Rah'ÿÿ ka'eeh ji hã nayÿw hë. Jesus karën karepé h'ÿÿb hadoo ji h'ÿÿb hado däk P'op Hagä Do wë.

n'aa, ti né hē ti sahōnh hē sa bahānh hyb n'aa jawyk do hỹ pong jé hawät do bag'ãäs doo bä —näng mä Jesus.

⁵ Ti m' ahōm nä ta kyyh:

—Hät ŷỹ gó hahỹ karapee t'aah hadoo do see gadoo péh, ŷ né ti tagadoo —näng mäh.

⁶ Ti m' taky hado kän:

—Baad nado né paawä pä ta jawyyg n'aa ji hä ranu hũũ däg bä, ji radawäts tu tame t'öp ji pahäs hyb n'aa, ti bahānh tak'öp baad nado ji hä da, ky n'aa netsēeh do seeh, hahỹ karapee hedoo doo, hä ŷ h'yy ka'eeh do ji h'yyb tatug bä nesaa do tamoo wät hyb n'aa —näng mäh.

⁷ —Tak'öp da rabahoop nesaa do ta säm, badäk hahỹ hā habong doo, nesaa do ta wób ramoo bok do du n'aa doo! Tanyy had'yyt né hē nesaa do hä ji tah'yyb tatuk doo. Ti hado né paawä da, tak'öp nesaa do ahoop da nesaa do hä h'yyb tatuk do du n'aa doo! ⁸ Ti hyb n'aa, a moo hyb n'aa, a tsyym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hē paawä magakyd hōm a mooh. Madawäts hōm. Taw'ääts hē mabasēek hỹ pong jé P'op Hagä Do wē sét a mooh, sét hē a tsyym, tēeg hōō gó, nadēek doo gó, ōm P'op Hagä Do aw'oong hōm mahānh, pawóp hē tado bä a mooh, a tsyym. ⁹ A matym hyb n'aa nesaa do mamoo wäd bä, taw'ääts hē paawä a matym mado nyh. Madawäts hōm. Taw'ääts hē mabasēek hỹ pong jé P'op Hagä Do wē sét hē a matym, tabanesaa hēnh tēeg hōō gó, ōm P'op Hagä Do aw'oong hōm mahānh, pawóp hē tado bä a matym —näng mä Jesus kyyh.

B'éé kanapēē wät do panyyg n'aa hahỹh

¹⁰ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Ee hÿ pong jé hawät do wë had'yyt hë rahajaa rakajaa ääs, hahÿ hyb n'aa sakog is do sa hagã n'aa. Ti hyb n'aa bë ty n'aa gesyng manã hahÿ hyb n'aa sakog is do seeh. [¹¹ ÿÿh, Aj'y y Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo ÿ ahng babã ÿ bed'ëep hyb n'aa ta s'ee hënh habong do paa P'op Hagã Do mahãnh —näng mäh.]

¹² Ti m' panyng gó tamaher'oot mäh:

—100 b'éé aj'y masãäh see takanapëë wäd bä, dooh g'eeh ta danãh eréd dó 99 hadoo do ta masãäh waëë hënh, kanapëë wät do tabesoos hyb n'aa? ¹³ Ti tabaw'yyt bä kä, tak'ëp da tatsebé ta mas'ãã kanapëë wät do paa hyb n'aa. B'éé 99 hadoo do hyb n'aa tatsebee né paawä, ta bahãnh tatsebé kanapëë wät do paa hyb n'aa. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. ¹⁴ Masãäh danãh bad'oo doo da, dooh bë Yb hÿ pong jé hawät do karën bä dawëë ta mahãnh hahÿ hyb n'aa sakog is do see tawäd bä.

Ji hÿÿj ky n'aa hadoo do ji maher'oot do ky n'aa hahÿÿh

¹⁵ —A hÿÿj ky n'aa hadoo doo, a nemuun P'op Hagã Do hã h'y ka'eeh doo, baad nadoo do tamoo wäd bä [a wë], ahöm ta wë a mab hë. Tsytt hë, bë m'aa hënh mamaher'ood baad nadoo do tamoo wäd wät doo. Õm taky dahé bä, bë h'y yb hata däg p'aa hënh ta tii. ¹⁶ Õm taky nadahé bä, takanarën bä tamaa newë bä ta hã maher'oot doo, matsyyd tii bä P'op Hagã Do hã h'y ka'eeh do seeh. Makarën bä, sét hë matsyyd, makarën bä pawóp hë matsyyd, a sii rabahöm hyb n'aa ta wë,

pawóp hē, tamawoob hē ky n'aa maa napäh do tabanäng hyb n'aa sahõnh hē ta ti hedoo pé ji kaner'oot bä.† 17 A sii mamahũũm do sa kyyh na-ãāj hē takanarēn bä tamaa newē bä, taky nadahé bä, tii bä mamaher'ood sahõnh hē hã ŷ h'yy ka'eeh do sa hã. Hajõk do sa kyyh tamaa nanewē bä, taky nadahé nä bä, tii bä P'op Hagä Do sa h'yyb gó nahapäh do see hado däk bē hã bē hỹj ky n'aa hedoo do paah. Èr uuh dajëër gedaag n'aa Roma buuj hã ji hepak doo, raty n'aa ges'yyk do hado däk tii bä bē hã bē hỹj ky n'aa hedoo do paah –näng mä Jesus.

18 Ti m' taky hadoo ënh ta ma matëg sa hã:

–Baad bē ŷ maher'oot hahỹh: Badäk hahỹh bä bē nanoo doo, hỹ pong jé P'op Hagä Do nanoo do né hē tii. Badäk hahỹh bä bē anoo doo, hỹ pong jé P'op Hagä Do anoo né tii d' ënh. Né hup ŷ né hē ta ti ŷ her'oot doo –näng mä Jesus.

19 Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

–Ta see bē ŷ maher'oot nä: Badäk hahỹh bä, pawóp hē bē wób séd hã bē h'yyb hedo bä bē ky n'aa etsëē do hã, Ee hỹ pong jé hawät do anoo né da bē hã. 20 Bē hã tawén noo, pawóp hē, tamawoob hē hëp ŷ n'aa rakahet'aa bä, sa mahang ŷ bawät do hyb n'aa –näng mäh.

Ta kaser n'aa ta da hadoo do tat'yyd manehĩn do panyyg n'aa hahỹh

21 Ti m' Peed bana kãn Jesus wē, ti m' teanh mäh:

† 18:16 Tii da né hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mejũũ ji bad'oo. Dew-Teronom 19.15 hã kerii däk doo da.

—Ma matëg, nyy hë nuu me makarën ÿ hyb n'aa mabaan hāj ÿ ky n'aa hedoo doo, baad nadoo do tamoo wäd bā hā ÿÿ? Setsi nuu me apäh ÿ hyb n'aa mabaan? —näng mäh.

²² Ti m' Jesus ky gadoo:

—Setsi nuu me nado mamabaan —näng mäh.
—Taw'ääts hë hahÿÿ d' mabad'oo: Mahyb n'aa mabaan hōm had'yyt hē‡ —näng mäh.

²³ —Ta tii da ÿ wén mejūū, hahÿ panyyg ky n'aa hadoo do hyb n'aa hÿ pong jé hawät do bag'ääs do ky n'aa: Ti awät hēëj bagā n'aa. Kūūt enäh ta karom ta wë. Tii bā tanaëënh ta wë ta karom sa kūūt rabep'aak hyb n'aa. ²⁴ Tii bā, tadu doo bā sa sii taber'oot doo, ramanaa ta wë ta karom see tak'ëp kūūt eh doo. 10 miw moweed tak'ëp ky n'aa gebah do ta kūūt. ²⁵ Tanahajaa do hyb n'aa tepaag bā, tak'ëp ta bahānh haeh do hyb n'aa ta kūūt, ta kariw n'aa mejūū rabesëem hōm hyb n'aa ta ti ta karom, ta karom ÿÿm, ta taah, sahōnh hë ta wë hanäng do na-ääj hë, ta kūūt sām hata.

²⁶ —Tii bā, ta taron nu paa me ta karom bahyy häng ta wë, ti m' tak'ëp tabetsëë ta hā. Hahÿÿ d' ta kyyh: “Nayyw hë kawaj'ään manä wë ÿÿ”, näng. “Magadaa bā, sahōnh hë küt ÿÿ ÿ ep'aak da a hā”, näng. ²⁷ Ti ta kariw n'aa t'yyd mehīn kän. Ti tabawug hōm sahōnh hë ta kūūt, ti m' tabanoo baad tabahōm hyb n'aa.

²⁸ —Ti ta karom anyyh ta kariw n'aa tób bā naa. Tamahōm me takataa ta da hadoo do see ta wë kūūt näng doo. 100 moweed its ta kūūt. Ti tamaso

‡ **18:22** Hahÿÿ da Gereg kyy me takerii däk: “Taw'ääts hë 77 nuu me mahyb n'aa mabaan.” Ji hyb n'aa mabaan had'yyt hë tahanäng pé m' tii.

däk ta da hadoo doo, ta garagoor gamaso däk, ti taky hadoo: “Nayyw hē mepaag a kũüt!”, näng.

²⁹ –Ti ta taron nu paa me ta da hadoo do bahyy häng ta wē, ti tak'ëp tabetsēē ta hā: “Nayyw hē kawaj'ãän manä wē ȳȳ”, näng. “Magadaa bä, sahõnh hē kũt ȳȳ ȳ ep'aak da a hã”, näng.

³⁰ –Tii bä, tak'ëp tabets'ēē né paawä, dooh takarēn bä tamaa newē bä ta da hadoo do etsēē doo. Ti tamejũũ ta da hadoo do radawäts geēt hyb n'aa ta kũüt tabep'aak bä kä. ³¹ Ti tak'ëp häj n'aa wahē n'aa karom wób rah'yy kawaj'ãän bong nyy da ta ti karom bad'oo ta da hadoo do wē rabahapäh bä. Tii bä rabahõm kãn sa kariw n'aa wē, ti ramaher'oot ta ti karom ky n'aa.

³² –Tii bä sa kariw n'aa mejũũ ranaēēnh ta ti ta karom. Ti taky hadoo ta hā: “Karom ky nesaa do õm!”, näng. “Sahõnh hē a kũüt ȳ bawug hõm tak'ëp hā ȳ mabetsēē do hyb n'aa. ³³ Taw'ãäts hē mat'yyd mehĩn wäd paawä a da hadoo doo, õm ȳ t'yyd mehĩn wät doo da”, näng. ³⁴ Tii bä kawaj'ãän gó ta kariw n'aa bahaēēj däk ta karom ragadahew'ēēs doo bä hagã n'aa sa hã, karom rarejãä hyb n'aa sahõnh hē ta kũüt tabepaag hõm bä kä –näng mä Jesus. Panyyg gó tabeh'ũũm.

³⁵ Ti m' taky hado kãn:

–Sa kariw n'aa bad'oo doo da, tii da Ee h̄y pong jé hawät do bad'oo da sahõnh hē bē hã, bē h'yyb gó naa bē hyb n'aa manabaan bä bē h̄ȳj ky n'aa hedoo doo –näng mä Jesus kyyh.

19

Dooh ji ȳȳm ji eréd hõm bä do panyyg n'aa hah̄ȳh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bä kä ta ti ta her'oot doo, teréd hõm Garirej häj n'aa. Ti m' Judah häj n'aa hēnh tabahõm, tamii Joradān tamyyj dāk hā hadāk do hēej. ² Hajõk mä ta jawén hah'ũm. Nahēe enäh do sa mahang habok do taheso hõm.

³ Ti m' Pariséw wób rabana ta wë rametyy hyb n'aa m'. Hahỹỹ da m' rake'aanh:

—Èr ky n'aa jaw'yyk do anoo g'eeh daap hē né hē aj'yy eréd hõm bä ta yỹm, dooh hyb n'aa pé né paawä? —näk mäh.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Dooch bē ner'ood bä g'eeh P'op Hagä Do kyy kerih do hā, nyy da sahõnh hē tadu dahäng noo gó P'op Hagä Do aj'yy yỹnh daheeh tapehuunh?

⁵ Hahỹỹ da takerih P'op Hagä Do kyyh: “Ti hyb n'aa kä aj'yy kä ta yb, ta yỹn mahānh kä sa m'aa hēnh kä, tagatēe hyb n'aa ta yỹm kä. Takatēe jawén paa bä sét rabahado padēek ta yỹm daheeh”, * näng mäh. ⁶ Ti hyb n'aa pawóp hē ranado bong. Sét hado däg kån. Ti hyb n'aa séd hā P'op Hagä Do ata dāk doo, dooh tahaja bä ji etyn bä —näng mä Jesus kyyh Pariséw sa hā.

⁷ Ti m' raky hadoo:

—Tii d' tado bä, h'ēed hyb n'aa Mosees mejũũ ji erii dāk ji yỹm ji eréd hõm do heen n'aa, tii b' ji mejõ hõm tabahõm hyb n'aa? —näk mä Pariséw sa kyyh.

⁸ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ta tii da Mosees wén n'oo dāk bē hā, bē nabuj keh'ũm do hyb n'aa. Tadu dahäng noo gó dooh ta tii da tahado bä. ⁹ Ti hyb n'aa bē y maher'oot hahỹỹ da: Jé ta yỹm heréd hõm doo, dooh né paawä

* 19:5 Genesis 2.24

ta patug tawad'ii bä, tii bä ÿñh see hä takat'ëë däg bä, nesaa do tamoo wät, ta ÿÿm h'yyb tarejãã tii kä —näng mä Jesus kyyh.

¹⁰ Ti m' ta ma matëg raky hadoo ta hä:

—Tii d' tahado bä ji ÿÿm ji patug ky n'aa hä, taw'ãäts hë dooh ji kat'ëë bä —näk mäh.

¹¹ Ti m' Jesus ky gadoo:

—Dooh sahõnh hë rahaja bä ragado bä tii. Jããm né hë P'op Hagä Do anoo do gadoo rakanetëë doo.

¹² Ajyy wób dooh tahaja bä rakat'ëë bä pooj jé rabenäng bä ta nyy né hë tii. Ajyy wób dooh rahaja bä rakat'ëë bä ta wób ramoo bok do hyb n'aa sa hä.† Ta wób rakanetëë hÿ pong jé hawät do bag'ãäs do hyb n'aa. Jé hajaa do ji kanatëë do tagado bä, taw'ãäts hë tagadoo —näng mä Jesus.

Karepé Jesus ky n'aa edëng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹³ Ti m' ta wób ramena karepé ned'ëed is do Jesus wë, sa hä Jesus moo däng hyb n'aa, P'op Hagä Do hä taky n'aa etsëë hyb n'aa sa hyb n'aa. Ti m' ta ma matëg rage'ÿÿm mä karepé men'aa doo. ¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Na ramena karepé wë ÿÿ. Bë geãm manäh. Hahÿ karepé h'yy ka'eeh do hadoo, ti né hë hÿ pong jé hawät do bag'ãäs do karapee hedo padëek doo —näng mäh.

¹⁵ Tii bä m' sa nu gad'oo bä m' tamoo däng, ta ky n'aa edëë bong mäh. Ti m' tatsyym kadoo, tabahõm.

† **19:12** Ta wób rah'ëed ehök do hyb n'aa tahanäng pé tii. Tii da p'ooj ub sa kariw n'aa wób rabad'oo sa karom hä.

Tak'ëp ma näng do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁶ Ti m' aj'yy see bana Jesus wë, teanh Jesus hä:
 —Ma matëg! —näng mäh. —H'ëed baad hadoo do
 ÿ moo wät da edëb had'yyt do ÿ gadoo hyb n'aa,
 P'op Hagä Do pa ÿ bawät hyb n'aa kä? —näng mä
 aj'yy kyyh.

¹⁷ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:
 —Hëd n'aa baad hadoo do ky n'aa, hä ÿ meanh?
 —näng mäh. —Jääm hë sét hë baad hadoo doo,
 P'op Hagä Doo. Taw'ääts hë maky dahé ta ky n'aa
 jaw'yyk doo, makarën bä magadoo edëb had'yyt
 doo —näng mäh.

¹⁸ —Ny hadoo doo? —aj'yy eanh mäh.
 Ti m' Jesus ky hadoo:
 —“Manaboh manä a da hadoo doo. Aä manä
 a ÿÿm nadoo do sii, a patug nadoo do sii. Etsëeg
 manäh. Daap hë maky n'aa tapa manä ta wób.
¹⁹ Mawehëë a yb, mawehëë a ÿÿn.‡ Makamahän
 a da hadoo doo, a hä makamahän doo da”§ —näng
 mä Jesus.

²⁰ Ti m' aj'yy ky hadoo:
 —ÿ panyyg kadeheeh né hë tii hä —näng mäh. —
 H'ëed ti hawät ÿ moo wät? —näng mäh.

²¹ Ti m' Jesus ky hadoo:
 —Makarën bä baad had'op doo da mawäd bä
 P'op Hagä Do matym gó, abaaj hõm, mesëem hõm
 a wë hanäng doo. Man'oo ta sãm paa kas'uut do sa
 hä. Tii d' madoo bä hÿ pong jé magadoo da tak'ëp
 baad hadoo do P'op Hagä Do hanaa. Ti jawén ana

‡ 19:19 Esodo 20.12-16, Dew-Teronom 5.16-20 § 19:19 Re-
 witikos 19.18

kä wë ÿÿ, hëp ÿ hata mabahadoo hyb n'aa kä — näng mä Jesus kyyh ta hä.

²² Ti m' aj'yy maa napäh bä Jesus her'oot doo, ahöm kãn Jesus mahãnh. H'yy katón wät mäh, tak'ëp tawekãp do hyb n'aa. ²³ Ti m' Jesus ky hadoo ta ma matëg sa hä:

—Hejooñh né hë wekãp do sa hä hÿ pong jé hawät do bag'ããs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh. ²⁴ —Hejooj né paawä kameer hä tatabëëj bä gats'uus doo gó, ta bahãnh tabahejooñh wekãp do sa hä P'op Hagä Do bag'ããs do karapee n'aa rabahadoo hyb n'aa —näng mäh.

²⁵ Ta ti ta ma matëg ramaa napäh bä m', tak'ëp mä rameuuj bong, ti m' raky hadoo:

—Jaa ënh ti P'op Hagä Do wë hasëëk ënh? —näk mäh.

²⁶ Ti m' Jesus ty gadäg däk sa wë, ti m' taky hadoo:

—Ji daaj hë dooh né ji haja bä P'op Hagä Do wë ji as'ëëg bä. Ti hadoo né hë, dooh P'op Hagä Do nahajaa péh. Ti hajaa ta wë ji tamasäk —näng mäh.

²⁷ Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahõnh hë ãã beréd hõm a hataa ãã bahadoo hyb n'aa. H'ëëd da ãã gadoo ta sãm? —näng mäh.

²⁸ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Sahõnh hë papuuj tabahadoo bä kä, sa wahë n'aa heh'äät do tyng n'aa jó, tak'ëp hetsooh do jó, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do basooh bä kä, tadu doo bä kä tabag'ããs doo, bëëh, 12 hedoo doo, hëp ÿ hata hadoo doo, bë na-ããj da bë at'oonh da 12 bagã n'aa tyng n'aa jó, 12 Isaraéw taah panaa bë bag'ããs hyb n'aa, bë ky n'aa etyy hyb n'aa. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. ²⁹ Hëp ÿ n'aa heréd

hõm pé ta tób, heréd hõm do ta wakãän, ta änh, ta yb, ta ýñ, ta taah, ta joom banäng doo, 100 nuu me bahãnh do hajõng do tagadoo da baad hadoo do ta mabaj. Ta jawén kä, hỹ pong jé kä tagadoo da edëb had'yyt doo. P'op Hagä Do pa tabawäd had'yyt da.
³⁰ Hajõk babä hyb n'aa jewyk do wób, ta jawén kä hyb n'aa sekog padäg its da hỹ pong jé. Hajõk babä hyb n'aa sekog is do wób kä ti noo gó kä hyb n'aa jewyg kãn da —näng mä Jesus kyyh.

20

Panyyg gó Jesus ma metëek hahỹ hã hỹ pong jé ta sãm ji gadoo do ky n'aa

¹ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Ta ti ý wén her'oot, joom danäh bad'oo doo da hahỹ panyyg hã, ti hadoo hỹ pong jé hawät do bag'ãäs doo bä* —näng mäh. —Bäp paa joom danäh bahõm kãn ajyy tabats'yyt hyb n'aa ta joom uwa häd näng do mahang ramoo bok hyb n'aa. ² Sét hë moweed denaari häd näng do taky däng sa hã ta sãm, sét adëb bä ramoo bok do sãm. Baad ub mä ti sa hã. Tii bä ta joom banäng hënh tamejũũ ramoo bok.

³ —Tii bä, p'op däg papỹj, p'aa hënh tabahõm kãn rabahesãm hënh ajyy wób tabats'yyt hyb n'aa. Tii bä tabahapäh moo nabok doo. ⁴ Ti taky hadoo sa hã: “Bë na-ääj hë bë ahõm jóm ý uwa mahang bë moo bok hyb n'aa. Baad hadoo do ý bep'aak bë hã”, näng. ⁵ Ti rabahõm kãn. Ti p'aa hënh tabahõm

* **20:1** Hahỹ panyyg hã Jesus metëeh nyy da ta jawén hyb n'aa jewyk do wób hyb n'aa sekog padäg its hỹ pong jé, hyb n'aa sekog is do wób hyb n'aa jewyg padëek na-ääj hë.

wasyk, tug bä na-ããj hẽ, ta wób tabats'yyt hyb n'aa ta wẽ ramoo bok hyb n'aa. ⁶ Edah papỹỹj badëë hyng bä kä, sét nuu me tabewäd nä. Ti anäng nä ta wób moo nabok doo. Ti tabeaanh sa hã: “Hẽd n'aa adëb yd jé dooh bë moo boo bã?”, näng. ⁷ “Dooh ãã hats'yyt pé sa sii ãã moo bok hyb n'aa”, näk sa kyyh. Ti joom danäh ky hadoo: “Bë na-ããj hẽ bë ahõm jóm ỹ uwa mahang bë moo bok hyb n'aa”, näng ta kyyh.

⁸ –Tii, papỹỹj badëë hyng bä kä, joom danäh ky hadoo moo bok do sa wahẽ n'aa hã: “Manaëëj sahõnh hẽ moo bok doo. Mañ'oo sa hã ramoo bok do sãm. Pooj jé manoo tagadëëg ub kajaa do ramoo bok do sãm. Tagadëëg ub mabanoo pooj jé kaj'aa do ramoo bok do sãm”, näng.

⁹ –Ti tanaëënh tagadëëg ub kaj'aa doo. Sét ken'yyh ragadoo sét hẽ moweed denaari häd näng do ramoo bok do sãm. ¹⁰ Tii bä kä, pooj jé kaj'aa doo, ti bahãnh red'oo ragadoo. Ti hadoo né hẽ, sét pénh né hẽ ragadoo. ¹¹ Ragadoo do jawén paa bä kä, raky n'aa hajëm. Baad nado sa hã ta danäh bad'oo doo da. ¹² Hahỹỹ d' sa kyyh: “Hahỹ ajoy tagadëëg ub matsyyd hõm doo, jããm hẽ sét hẽ oor its ti ramoo bok”, näk. “Ãã tak'ëp ãã moo boo paawä, tabajuu bä, ãã gadoo do pénh ragadoo”, näk sa kyyh.

¹³ –Tii d' né paawä sa kyyh, ti sa kariw n'aa ky hadoo sa kanatëë hã: “Najis ỹỹ”, näng, “dooh õm ỹ wad'ii bä. Sét denaari né paa maky däng mamoo wät do sãm”, näng. ¹⁴ “Magado däg, ahõm kä. Tagadëëg ub ỹ ats'yyt doo, magadoo do pénh né hẽ ỹ karën ỹ anoo ta hã”, näng. ¹⁵ “Dooh g'eeh

ÿ haja bä ÿ karēn doo da ÿ adoo bä dajēr ÿÿ me? Mahyb n'aa jewēs apäh ÿ betsēeh do hyb n'aa?“, näng joom danäh kyyh.

¹⁶ –Ti hyb n'aa kä –näng mä Jesus –hyb n'aa sekog is doo, hyb n'aa jewyg kän da. Hyb n'aa jewyk doo, ta jawén kä hyb n'aa sekog padäg its –näng mä Jesus kyyh.

P'aa hēnh Jesus her'oot tadajēp do ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' Jerusarēnh hēnh Jesus rabahōm bä, sa m'aa hēnh Jesus naēēnh 12 hedoo do ta ma matēg. Ti m' taky hadoo sa hā:

¹⁸ –Ēr ah'ūūm Jerusarēnh hēnh –näng mäh. –ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ÿ da rahaēēj dāk da P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahē n'aa sa moo gó, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetēk do sa moo gó na-āāj da. Dajēb hā raky n'aa etyy da ÿÿh. ¹⁹ ÿ rahaēēj dāk da Judah buuj nadoo do sa moo gó, ÿ raky n'aa ej'ees hyb n'aa da, ÿ rabaheyyh hyb n'aa da, b'aa kajatsēk do hā ÿ rabepēēm dāk hyb n'aa kä ÿ dajēp hyb n'aa. Tii bä, tamawoob hē āh ÿ tabahadoo bä da, ÿ d' ganä wäd kän –näng mä Jesus.

Tsijaag, Jowāw sa ÿÿn etsēē do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁰ Ti m' aj'yy Sebedew häd näng do taah ÿÿn ana Jesus wē. Ta sii ta taah rabana. Ti m' ta taron nuu me m' sa ÿÿn bahyy häng ta wē, ti m' tetsēē Jesus banoo hyb n'aa tetsēē doo.

²¹ Ti m' Jesus eanh ta hā:

–H'ēēd ti makarēn? –näng mäh.

Ti m' y̆y̆nh ky hadoo:

—Y̆ karēn paawä, a hub hadäk hēnh tah y̆ see basooh man'oo bä, s'y̆y̆ me ta seeh, mabag'ääs doo bä kä† —näng mä Tsijaag Jowāw sa y̆y̆n kyyh.

²² Ti m' Jesus ky hadoo y̆y̆nh taah hã:

—Dooh bē hapēē bä ti bē etsēē doo —näng mäh. —Bē hajaa da bē ahob bä y̆ ahoop doo? —näng mä Jesus sa hã.

—Äã hajaa! —näk mäh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Bē ahoop né da y̆ d' ahoop do hadoo doo —näng mäh. —H̆y̆y̆ kä, ta ti bē etsēē do hã y̆y̆, y̆ nado ti hanoo. Ee anoo da hup y̆y̆ hēnh, sã y̆y̆ hēnh rabat'oonh, ta pooj jé tabenäm do tah'yyb däng do sa hyb n'aa —näng mäh.

²⁴ Ti m' ta ma matēg wób, ji moo sahōnh hē hadoo do raky n'aa napäh bä retsēē doo, rah'yy kawaj'ään bong ta h̆y̆y̆j daheeh sa wē. ²⁵ Ti m' Jesus naēēj nã ta wē sahōnh hē ta ma matēg. Ti m' taky hadoo sa hã:

—Bē hapäh né hē, ta ti Judah buuj nadoo do sa wahē n'aa, tak'ēp ramejūū sa hã. Bē hapäh né hē ti hyb n'aa jew'yyk doo, tak'ēp ramejūū sa karapee n'aa —näng mäh. ²⁶ —Bē mahang taw'ääts hē dooh tii d' tado bä. Bē mahang karēn pé kaweh'ēeh péh, taw'ääts hē da ta wób sa karom hadoo tabahado däk, ta wób tamasa. ²⁷ Bē mahang karēn pé ta wób sa bahānh nu gadäk péh, taw'ääts hē bē wē takadad'uuh. Taw'ääts hē da bē masa n'aa, bē

† **20:21** Sa wahē n'aa hub hēnh, s'y̆y̆ me na-ääj hē rabat'oonh tak'ēp hyb n'aa jew'yyk doo, ta sii bag'ääs doo. Jesus sii rabag'ääs Jesus an'oo bä sa y̆y̆n karēn paawä.

karom kanep'aak do hado däk tii. ²⁸ Taw'ääts hē ŷŷh, Aj'yy Hadoo Do Hŷ Pong Jé Hana Doo, bad'oo doo da tabad'oo. ŷ ahyng babä ŷ rahyb n'aa jew'yyk do jawén nado. ŷ ahyng babä ŷ masa hyb n'aa ta wób, ŷ ky n'aa en'yym hyb n'aa ta wób sa hā, ŷ dajēp hyb n'aa hajōk do nesaa do sa mo haj'aa sām hyb n'aa –näng mä Jesus kyyh.

Ty temaa bong do panyyg n'aa hahŷŷh

²⁹ Ti m' panang Jerikó häd näng doo bä naa Jesus ratsyym kasok bä, hajōk ta jawén hah'ũũm. ³⁰ Ti m' ti ab'ēeh mä ta tyw n'aa nabyy me pawóp hē ajyy ty temaa bong doo. Ti m' ta tii bä Jesus tabēs do raky n'aa napäh bä m', tak'ēp mä rageēj bong:

–Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus, Dawi panaa, mat'yyd mehĩn āāh! –näk mäh.

³¹ Ti m' hajōk do Jesus sii hah'ũũm do raky ge'ŷŷm mäh, bag hēnh rabab'ēeh hyb n'aa. Raky geām né paawä m', tak'ēp rageēj magyys hē:

–Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, Jesus, Dawi panaa, mat'yyd mehĩn āāh! –näk mäh.

³² Ti m' Jesus baym. Ti m' tanaēenh ta wē. Ti m' tabeaanh sa hā:

–H'ēed ti bē karēn ŷ moo wät bē hā? –näng mäh.

³³ –Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo –näk mäh. –Āā karēn p'aa hēnh āā begāā padēek –näk mäh.

³⁴ Jesus t'yyd mehĩn mä sa hā. Ti m' sa matym hā tamepaa. Ti m' nayyw hē rabahapēē padēek p'aa hēnh. Ti m' Jesus rabahadaa kän.

21

Baad Jerusarēnh bä Jesus ragadoo do panyyg n'aa hahŷŷh

¹ Ti m' Jerusarënh bedaa däk bä m', panang Betapagéh häd näng doo hënh rakajaa bä, waëë joom oriib häd näng do banäng bä, pawóp hë ta ma matëg Jesus mejüü sa pooj jé m' rabahôm hyb n'aa.

² Hahÿÿ d' mä ta kyyh sa hä:

—Bë ahôm panang hënh bë pooj jé badäk doo hënh ti nuuj jé. Bë kajaa bä da, nayyw hë da bë baw'yyt jumeto ÿÿnh. Ta pa d' ta t'aah bahäng. Ta tyd hä d' rababëëh. Bë asood hôm da, séd hä bë manaa wawëë hë —näng mäh. ³ —“Hëd n'aa ti bë as'oot jumeto?”, raky hado bä, tii bä hahÿÿ da bë kyyh: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do karën. Badah takatajoooh p'aa hënh da”, näk da bë kyyh —näng mä Jesus pawóp hadoo do sa hä.

⁴ Tii d' t'aher'oot, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyyh ta ky n'aa rod hä t'aher'ood wät do paa kaja däk hyb n'aa. Hahÿÿ da paa m' ta ky n'aa rod kyyh:

⁵ “Hahÿÿ da d' mamaher'ood Sijôn* buuj: Bë hegãã! Bë wahë n'aa ti awät da. Kaja hë da ta h'yyb tamahüüm sahõnh hä. Jumeto t'aah jó d' tabana, näng da a kyyh.”†

Ti né hë P'op Hagä Do kyyh ta ky n'aa rod hä, Jerusarënh buuj hä tamaher'oot do pan'aa.

⁶ Ti m' pawóp hadoo do ta ma matëg rabahôm kän. Jesus mejüü doo da né hë m' rabad'oo. ⁷ Ti m' ramanaa mä jumeto ÿÿnh, ta t'aah daheeh Jesus wë. Ti m' sa hatsë sa hä padëëk do paa radatoonh jumeto sa jó. Ti m' Jesus bas'ëëg so kän jumeto

* **21:5** Jerusarënh panang ti Sijôn . Isaraéw buuj na-ããj hë kä ramaneëëj kän Sijôn . † **21:5** Sakarija 9.9

t'aah jó hatsë jó. ⁸ Hajõk ta tii bã. Ti m' hajõk do sa hatsë sa hã padëëk do paa rat'ëëg hõm ta tyw n'aa me tamahõm doo me, raweh'ëëh hyb n'aa. Ta wób mã ragekyyt mã bag'aad, rat'ëëg hõm mã ta tyw n'aa me.‡ ⁹ Ti m' sahõnh hẽ pooj jé hah'ũũm doo, duu hẽnh han'aa do na-ããj mã tak'ëp mã sa kyyh:

—Õm ãã j'aa etsë, Dawi panaa!

Ky n'aa kedëng tii, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy
gó hana doo!§

Hỹ pong jé hawät do hã ãã j'aa etsë! —näk mã sa kyyh.

¹⁰ Ti m' Jerusarënh bã Jesus bajëë suun bã kä, tak'ëp mã sahõnh hẽ panang buuj ratsebee kãn, sa wób reaanh mãh:

—Jaa ti hỹỹ? —näk mãh.

¹¹ Ti m' hajõk doo, Jesus sii kaj'aa do raky gadoo:

—Jesus ti hỹỹh, P'op Hagä Do ky n'aa rod Nasaréh panang bã naa, Garirej häj n'aa bã naa —näk mãh.

P'op Hagä Do tób wahoo gó hes'ëëm do Jesus hebëë bong do panyyg n'aa hahỹỹh

¹² Ti m' Jesus bajëë suun mã P'op Hagä Do tób n'aa w'oo hã, kahadë doo gó, wahoo gó. Ti m' tabahabëë bong hes'ëëm doo, hets'ëë do na-ããj mãh. Ti m' tabaũũj bëeh dajëër rabaheb'aanh do tyng n'aa. Gurii-i hes'ëëm do tyng n'aa na-ããj mã taũũj bëeh. ¹³ Ti m' taky hadoo:

—Hahỹỹ da takerii däk P'op Hagä Do kyyh: “Tóp yỹ ji maneëënh da P'op Hagä Do hã ji ky n'aa etsëë

‡ 21:8 Tii d' né paa m' rabahed'oo sa wahë ragado bã. § 21:9 Saaw-Mo 118.26

do tób n'aa”** –näng mäh. –Hÿÿ kä baretsëg tób n'aa hado däk bë an'oo bä! –näng mä Jesus sa hä.

14 Ti m' ty temah doo, nabong do na-ãäj hë ramenaa ta wë, P'op Hagä Do tób n'aa hënh. Ti m' sa nahëë Jesus basog hõm. 15 Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ãäj hë rakawajãän mäh, baad hadoo do Jesus moo wät do rabahapäh bä. Rawén kawajãän na-ãäj hë karepé sa kyyh P'op Hagä Do tób n'aa kahadë doo gó hab'ëeh do ramaa napäh bä. Hahÿÿ d' mä karepé sa kyyh:

–Õm ãä j'aa etsë, Dawi panaa! –näk mäh, hajõõ nuu me rageëenh.

16 Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hë moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do na-ãäj hë rahajëm mä Jesus, karepé sa kyyh hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

–Dooh mamaa napëë bä karepé a hä raj'aa etsë doo? –näk mäh.

–ÿÿ. ÿ maa napäh –näng mä Jesus. –Dooh g'eeh bë ner'ood nä bä hahÿ P'op Hagä Do kyyh hahÿ ky n'aa hä? Hahÿÿ d' paa ta kyyh: “Karepé, karepé taah its na-ãäj hë õm raj'aa etsë man'oo bä”†† –näng mä Jesus kyyh P'op Hagä Do hä Dawi her'oot do paah.

17 Ti m' Jesus bahõm sa mahãnh. Taberéd däk mä Jerusarënh. Panang Betanija häd näng doo hënh tabahõm. T'ïï hënh mä tabaÿÿh.

Joom Jesus ky n'aa was'ee häng do panyyg n'aa hahÿÿh

** 21:13 Isajas 56.7 †† 21:16 Saaw-Mo 8.2

¹⁸ Ti m' jati pé bap paa Jerusarēnh hēnh tamatēeh bä, asa däk mäh. ¹⁹ Ti m' ta tyw n'aa nabyy me tahapäh mä joom wiigo häd näng doo. Taheg'ääs mä teag bä. Dooch m' ta hã ta ag. Ta g'aad had'yyt hē m'. Ti m' joom hã taky hadoo:

—Dooch da meag wäd bä! —näng mäh.

Ti m' nyyw hē joom tsawyy häng. ²⁰ Ti m' nyyw hē tatsawyy häng do ta ma matëg raba-hapäh bä, raky hadoo:

—Nyy da nyyw hē joom wén tsawyy häng? —
näk mä sa kyyh.

²¹ Ti m' Jesus ky gadoo mäh:

—Baad bë h'yy kae bä, P'op Hagä Do ky däng do bë ky nasëew bä, bë na-ããj hē bë hajaa bë moo boo bä hahỹ joom hã ỹ moo wäd wät doo. Ti bahānh bë hajaa bë moo boo bä. Hahỹ da bë hajaa tii bä bë mejõ bä hahỹ waëë hã: “Ahõm, ahob tame”, bë d' taky daheeh tii bä. Né hup ỹ né hē ta ti ỹ her'oot doo. ²² Baad bë ky dahé bä, bë ky nasëew bä, bë gadoo né da P'op Hagä Do hã bë ky n'aa etsëë doo —näng mä Jesus kyyh.

Jesus hã reaanh doo, jaa ky gabuuj rahanäng do panyyg n'aa hahỹh

²³ Ti m' Jesus bajëë suun kahadë doo gó, P'op Hagä Do tób n'aa basooh bä. Ti m' tama metëek bä kä, rakajaa mä ta wë P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sii hē. Ti m' raky hadoo ta hã:

—Jaa kyy gó mabad'oo hahỹ mabad'oo doo? Jaa ky gabuuj?‡‡ —näk mä sa kyyh.

²⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Ỹ eanh bë hä ênh. Bë her'ood bä, tii bä ỹ baher'oot bë hä jaa ky gabuuj hahỹ ỹ moo wät doo, hahỹ ỹ bad'oo doo —näng mäh. ²⁵ —Jaa ky gabuuj Jowāw nu gahem'uun do nu gemuun paah? Hỹ pong jé hawät do kyy gó, sa ky gabuuj hẽ paah? —näng mäh.

Tii bä m' sa m'aa hẽnh mä raky n'aa hajěẽw bong. Hahỹ d' mä sa kyyh:

—Hỹ pong jé hawät do kyy gó ẽr noo bä, teanh da ẽr hä tii bä: “Hẽd n'aa paa ti bë ky nadaheeh ênh?”, näng da. ²⁶ Ajyy kyy gó ẽr noo bä, hajõk do kawaj'ãän da tii bä ẽr wẽ, hajõk do hä m' P'op Hagä Do ky n'aa rod paa m' sa h'yyb Jowāw —näk mä sa kyyh sa m'aa hẽnh raky n'aa hajẽm bä.

²⁷ Ti hyb n'aa m' raky hadoo Jesus hä:

—Dooh ãä hapëë bä —ken'ooh mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Ỹ na-ãäj né hẽ dooh ỹ her'ood bä ky gabuuj näng do hä ỹỹ, tii da ỹ bad'oo doo —näng mä ta kyyh sa hä.

Aj'yy pawóp hẽ taah näng do panyyg n'aa hahỹh

²⁸ Ti m' Jesus eanh sa hä:

—Nyy d' bë hä hahỹ panyyg? —näng mäh. —Ti awät aj'yy pawóp hẽ taah näng doo. Ta see pé noo gó wah'ëeh hadoo do hä tamejũũ sa joom uwa häd

‡‡ **21:23** Hes'ëem do Jesus hebëë bong do hyb n'aa, hajõk do tama metëek do hyb n'aa na-ãäj hẽ rawén eanh. Jesus hä he'aanh do sa kyy gó ta tii bä hes'ëem do rabehes'ëem. Ti hyb n'aa dooh ragenaag bä Jesus bad'oo doo.

näng do mahang tamoo wät hyb n'aa ta ti noo gó.
 29 Ti wah'ëeh hadoo do ky hadoo: “Dooh. Dooh ÿ
 ahôm bâ”, näng. Tii d' né paawä ta kyyh, nayyw
 hē ta h'yyb tabah'ÿÿt, ti tabahôm tamoo wät hyb
 n'aa. 30 Tii bâ ta gad'oo hadoo do wē sa yb bahôm.
 Tamejũ sa joom mahang tamoo wät hyb n'aa. Ti
 ta gad'oo hadoo do ky hadoo: “Ej. ÿ né ahôm”,
 näng. Tii d' né paawä ta kyyh, dooh tahôm bâ.

31 Ti m' Jesus beaanh:

—Ny hadoo do ky daheeh ta yb karēn doo? —
 näng mäh.

Ti m' raky gadoo:

—Pooj jé tamejũ doo —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Roma buuj hã kahepak do gahed'aak doo, ÿÿj
 hajök do sii haÿÿh do na-ããj hē, bë pooj jé da
 rabajëe p'ëe da P'op Hagä Do bag'ããs doo hēnh. Né
 hup ÿ né hē ta ti ÿ her'oot doo. 32 Ta tii d' ÿ wén edoo
 ta tii hã, Jowãw kajaa bâ, nyy da baad ji bahado
 däk P'op Hagä Do matym gó bë tametëeh hyb n'aa,
 dooh bë ky dahé bâ ta hã. Roma buuj hã kahepak
 do gahed'aak doo, ÿÿj hajök do sii haÿÿh do na-
 ããj hē, ti ti ky dah'eeh. Bë hapëe né paawä nyy
 da ti raky daheeh, dooh bë h'yy kawareem bâ bë
 ky daheeh hyb n'aa paawä Jowãw metëek doo —
 näng mä Jesus kyyh P'op Hagä Do tób n'aa yt moo
 heb'ooh do sa wahë n'aa sa hã, Judah buuj sa wahë
 n'aa sa hã na-ããj hē.

*Joom näng do kaser n'aa panyyg gó Jesus
 beh'ũũm do panyyg n'aa hahÿÿh*

³³ Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:§§

—Bë maa newë hahỹ panyyg seeh —näng mäh. —
Hỹ hadoo aj'yy bejoom hõm uwa häd näng do ta
joom. Tahedëe hõm. Ti tagagoos uwa bëeh hood
tagatsi hyb n'aa. Ti tamoo wäd sooh p'op nu däk do
joom hagã n'aa tyng. Tii b' tabahaëej däk ta joom
banäng do ta kaser n'aa sa hã. Ti ta danäh bahõm
dawëe. ³⁴ P'eets hë joom ag wah'ëe däk bä kä, ta
danäh mejũũ ta sii moo heb'ook do wób ta kaser
n'aa sa wë, tagadoo hyb n'aa paawä ta joom ag.
³⁵ Ti rakajaa bä kä, ta danäh mejũũ do ta kaser n'aa
rameso padëek. Ta mejũũ do see rahewyh wät, ta
see radaj'ëep, ta see radaj'ëep pä me ramakut do
haj'aa. ³⁶ Tii bä ta karom wób joom danäh mejũũ,
pooj jé tamejũũ do hawób bahãnh. Ti hadoo né hë,
tii d' né rabad'oo tii d' ënh sa hã. Rarahejãã né tii d'
ënh. ³⁷ Tii bä, tagadëeg ub tamejũũ ta t'aah. “Tah y
raweh'ëeh da”, näng mä ta h'yyb gó.

³⁸ —Tii bä ta t'aah ta kaser n'aa rabahapäh bä,
raky hadoo: “Ta danäh t'aah hahỹyh. Tii d' ta danä
däg ta yb jawén buuj däg”, näk mäh. “Ti bä, ër
dajëeb! Ër ado hõm ta ma pan'aa paah”, näk mä
sa kyyh. ³⁹ Tii d' né kä, ramejõ hõm joom bahãnh,
ti ranaboh jad kãn —näng mä Jesus. Panyyg gó m'
tabeh'ũũm sa hã.

⁴⁰ Ti m' teanh sa hã:

—Nyy da joom danäh bad'oo sa hã takajaa bä? —
näng mäh.

⁴¹ Ti m' raky gadoo:

—Tadej'ëep da ta kaser n'aa ky nes'aa doo. Dooh
d' tat'yyd mehĩn bä sa hã. Tii bä, ta kaser n'aa wób

§§ 21:33 Ta wë kamaj'ĩ do sa hã ti tabaher'oot.

hã tabahaëenh da ta joom, joom wah'ëë däk bä kä ta ag wób ta hã hanoo do sa hã —näk mäh.

⁴² Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooh noo gó g'eeh bë ner'ood bä hahÿ P'op Hagä Do kyy kerih doo? “Pä tób n'aa them'aa do raty n'aa ges'yyk doo, hÿÿ kä pä ta ba n'aa, mesoo n'aa däg.*** Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mo haj'aa né tii. Taw'ãäts hẽ er hã tii”,††† näng kerih doo —näng mäh. ⁴³ —Ti hyb n'aa —näng mä Jesus —bë ÿ maher'oot hahÿÿh: P'op Hagä Do bag'ãäs do kado hõm da bë mahãnh. Kan'oo däk da ta wób sa hã, ta ag hadoo hanoo do sa hã.‡‡‡ ⁴⁴ Sahõnh hẽ hahÿ pä hadoo do ty n'aa ges'yyk péh, rahoop da nesaa doo. Ji jó ta ti pä tadëë bä, sahõnh hẽ ji gawatsik —näng mä Jesus.

⁴⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Pariséw na-ãäj hẽ ramaa napäh bä panyyg gó Jesus metëek doo, rah'yy genäh mä Jesus pes'ãäp mä panyyg ky n'aa gó sa hã. ⁴⁶ Ratyw n'aa esoos mä ramaso däk hyb n'aa m' Jesus. Ti hadoo né hẽ, e'ÿÿm mä hajök do Jesus maa new'ëë do sa hã. Rawén e'ÿÿm, P'op Hagä Do ky n'aa rod ti Jesus hajök do sa hã.

22

*** **21:42** Ta ky n'aa hẽ né hẽ Jesus her'oot. Jesus né ti pä hadoo doo. Judah buuj sa wahë n'aa, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do na-ãäj, dooh rakarën bä Jesus, tób them'aa do ty n'aa ges'yyk do hadoo nanäng pä. Raty n'aa gesyyg né paawä, tak'ëp hyb n'aa jawyg däk Jesus, P'op Hagä Do an'oo bä. ††† **21:42** Saaw-Mo 118.22-23 ‡‡‡ **21:43** P'op Hagä Do mejüü do ramoo boo had'yyt hẽ tahanäng pé m' ti ta ag hadoo rabanoo.

Hỹ pong jé jām haeh do hadoo panyyg n'aa hahỹh

¹ Ti m' panyyg ky n'aa gó Jesus maher'oot mä sa hã. Hahỹh d' mä ta kyyh:

² —Hahỹ panyyg ky n'aa hadoo hỹ pong jé hawät do bag'ãas do ky n'aa —näng mäh. —Ti awät hëej bagã n'aa ta t'aah katëe do waa n'aa, ta tä n'aa tamoo wät doo. ³ Sahõnh hẽ ta waa n'aa ta tä n'aa tabahajaa bã, tamejũũ ta karom wób rabahõm hyb n'aa pooj jé tatsyyd bong do rabats'yyt hyb n'aa. Ratsyyd né paawä, dooh rakarën bã rana bã.

⁴ —Tii bã ta karom pooj jé tamejũũ do hawób bahãnh tamejõ kãn. Hahỹh d' ta kyyh sa hã: “Bẽ maher'ood ÿ atsyid bong do sa hã, kaja toonh ta tä n'aa, ta waa n'aa. Bẽ maher'ood, masãh ÿ booj yb ajyy, booj yb tak'ëp hesynh do na-ããj hẽ ÿ naboh jat jãm tä n'aa. Sahõnh hẽ takaja däk. Bẽ maher'ood ÿ ats'yyt do sa hã, tah ÿ katëe do jãm n'aa hënh rabana hyb n'aa”, näng häj n'aa bagã n'aa.

⁵ —Tii bã, rapanäg né paawä, dooh rah'yy kap'eed bã. Kats'yyt do paa ah'ũũm ta s'ee hënh. Ta joom banäng hënh ta see bahõm, tamoo wät doo hënh ta see bahõm. ⁶ Kats'yyt do wób rameso padëek häj n'aa bagã n'aa karom, rarahejãã, ti radejëeb kãn. ⁷ Tii bã, tak'ëp hëej bagã n'aa kawaj'ããn kãn ta ti taky n'aa napäh bã. Tii b' tamejũũ ta warahén sa wë. Ti ragawats'iik ta ti ji da hadoo do dahej'ëep doo. Ti ragatang sa panang paah.

⁸ —Ti taky hado kãn ta karom wób sa hã: “Kaja däg né paawä tah ÿ katëe do tä n'aa ta waa n'aa, pooj jé ÿ atsyid wät doo, dooh ÿ gado wäd bã jãm

hēnh. Ta ti hedoo do dooh né hē ji atsyyd bä. ⁹ Hÿÿ kä, bë ahõm panang tyw n'aa kajatsëk doo hēnh hajõk do rabab'ëeh hēnh. Bë atsyyd nä sahõnh hē bë aw'yyt doo”, näng hëej bagã n'aa. ¹⁰ Tii bä ta karom rabahõm kãn panang tyw n'aa me, ti rabats'yyt sahõnh hē ta tii bä raw'yyt doo. Baad habok do rats'yyt, baad nabok do na-ããj hē. Tii bä kä, gabad'ëē däk jãm tób n'aa.

¹¹ –Tii bä kä, hëej bagã n'aa, jãm noo gana do bajëe suun, rats'yyt do tabedëng hyb n'aa. Tii bä tabahapäh aj'yy jãm katëe do saroor n'aa nadadäk doo. ¹² Ti taky hadoo ta hã: “Najis ÿÿ”, näng, “doo paawä ta tii da majëe suun bä manadadäk do hyb n'aa jãm saroor n'aa”, näng. Bag hēnh aj'yy maa new'ëp. Doo ta kyy péh. ¹³ Tii bä ta karom hã hëej bagã n'aa ky hadoo: “Bë moo maw'yyd däg, bë tsyym maw'yyd däg hahÿ aj'yy. Bë dawäts nä gadagyp doo hēnh. A'oot da tii bä. Sa tæg kamegëej däk da tii bä tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa”, näng hëej bagã n'aa kyyh.

¹⁴ Ti m' Jesus ky hado kãn:

–Hajõõ né paawä P'op Hagä Do ats'yyt doo, pawóp its ta wób tasëew hõm doo* –näng mä Jesus kyyh.

Jesus rano n'aa maso paawä ta kyyh hyb n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

* **22:14** Panyyg metëeh doo da né da, hÿ pong jé hawät do bag'ääs doo bä. Judah buuj né hē ti pooj jé P'op Hagä Do ats'yyt do ta karapee rabahadoo hyb n'aa. Hajõk sa wób dooh rakarën bä ragado bä Jesus. Judah buuj mahang pawóp its gadoo Jesus. Judah buuj nadoo do mahang, hajõk gad'oo.

15 Ti m' Pariséw rakata padëek raky n'aa her'oot hyb n'aa nyy da rabad'oo Jesus rano n'aa masoo taheer'oot do hyb n'aa. 16 Ti m' ramejũũ mä Jesus wë sa ma matëg, Judah buuj sa wahë n'aa Eróts häd näng do karapee sii hë, ky ken'yym doo gó rake'aanh hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä sa kyyh Jesus hä:

—Ma matëg! —näk mäh. —Ãã hapäh õm. Baad ub mabawät. Dooh daap mamenä bä. Ehub né hë P'op Hagä Do karën do hä mama metëek doo —näk mäh. —Dooh mahyb n'aa p'eed bä ky n'aa etsëeh do hä, hyb n'aa jawyk do hä mama metëek bä. Dooh maky n'aa ehÿÿd bä sa hyb n'aa ma metëek doo. 17 Ti hyb n'aa, —näk mäh —ãã mamaher'ood nyy da a hä. Taw'ãäts hë a hä ji epaag bä Roma buuj sa wahë hä rahepak doo, Sesa hä? Nyy d' a hä? Ji ep'aak g'eeh ta tii?† —näk mä sa kyyh.

18 Jesus hapäh mä sa h'yyb nesaa doo. Ti m' taky hadoo sa hä:

—J'ooj madäk doo me ky ken'yym do bëeh! Hëd n'aa tii da bë ke'aanh, këh ÿ hyb n'aa ÿ bë no n'aa maso paawä? —näng mäh. 19 —Bë metäh hä ÿÿ moweed ji mahepak doo —näng mäh.

Ti m' raban'oo däk ta hä moweed denaari häd näng doo. 20 Ti m' tabeaanh sa hä:

—Jaa heen n'aa hahÿÿh? Jaa häd hahÿ kerih do ta hä? —näng mäh.

21 Ti m' raky hadoo:

† 22:17 Tii da rawén eanh, rakarën paawä Jesus her'oot do hä rabaw'yyt raky n'aa tapaa do ta hä. “Dooh ji epaag bä Sesa hä” taky hado bä paawä, Eróts karapee raky n'aa tapa paawä Jesus Roma buuj sa hä. “Ji ep'aak né hë” Jesus ky hado bä paawä, hajök do maa new'ëe doo, dooh ragenaag bä ta tii. Tii b' rakawaj'ään paawä ta wë. Hejoonh né hë ta hä reanh doo.

—Sesa heen n'aa, Sesa häd —näk mäh.

Ti m' Jesus ky hado kän sa hä:

—Bë an'oo Sesa hä ta no n'aa, ta heen n'aa hadäk doo. Bë an'oo P'op Hagä Do hä ta no n'aa hë —näng mäh.

²² Ti m' rahyb n'aa meuunh mä Jesus her'oot do ramaa napäh bä m'. Ti m' rabahõm kän mä ta mahãnh.

Saduséw Jesus hä rake'aanh do panyyg n'aa hahÿÿh

²³ Ti m', ti noo gó né hë rakajaa Jesus wë Saduséw häd enäh doo, ta hä rake'aanh hyb n'aa m'. Sa hä m' dooh m' ji ganä wäd bä ji dajëb bä. ²⁴ Hahÿÿ d' mä sa kyyh:

—Ma matëg! —näk mäh. —P'ooj ub Mosees mejũ ër hä, aj'yy dajëb bä, ta ÿÿm teréd wäd bä tanetaa nä bä, tii bä m' ta hÿÿj mä gat'ëë däk tii, ta hÿÿj makũ panaa näng hyb n'aa m' —näk mäh.

²⁵ —Panyyg gó õm äã maher'oot —näk mäh. —Hÿ hadoo aj'yy 6 ta hÿÿj äã mahang habok do paah. Tagat'ëë däk mä ta ÿÿm. Dooch m' teta nä bä, aj'yy dajëp. Ti hyb n'aa ta hÿÿj seeh, ta jawén näh, gat'ëë däk mä ta hÿÿj makũ ÿÿm paah. ²⁶ Ti na-ãaj mä dajëp né tii d' ënh. Dooch m' reta nä bä tadajëp. Ti hadoo né m' ta wób ënh. Sahõnh hë m' raget'ëë bok ta ti ÿÿnh. Sahõnh hë m' dooh reta nä bä radejëp. Tagadëëg ub ta gad'oo hadoo do kat'ëë däk ta hä. Ti na-ãaj hë dajëp. ²⁷ Tii kä m' ÿÿnh dajëb kän —näk mä Saduséw.

²⁸ Ti m' rabeaaj kän Jesus hä:

—Ji genyyh bä kä ënh, dejëp do paa ji? —näk mäh. —Ny hadoo do ÿÿm kä ta ti ÿÿnh ti noo gó kä? Sahõnh hë paa ta ti ta pat'uuk —näk mä sa kyyh.

29 Ti m' Jesus ky hadoo sa hã:

—Dooch bë h'yy genä bä baad hadoo do hã, P'op Hagä Do kyy kerih do bë nahapäh do hyb n'aa, P'op Hagä Do hejój bë nahapäh do hyb n'aa na-ãäj hẽ —näng mäh. 30 —Dejöp do ragenyyh bä kä, dooh ji kat'ëë wäd bä. ãäs hỹ pong jé habong do kanetëë do hadoo da ji tii bä kä —näng mäh. 31 —Dejöp do genyyh doo kä, dooh bë ner'ood bä hahỹ bë hã P'op Hagä Do her'oot doo?‡ 32 “Abaraãm hagã ỹyh, Isak hagã ỹyh, Jakóh hagã ỹyh.” Dooch, “Abaraãm makũ hagã, Isak makũ hagã, Jakóh makũ hagã”, § tanoo bä. Dejöp do hagã n'aa nado P'op Hagä Doo. Hedöp do sa hagã n'aa tii —näng mä Jesus kyyh.

33 Ti m' hajök do ramaa napäh bä ta ti ta her'oot doo, rahyb n'aa meuunh mä tama metëek do hã.

Tak'öp ji hyb n'aa jaw'yyk do panyyg n'aa hahỹỹh

34 Ti m', Pariséw raky n'aa napäh bä, dooh m' Saduséw sa kyy wät pé sa hã Jesus her'oot do hyb n'aa, séd hã m' rakata padëek nyy d' rabad'oo rahyb n'aa newëë hyb n'aa. 35 Ti m' sa seeh, baad Mosees ky n'aa jaw'yyk do hapäh do metyy mä Jesus teanh doo me. Hahỹỹ d' mä teanh doo:

36 —Ma matëg —näng mäh. —P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do mahang, ny hadoo doo tak'öp ji hyb n'aa jaw'yyk? —näng mäh.

37 Ti m' Jesus ky hadoo:

—“Taw'ãäts hẽ tak'öp bë kamahãn Tak'öp Hyb N'aa Jawyk Doo, P'op Hagä Doo, bë h'yy kaha'eeh

‡ 22:31 Mosees hã né paawä P'op Hagä Do maher'oot do paa ta tii, sa hã na-ãäj hẽ ta her'oot ta kyy kerih do raner'oot bä, ti hyb n'aa bë hã P'op Hagä Do her'oot doo, Jesus wén näng. § 22:32 Esodo 3.6

doo. Taw'ääts hē tak'ēp bē h'yyb padäg ta hä. Taw'ääts hē bē h'yyb tym gó naa né hē bē kamahän ta hä.”** 38 Ti né hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do tak'ēp ji hyb n'aa jaw'yyk doo. Ti né hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, tak'ēp ky n'aa jawyk do ta wób bahänh. 39 Hahÿ ta ky n'aa jaw'yyk do seeh, ta ti hadoo né hē: “Makamahän a da hadoo doo, a hä makamahän doo da”†† —näng mäh. 40 —Ji kamahän do hä tabana né hē sahõnh hē P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk doo, P'op Hagä Do ky n'aa rod raheer'oot do paa na-ääj né hē —näng mä Jesus.

Jesus eanh do Kristo ky n'aa panyyg n'aa hahÿÿh

41 Séd hä m' Pariséw rakataa nä bä, Jesus eanh sa hä:

42 —Nyy da bē hä Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo? Jaa t'aah bē hä? —näng mäh.

—Dawi t'aah, Dawi panaa —näk mäh.

43 Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Tii d' tado bä, h'ëed hyb n'aa, P'op Hagä Do Sahee hejój gó Dawi ber'oot noo gó, ta wahë n'aa tamaneëenh ti Kristo? Ti ÿ wén eanh, hahÿÿ d' paa Dawi kyyh:

44 “Wahë ÿ n'aa hä Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Do ky hadoo:

‘Aso hup ÿÿ hēnh,

si ÿ mabag'ääs hyb n'aa

a majĩ ÿ nes'ëem bä kä.’ ”‡‡

** 22:37 Dew-Teronom 6.5 †† 22:39 Rewitikos 19.18 ‡‡ 22:44 Saaw-Mo 110.1

⁴⁵ Hỹĩ kä, “Wahë ỹ n'aa” Dawi maneëj bā ti Kristo, nyy da ti ta t'aah tabahadoo? —nāng mā Jesus.

⁴⁶ Dooh m' sa kyy péh. Dooh m' reaa j boo bā kä ti bahānh kä. H'yyb e'ỹm mā reaa j bā kä.

23

J'ooj madäk do ky ken'yym do Jesus nabuuj gedoo do ky n'aa hahỹĩh

¹ Ti m' hajök do sa hā, ta ma matëg hā na-āāj hē Jesus ky hadoo:

² —Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Pariséw na-āāj né hē rama metëek ky n'aa jawyk do ky n'aa ji hā. Ji ramaher'oot ta ky n'aa. ³ Ti hyb n'aa, taw'āāts hē bē ky daheeh sahōnh hē bē hā ramejũ doo. Ramejũ do bē ky dahé né paawā, rabad'oo doo da bē adoo manāh. Ta ti ỹ wén her'oot, dooh rama metëek doo da rabooh, ta see da rababok. Dooh né raky dahé bā ta wób hā ramejũ doo. ⁴ Tak'ëp ramejō né paawā ji hā, P'op Hagā Do ji h'yyb en'yym hyb n'aa sa hā, tabad'op pé hē ji ramasa ramejũ do ji bahajaa hyb n'aa.

⁵ —Ta wób raj'aa etsë hyb n'aa sa hā ti sahōnh hē rabahed'oo doo. Gaeh ran'oo bā P'op Hagā Do kyy kerih do bód hood* ji maboor hā, ji moo hā ji ahũ dāk doo, ta wób rabahapāh hyb n'aa.

* **23:5** Ta byy me Judah buuj ramoo bok paa ta hood t'aah sa maboor hā, sa moo s'ỹ hā na-āāj hē ramawyyt doo. Ta ti ta hood gó rabenām P'op Hagā Do kyy kerih do bód. Tii d' rawén d'oo, raky n'aa ets'ëē bā, ramanabaan hyb n'aa P'op Hagā Do mejũ doo. Gaeh Pariséw rawén moo bok P'op Hagā Do kyy kerih do bód hood, sa daaj hē rakametëeh hyb n'aa.

Dawëët ran'oo bä ta tyd sa saroor noo hä ragasyyp doo.† Rakametëeh do hyb n'aa tii da rawén d'oo. ⁶ Ratsebé do tä n'aa noo gó, ragen'aak ky n'aa etsëeh do rabahetnh bä ratooj bä. Tób P'op Hagä Do panyyg rayd naherot doo bä ragen'aak ratooj bä hyb n'aa jewyk do rabahetnh bä. ⁷ Rakarën ji bedëng hajõk do mahang rabaheäm bä. Rakarën ji maneëenh “ãã ma matëg”.

⁸ –Bëeh, bë an'oo manä bë ramaneëenh sa “ma matëg”. Ta tii d' ÿ wén her'oot, jããm né hë sét ub bë Wahë N'aa. Bë tii, bë hÿÿj had'yyt hë. ⁹ “Ee” bë maneëj manä ta wób.‡ Jããm hë sét ub bë yb. Hÿ pong jé tabawät tii. ¹⁰ Bë an'oo manä sa h'yyb mahõm n'aa bë tii d' ramaneëj bä. Ta tii d' ÿ wén her'oot, sét hë bë h'yyb mahõm n'aa do hyb n'aa: Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo. ¹¹ Bë mahang karën pé ta wób sa mahãnh ky n'aa etsëeh péh, taw'ãäts hë sa karom hadoo da tii. ¹² Tii d' tawén d'oo, jé kaweh'ëeh doo, kadad'uu däk da P'op Hagä Do an'oo bä. Jé ta daaj hë kadaduu doo, kawehëë däk da tii, P'op Hagä Do an'oo bä.

¹³ Ti m' Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk do hä, Pariséw hä na-ããj hë Jesus ky hadoo:

–Baad nado bë hä Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hä Pariséw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëeh! –näng mäh. –Bë

† **23:5** Sa saroor noo bä Judah buuj ragesyyp ta tyd jabaruut doo. Tii da né paa P'op Hagä Do mejüü rabad'oo, ta ky n'aa jaw'yyk do ramanabaan hyb n'aa. ‡ **23:9** Ta see pé noo gó ta wób ramaneëenh sa see “ee”, sa yb nadoo do hä. Tii d' rawén maneëenh raweh'ëeh do hyb n'aa. Ti hyb n'aa Jesus wén her'oot ta tii. Jããm hë sét ub ji yb, P'op Hagä Doo, tak'ëp ji weh'ëeh doo.

gatsë hÿ pong jé hawät do bag'ããs doo, ta bag'ããs do karapee ta wób ranadoo hyb n'aa. Bëeh, dooh bë karën bä tabag'ããs do karapee bë do bä. Jé karën do hã bë gatsë sa mahänh. [14 Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma mehetëk doo. Baad nado bë hã Parisëw. J'ooj madäk do bë h'yyb. Patug tema bong do sa wë hanäng do bë esok. Ti báp peej hadoo doo me bë ky n'aa etsëë, bë hã ta wób raj'aa etsë hyb n'aa. Ti hyb n'aa ta bahänh tak'ëp P'op Hagä Do rajãã da bëeh.]

15 —Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma mehetëk doo. Baad nado bë hã Parisëw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëeh! —näng mäh. — Dawëë, jé pad'yyt hë bë ahöm, sét ub né paawä Judah buuj nadoo do bë h'yyb wareem do hyb n'aa, bë ma metëek do tagadoo hyb n'aa. Tii bä, bë karapee tabahado däk bä kä, tak'ëp nes'aa däg, bë nesaa do bahänh däg bë an'oo bä. Bë nemuun tabanesaa hënh tabahöm bë an'oo bä.Š

16 —Baad nado bë hã, sa h'yyb mahöm n'aa ty temah do hadoo! Hahÿÿ da bë ky hetëg: “P'op Hagä Do tób n'aa hã ta see ky dëë bä, te hub né hë taky däng do tametëeh hyb n'aa, dooh ji gado bä ti ta tii. K'ããts tög gabarëeh do P'op Hagä Do tób n'aa yt hã hanäng do hã ji ky dëë bä kä, ti bä dooh tahaja bä ji ky kahÿÿd bä. Ji moo wät né hë ji ky däng doo”, näk bë kyyh. 17 H'yy gatamah doo, ty temah do hadoo na-ããj hë bëeh! P'op Hagä Do tób n'aa tak'ëp ji hyb n'aa jaw'yyc k'ããts tög gabarëeh

Š 23:15 Banesaa hënh sa karapee rabahöm ran'oo bä, dooh P'op Hagä Do karën do tado bä do hyb n'aa sa hã rama metëek doo. Sa daaj hë rahyb n'aa jaw'yyc do ti rama metëek do sa hã.

do ta gó hanäng do bahänh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do tób n'aa né hē tii, tsyt hē P'op Hagä Do wē kasēew dāk hanoo do hyb n'aa k'ääts tēg gabarēeh doo. ¹⁸ Hahÿÿ d' bē kyyh seeh: “P'op Hagä Do ji ma ejuu do tyng hã ta see ky dēē bā, te hub né hē taky däng do tametēeh hyb n'aa, dooh ji gado bā ta tii. P'op Hagä Do ji ma ejuu do tyng jó kan'oo dāk do hã ji ky dēē bā kã, tii b' dooh tahaja bā ji ky kahÿÿd bā ji ky däng doo. Ji moo wät né hē ji ky däng doo”, nāk bē kyyh. ¹⁹ H'yy ganehot do né hē bēeh! P'op Hagä Do ji ma ejuu do tyng tak'ēp ji hyb n'aa jaw'yyc ta jó kanoo do bahänh. Tii d' tawén hadoo, P'op Hagä Do hã ji ma ejuu do tyng hyb n'aa tsyt hē P'op Hagä Do wē takasēew dāk ta jó kan'oo dāk doo. ²⁰ P'op Hagä Do hã ji ma ejuu do tyng hã ky däng doo, sahõnh hē ta jó kan'oo dāk do hã na-ãäj hē taky däng. ²¹ P'op Hagä Do tób n'aa hã ky däng doo, ta gó hanäng do hã, P'op Hagä Do hã na-ãäj hē taky däng né hē tii. ²² Hÿ pong jé hã ky däng doo, P'op Hagä Do bag'ääs do tyng hã taky däng tii. P'op Hagä Do hã, tabag'ääs do tyng jó hasooh do hã na-ãäj hē taky däng né hē tii.

²³ —Baad nado bē hã Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma mehetēk doo. Baad nado bē hã Parisēw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bēeh! —näng mäh. —Bē waa ty gamabuuj men-ta, anis, komino häd enäh do uuh sii hē né paawä bē banoo P'op Hagä Do matym n'aa, dooh paawä bē ky dahé bā tak'ēp ky n'aa jaw'yyc do P'op Hagä Do mejüü doo. Dooh baad hadoo do bē moo boo bā bē da hadoo do hã. Dooh bē t'yycd mehÿÿn bā bē da hadoo doo. Dooh baad had'yyt hē bē h'yy kae bā P'op Hagä Do hã, ÿ hanäng pé tii. Taw'ääts hē né paawä P'op Hagä

Do hã bë banoo bë wë hanäng do uuh, taw'ääts hë dooh bë mabaan bã tak'ëp ky n'aa jaw'yyk do tamejũ doo. ²⁴ Sa h'yyb mahõm n'aa ty temah do hadoo bëëh! Bë asõõ né paawä bë eëëk doo, ta babo n'aats bë karëëb jëë mahãnh, nepäh bë hã bë karëëb jëng kameer** –näng mäh.

²⁵ —Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hã Pariséw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëëh! —näng mäh. —Ji waa hood ta gó hasus doo, ta jó ub ji hets'yyt do hadoo bëëh. Baad bë babok P'op Hagä Do matym gó ji ed'oo. J'ooj madäk doo me tii. T'õp, bë h'yyb gó, tak'ëp bë karën do jawén bë babok. Ta wób sa ma hã bë h'yyb pad'ëëk. ²⁶ H'yy ganehot do bë Pariséw. Taw'ääts hë paawä pooj jé ta gó bë benäm baad ub bë kanek. Tii bã kã, sahõnh hë baad däg†† —näng mäh.

²⁷ —Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo. Baad nado bë hã Pariséw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëëh! —näng mäh. —Kamag hood hawak doo me rahewyk do hadoo bëëh. J'ooj hë tabanäm. T'õp, ta gó, séd dó dajëp

** **23:24** Pariséw rasõng paa sa waa reëëk doo. Tii d' rawén d'oo, dooh rakarën bã rakarëëb jëë bã ta babo n'aats ji nawëh doo, “Bë awëë manäh” P'op Hagä Do mejũ do hyb n'aa. Ti sii hë ramatakä né paawä, dooh tagah'ood bã sa hã ramabaan tak'ëp ky n'aa jawyk do P'op Hagä Do mejũ doo. Ti hyb n'aa bë karëëb jëng kameer Jesus wén näng. Kanahën d'os do hã rahyb n'aa matakëë. Tak'ëp P'op Hagä Do karën do hã dooh rahyb n'aa matakä bã. †† **23:26** Kanek ky n'aa me Jesus ma metëëk sa h'yyb ky n'aa. Taw'ääts hë pooj jé ji benäm t'õp ji h'yyb, tii bã sahõnh hë ji hã, ji moo wät doo, ji her'oot doo, baad däg na-ããj hë. Ti né hë tahanäng pé né ti kanek ky n'aa me teh'ũm doo.

do k'yy. Séd dó hasaats jëng doo. ²⁸ Ti hadoo bëëh. J'ooj hë, P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyc do ky dah'eeh do bëëh, ji ed'oo. Bë h'yyc gó, j'ooj madäk do had'yyt hë bëëh. Heh'äät nado bë h'yyc. P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyc do ky nadah'eeh do bëëh —näng mäh.

²⁹ —Baad nado bë hã Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma mehetëk doo. Baad nado bë hã Parisëw. J'ooj madäk do ky ken'yym do bëëh! —näng mäh. — P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub habong do sa kamag n'aa hood pä s'ëëb bë tema. Ta hetsó n'aa bë moo bok baad habok do makũ sa kamag n'aa paa bakëë bä. ³⁰ Hahÿÿ da bë kyyh, ta tii d' bë wén d'oo: “Ãã wahë makũ rababong noo gó ãã aboo bã paawä, dooh paawä ãã masaa bã ãã wahë makũ sa hã P'op Hagä Do ky n'aa rod dej'ëëp doo”, näk bë kyyh. ³¹ Ta ti bë her'oot do hã bë hã hë bë ky n'aa katepaa. P'op Hagä Do ky n'aa rod dahej'ëëp do sa panaa bëëh, bë nooh. Bë daaj hë bë kaher'oot ta ti ky n'aa hã. ³² Ti b' hãã éh. Bë hajaa nesaa doo, bë wahë makũ du doo do paah!‡‡ —näng mäh.

³³ —Aw'yyc hadoo bëëh! Aw'yyc taah né hë bëëh! Nyy da bë ed'oo bë ked'ëëp tabanesaa doo hënh bë P'op Hagä Do ky n'aa etyy do mahãnh? ³⁴ Taw'ääts hë bë maa newë hahÿÿh: ÿ mejũ da bë mahang P'op Hagä Do ky n'aa rod. ÿ mejũ da ajyy tak'ëp hajaa doo. ÿ mejũ da P'op Hagä Do kyyh ma mehetëk doo. Sa wób bë dej'ëëp da, sa wób bë epëëm da b'aa kajatsëk do hã. ÿ mejũ do wób bë

‡‡ **23:32** Jesus h'yyc hapäh rakarën do radaj'ëëp. Ti hyb n'aa tii d' tawén her'oot sa hã. Takarën paawä rah'yyc kadaw'uuh rahyb n'aa newëë do hã.

hewyyh da tób P'op Hagä Do panyyg bë yd naherot do yt hã. Sa wób bë no n'aa masoo da badäk hahÿ haw'ääts hẽ. ³⁵ Ti hyb n'aa bë hã kä P'op Hagä Do anoo da sahõnh hẽ baad habok do badäk hahÿ hã radej'ëep do paa sãm baj. Abéw ranabooh noo gó du däk do né hẽ tii. Tii kä tagadëeg ub Sakarija, Berekija t'aah, radaj'ëep doo kä. Ti bë daj'ëep paa m' ji ma ejuu do tyng, P'op Hagä Do tób n'aa ganahaang gó. ³⁶ Né hup ÿ né hẽ hahÿ ÿ her'oot doo: Bë hã kä, da hẽ habong do sa hã, P'op Hagä Do anoo da sahõnh hẽ radej'ëep do sãm baj nesaa doo —näng mäh.

³⁷ Ti m' taky hado kãn:

—Jerusarënh, Jerusarënh! A babuuj ranaheb'oooh P'op Hagä Do ky n'aa rod. Pã me ramahek'uut bë wë P'op Hagä Do mejũ doo, radejëp hyb n'aa. Hajõõ nuu me ÿ karën paawä ÿ bataa a babuuj nesaa do mahãnh ÿ mo n'aa jesuu hyb n'aa sa hã, karaak ta taah ÿÿn ta këg yt hã tata bëeh do mo n'aa me. Tii da ÿ badoo paawä sa hã, dooh tii d' rakarën bã.

³⁸ —Bë hegãã da Jerusarënh buuj, P'op Hagä Do beréd hõm bë panang. P'op Hagä Do mak'yyts däk bë panang. ³⁹ Hahÿ hyb n'aa ÿ wén her'oot ta tii: Doo da ÿ bë hapëe wäd bã kä. Jããm né da p'aa hënh ÿ bë bahapäh da bë h'yy kawareem bã, hahÿ da bë her'ood bã: “Ky n'aa kedëng tii, Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do kyy gó hana doo!”§§

24

Jesus her'oot ta jawén hawät do panyyg n'aa

hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ratsyym kasok bä m' P'op Hagä Do tób n'aa bä naa, ta ma matëg rabana ta wë, ti m' rametëeh mä ta hä P'op Hagä Do tób n'aa. Anäm mä sa hä. ² Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bë hapäh sahõnh hë hahÿÿh? Dooh da hahÿ pä ta see jó haso wät pé da. Sahõnh hë da rabakud bëeh tũ. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mäh.

³ Ti m' waëë joom oriib banäng doo hënh Jesus rabahõm kån. Ta tii bä Jesus bahäng bä, sa m'aa hënh ta ma matëg rabana ta wë, ti m' raky n'aa eanh:

—Ny noo gó da ti tii d' maher'oot do tadu däk? H'ëäd hado da õm kajaa do heen n'aa, badäk hahÿ bahëej jëng do heen n'aa? —näk mäh.

⁴ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Baad bë matakä da bë rawanadii hyb n'aa.

⁵ Hajõk da han'aa ji hä wad'ii doo. Hät ÿÿ gó rabana, sa nooh. “ÿ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”, näk da sa kyyh. Hajõk da rawedii.

⁶ Kaneb'ooh do ky n'aa bë ky n'aa napäh da. Ti hadoo né hë bë eÿÿm manäh. Ti awät né da ta ti hedoo doo. Ti hadoo né hë, dooh takaja nä bä badäk hahÿ bahëej jëng doo. ⁷ Häj n'aa see babuuj rakaneb'ooh da häj n'aa see babuuj sa daheeh. Häj n'aa sa wahë n'aa, rah'yy kawereem da häj n'aa see sa wahë n'aa wë. Hajõng häj n'aa bä as'aah da. Hajõng häj n'aa bä k'ãäts katajuus da. ⁸ Sahõnh hë tii, badäk hahÿ bahëej jëng do du däk do metëe n'aa. Ajän pooj jé ta mahÿÿj ganyyh do hadoo da tii.

9 –Ti noo gó bë da rahaëenh bë majiĩ moo gó bë rarejãã, bë radej'ëep hyb n'aa. Tak'ëp da sahõnh hẽ hãj n'aa buuj rakawajããn da bë wẽ hëp ÿ n'aa. 10 Hajõk da ti noo gó h'yy gejë hõm doo. Doo hã ÿ rah'yy kae boo bã da. Ta ti hedoo doo, rahaëenh da sa da hadoo do sa majiĩ moo gó. Tak'ëp da rakawajããn sa da hadoo do wẽ. 11 Hajõk da ti anãng ti noo gó daap men'yyh doo, “P'op Hagä Do ky n'aa rod ÿÿh”, hanäk doo. Hajõk da rawedii. 12 Tak'ëp däg do hyb n'aa nesaa do ti noo gó, hajõk dooh rakamahãn wäd bã sa da hadoo doo. 13 Ti hadoo né da, jé h'yy kanerét do hã ÿÿ, tadajëb bã kä, edëb had'yyt hẽ da hÿ pong jé P'op Hagä Do pa. 14 Hahÿ ji P'op Hagä Do bag'ããs do panyyg hanãm doo, jé pad'yyt hẽ da rabaher'ood hõm, sahõnh hẽ badäk hahÿÿ hã habong do raky n'aa napäh hyb n'aa. Tii bã kä, badäk hahÿ bahëëj jëng do kaja kãn da –nãng mäh.

15-16 –Ti hyb n'aa, nanãng tak'ëp nasaa doo, P'op Hagä Do tób n'aa rejãã doo, P'op Hagä Do tób n'aa rahyb n'aa eréd hõm hanoo doo, tsyt hẽ P'op Hagä Do wẽ kasëew däk doo bã tahëë däg bã bë hapëë bã, ta ky n'aa P'op Hagä Do ky n'aa rod Daniéw häd nãng do erii wät do paa bë hapëë bã, taw'ãäts hẽ Judah hãj n'aa bã haj'eenh do rakejën hõm da waëë banãng hënh. (Bë hyb n'aa matakä Daniéw erii wät do hã.) 17 Ta ti bë bahapäh bã, taw'ãäts hẽ jajé p'op tób gadäk do jó hasooh péh, nyyw hẽ da takejën hõm, dooh da pooj jé tób gó tehëen péh. 18 Ti hadoo né da ta joom hood hënh hawät doo. Taw'ãäts hẽ dooh da tajëë bã ta hatsë tabehëen hyb n'aa paawä –nãng mäh. 19 –Tak'ëp tanesaa het'aah doo, sa

taah nebii do sa hã kä ti noo gó kä!* –näng mäh.
²⁰ –Taw'ãäts hẽ bë ky n'aa ets'ëẽ P'op Hagä Do hã, bë kejën hõm do tabahahëëm noo gó, tak'ëp naëng badoos noo gó tanadoo hyb n'aa, Saab hã tanadoo hyb n'aa na-ããj hẽ.† ²¹ Tak'ëp né da ji bahoop ti noo gó. Badäk hahỹ du däk noo gó naa, dooh nä paa ti hadoo pé tak'ëp rabahoop. Ti jawén kä dooh ti tahado wäd bä kä. Ti hyb n'aa da taw'ãäts hẽ bë ky n'aa ets'ëẽ P'op Hagä Do hã, tabahahëëm noo gó, Saab noo gó ta ti tanadoo hyb n'aa, ỹ wén näng.
²² P'op Hagä Do bód gakog hõm da nanäng ji ahoop doo. Tii d' tanado bä paawä, dooh paawä hedëp péh. Ta wẽ tasëew hõm do sa hyb n'aa tawén bód gakog hõm ti noo gó rahoop doo –näng mäh. ²³ –Ti noo gó, “Wät hahỹ Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo”, “Jajé tahawät”, ranoo bä, bë ky dahé manä da rahe'oot doo. ²⁴ Ta ti ỹ wén her'oot, ti abok da hajök “Ỹ Kristo” ken'ooh do hyb n'aa. Ti abok né da “P'op Hagä Do ky n'aa rod ỹh” ken'ooh doo, noo kanesa doo. Tak'ëp hadoo do ta heen n'aa rametëeh da, rapehuunh da, ta wẽ P'op Hagä Do asëew hõm do sii hẽ rawedii hyb n'aa paawä. ²⁵ Bë hyb n'aa matakä! Ta pooj jé ỹ baher'ood däk bë hã.
²⁶ –Ta wób daap bë rapanäg bä, “Tabanawäng bä tabawät”, ranoo bä, bë ahõm manä t'ĩ hẽnh. “Gëet nanäng, tób gawakõ gó”, ranoo bä, bë ky dahé manäh. ²⁷ Hawyp do wẽ hã naa jé pad'yyt hẽ ji hapäh do hadoo da ỹh, Aj'y y Hadoo Do Hỹ Pong

* **24:19** Tak'ëp tawén nesaa ti noo gó sa hã, dooh tahaja rawaj'aa bä do hyb n'aa. † **24:20** Saab noo gó P'op Hagä Do ky n'aa jaw'yyk do dooh tan'oo bä dawëë Judah buuj raboo bä. Ti hyb n'aa Saab tado bä paawä rakejën hõm doo, dooh paawä rahaja bä dawëë rakejën hõm bä.

Jé Hana Do kajaa doo. Sahõnh hẽ da rabahapäh ÿ kajaa doo. ²⁸Wyt ta maab hẽ da ÿ kajaa doo, dajëp do bajat bä wyt ta maab hẽ hadoo doo, kuruj-du ta tii bä rakataa do hyb n'aa —näng mäh.

²⁹Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Ti noo gó tak'ëp rabahoop do jawén paa bä né hẽ, nayyw hẽ, papÿÿj da badagyb däk. Kamarab da, dooh ta bag nyy wäd bä. Sagõõh wẽ hã naa kejäk da. Wẽ hã habong do ta bag keh'ÿÿt da jé pad'yyt hẽ, ta see hedo hõm da P'op Hagä Do an'oo bä.† ³⁰Ti noo gó kä da sahõnh hẽ rabahapäh da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kaja hyng do metëë n'aa wẽ puh mahang. Tii bä rah'yy ketón bong da sahõnh hẽ badäk hahÿÿ hã habong doo. Rahapäh da ÿÿh, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do ÿ bahyng bä wẽ puh mahang, P'op Hagä Do hejój me, ta bag tak'ëp gabarëeh do hadoo doo gó. ³¹Ti noo gó ÿ mejüü da äs ÿÿ, torõm-bet häd näng do tak'ëp ragamehÿÿh hyb n'aa, ta naëj n'aa. Tii bä da rabataa jé pad'yyt hẽ badäk hahÿÿ hã habong do ÿ asëew hõm doo —näng mä Jesus.

³²Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

—Bë hyb n'aa matakä joom wiigo häd näng do ky n'aa hã —näng mäh. —Wiigo tëëg tadu doo bä tagajewäng doo, bë hapäh tabanyyw edaa däk.§ ³³Ti hadoo né da, sahõnh hẽ ta ti bë ÿ maher'ood wät do kaja däk bä bë bahapäh bä, edaa däk ÿ kajaa do bë bahapäh da. ³⁴Né hup ÿ né hẽ hahÿÿ her'oot

† **24:29** Isajas kyy gó Jesus beh'üüm ta ti ta her'oot doo. Isajas 13.10, 34.4 hã takerii däk ta ti ky n'aa. § **24:32** Tagajewäng doo, tabanyyw heen n'aa.

doo: Da hē habong do rahapäh nä da sahõnh hē**
 ỹ her'ood wät do bawäd kän. ³⁵ Badäk hahỹh,
 wē na-ãāj da, ahēēj jēē né paawä, kēh ỹh da dooh
 tahēēj bā.

³⁶ Ti m' ahõm nä Jesus her'oot doo:

—Dooh d' hapäh pé ny noo gó ta ti bawät. Ããs, hỹ
 pong jé habok do dooh rahapēē bā. Ỹh, P'op Hagä
 Do T'aah, na-ãāj hē dooh ỹ hapēē bā. Jāām né hē Ee
 hapäh. ³⁷ P'ooj ub, Nowéh häd näng do hawät noo
 gó habong doo da né hē da rababok da, ỹh, Aj'yy
 Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do kajaa do pooj jé.
³⁸ Sahõnh hē tabag'yyp do pooj jé, h'yy kanap'eed
 gó rababok. Ratsebé do waa n'aa rawa, ratsebé do
 waa n'aa reëk. Rakehet'ëē doo da raketëē. Dooh
 rahyb n'aa peet péh. Tii d' né rabad'oo marakate
 gó Nowéh rabajēē p'ëē bā kã. ³⁹ Dooh rahapēē bā
 sa pooj jé hawät doo, hag'yyp do kaja kän. Ti m'
 hag'yyp do kaja kän, dejëb kän sahõnh hē. Ti hadoo
 da Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do kajaa do
 pooj jé. ⁴⁰ Ti noo gó, pawóp hē hedoo pé ajyy gëew
 gó moo bok doo, sa see da ỹ mahũũm si ỹh, ta see da
 keréd hõm. ⁴¹ Pawóp hē hedoo pé ỹh tiriig ramoo
 bok doo, sa see da ỹ mahũũm si ỹh, ta see da ỹ eréd
 gëet.††

⁴² —Ti hyb n'aa baad bē hyb n'aa matakä da,
 baad bē gadaa. Dooh bē hapēē bā ny noo gó

** **24:34** Sahõnh hē Jerusarēnh ky n'aa sa hã Jesus maher'ood
 wät do né hē tii, ti noo gó habong do rahapäh doo. Dooh badäk
 hahỹ bahēēj jëng do tado bā rahapäh doo. †† **24:41** Ta wób ta sii
 tamahũũm, ta wób ti ha'yym tahanäng pé tii. Dooh jāām hē pawóp
 hē tado bā ti taw'yyt doo. Baad gada do ti tamahũũm, h'yy kanapeet
 doo, ta hã h'yy kana'eeh do ti ha'yym.

Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, bë h'yy kaha'eeh do kajaa. ⁴³ Bë hyb n'aa newë hahÿ panyyg gó bë ÿ maher'oot doo: Tób danäh hapëë bã paawä nyy b' akëë atsëm hets'ëëk do kajaa, baad paawä tamatakëë, baad paawä tagada. Dooch paawä tan'oo bã hets'ëëk do ta tób tanoo eë nä bã. ⁴⁴ Ti hadoo bë hä. Taw'ääts hë baad bë hyb n'aa matakä, baad bë gadaa ta pooj jé. Ta ti ÿ wén her'oot, bë ganadaa bã Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa da p'aa hënh —näng mäh.

⁴⁵ —Ti hyb n'aa, jaa bë mahang ta kaser n'aa baad had'yyt hë ta kariw n'aa mejüü do moo wät do hadoo? Jaa bë mahang ta kaser n'aa h'yy ganäng do hadoo doo, ta hä ta kariw n'aa hanoo do ta wób tabahag'ääs hyb n'aa, ta äh had'yyt hë baad ta wób sa waa tabetsëëh hyb n'aa sa hä, ta s'ee hënh ta kariw n'aa awäd nuuj jé? ⁴⁶ Taw'ääts hë ta kaser n'aa hä, ta kariw n'aa awyyd bã tamejüü do hä moo wät doo, ta kariw n'aa matëëh bã. ⁴⁷ Ta kariw n'aa weh'ëëh da ta ti hadoo doo. Sahõnh hë tahaëënh ta hä ta ma, ta ma hagä n'aa tabahado däk hyb n'aa kä. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo. ⁴⁸ Hÿÿ kä, baad ta kaser n'aa moo nawäd bã paawä, ta h'yyb gó taky hado bã: “Dooch nayyw hë kariw ÿ n'aa kaja bã”, tanoo bã, ⁴⁹ karom wób tahewyh had'yyt bã kä, tadu do bã jarakë he'ëëk do sii tawa bã, teëg bã, ⁵⁰ ti taganada bã né kä ta kariw n'aa kajaa da. Tahyb n'aa napeet bã kä takajaa. ⁵¹ Tii bã tak'ëp da ta kariw n'aa rejä kån da. Tanoo da ta kaser n'aa paa ahoop j'ooj madäk doo me, ky ken'yym doo gó habok do nesaa do rahaoop doo da. A'oot da tii bã. Sa tég kamegëej däk da tii bã tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa —näng mä

Jesus takajaa do pooj jé ky n'aa hã.

25

Maruus sa bag yt hã gad'aa do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m' Jesus ky hadoo ênh:

–Hahÿ panyyg ky n'aa hadoo hÿ pong jé hawät do bag'ããs do ky n'aa Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do matëeh noo gó: Atsëm ji moo sahõnh hẽ maruus rabahõm sa najiis patug pan'aa hã rakataa hyb n'aa ta ÿÿm pan'aa tabehëen hënh. Sa moo gó sa bag rapatsëe. ² Sa wób, ji ma poo oow péh, h'yy gatamah. Ta wób h'yy genäh. ³ H'yy gatamah doo, sa bag ramahũüm né paawä, dooh m' ramahũüm ta syyj sa bag waa. ⁴ H'yy genäh do ti ramahũüm sa bag waa. ⁵ Tii bä, nayyw hẽ sa najiis patug pan'aa kanajaa do hyb n'aa, ji moo sahõnh hẽ hadoo do raty jewyk, tii b' rabaã jëk.

⁶ –Tii bä atsëm ub rë tanyy naëënh: “Wät ta ti ta patug pan'aa!”, näng. “B'ëëp, bë gado!”, näng ta kyyh.

⁷ –Tii bä maruus raty gewëej padëek. Ti raty enäm sa bag hõ n'aa. ⁸ Ti h'yy gatamah do raky hadoo h'yy genäh do sa hã: “Na bë bag waa uuh. P'eets hẽ tabahãnh ãã bag waa”, näk.

⁹ –“Doo”, näk ta wób, “ãã bag waa uuh ãã an'oo bä bë hã, dooh da tahaja bä tii bä”, näk. “Bë ahõm nä ji bag waa rabaheesäm hënh ta waa bë betsëe hyb n'aa” –näk.

¹⁰ –Ti rabahõm nuuj jé sa bag waa hets'ëe doo, takajaa sa najiis patug pan'aa. Tii bä maruus baad

gad'aa do rabahõm kån ta sii. Ket'ëe do jãm hënh rabahõm ta sii. Tii bã noo gatsëe dåk jãm tób n'aa.

¹¹ —Ta jawén rakaja kån hets'ëe doo. “Ãã wahë n'aa, manoo gasëets tób ãã bajëe p'ëe hyb n'aa”, nåk.

¹² —Tii bã jãm noo gana do ky gadoo: “Né hup ÿ né hë tii, dooh bë ÿ hapëe bã”, nång jãm noo gana doo —nång mã Jesus panyyg gó teh'ũm doo.

¹³ Ti m' Jesus ky hadoo kån:

—Ti hyb n'aa, baad bë gadaa ta pooj jé, bë nahapäh do hyb n'aa ny noo gó ÿ matëeh. Dooh bë hapëe bã nyy b' akëe ÿ kajaa —nång mã Jesus kyyh.

Dajëer karom sa hã aj'yy ets'ëe hõm do rabahag'ããs hyb n'aa panyyg n'aa hahÿh

¹⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

—Hahÿ panyyg ky n'aa hadoo na-ããj hë hÿ pong jé hawät do bag'ããs do ky n'aa, Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do kajaa noo gó. Aj'yy dawëe tabahõm do pooj jé ta dajëer ta karom hã tets'ëe hõm do rabahag'ããs hyb n'aa ta s'ee hënh tawäd nuuj jé hadoo tii. Tabahõm do pooj jé, aj'yy naënh ta karom ta wë. ¹⁵ Ta see hã tabanoo ji ma poo oow pé ta hood moweed k'ãäts tæg gabarëeh do s'ëeb. Ta see hã tabanoo pawóp hë ta hood, ta see hã sét hë. Rahajaa do pénh ramoo bok doo, tets'ëe dåk sa hã. Ti tabahõm kån dawëe. ¹⁶ Tii bã nayyw hë ji ma poo oow pé gadoo do du do kån ta tii me tamoo wät doo, dajëer kah'ũm hyb n'aa. Ti hyb n'aa, ji ma poo oow pé jó tagadoo ji ma poo oow pé wób. ¹⁷ Tii d' né hë pawóp hë dajëer hood gadoo do bad'oo. Pawóp hë hadoo do jó tagadoo pawóp hë ta wób.

¹⁸ Tii d' nado sét gadoo doo. Ta kariw n'aa dajëer

tagadoo do jawén paa bä tabahôm, ti tadakä jëng ta dajëër. Séd debaa hë tabado nyyh ta kariw n'aa matëéh bä kä.

¹⁹ —Tii bä hajõõ ta baab jawén paa bä sa kariw n'aa kaja kån. Tii b' tanaëènh ta wë ta karom dajëër tahanoo do paah, tabahapäh hyb n'aa nyy da rabad'oo ti dajëër kä. ²⁰ Ji ma poo oow pé dajëër hood gadoo do ky hadoo ta hã: “Kariw ÿ n'aa”, näng, “ji ma poo oow pé ta hood man'oo däk hã ÿÿ, ta tii me ÿ moo wät hyb n'aa”, näng. “Mahegãã. Ta jó ÿ gado däk ji ma poo oow pé ta hood wób gedë hõm doo”, näng.

²¹ —Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Taw'ããts hë mamoo wät doo. Karom baad hadoo do õm. Baad had'yyt hë maban'yyh a hã ji anoo doo”, näng. “Kanhën d'os hë né paawä, baad maban'yyh. Ti hyb n'aa ti bahãnh ÿ anoo a hã hÿÿ kä mabag'ããs hyb n'aa kä. B'ëëp, tsebee si ÿÿ”, näng ta kariw n'aa kyyh.

²² —Tii bä pawóp hë dajëër hood gadoo do ky hadoo: “Kariw ÿ n'aa”, näng, “pawóp hë ta hood man'oo däk hã ÿÿ, ta tii me ÿ moo wät hyb n'aa”, näng. “Mahegãã. Ta jó ÿ gado däk pawóp hë ta hood wób gedë hõm doo”, näng.

²³ —Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Taw'ããts hë mamoo wät doo. Karom baad hadoo do õm. Baad had'yyt hë maban'yyh a hã ji anoo doo”, näng. “Kanhën d'os hë né paawä, baad maban'yyh. Ti hyb n'aa ti bahãnh ÿ anoo a hã hÿÿ kä mabag'ããs hyb n'aa kä. B'ëëp, tsebee si ÿÿh”, näng ta kariw n'aa kyyh.

²⁴ —Ti ta karom seeh, sét dajëër hood gad'ëë däk do gadoo do tabana, ti taky hadoo: “Kariw ÿ n'aa”,

näng, “tak'ëp mamejũũ ji hã, hëp ÿÿ. Manu gekãã joom ag manejoom doo. Joom ag manejoom do mataa. ²⁵ Ti hyb n'aa òm ÿ jeÿÿm”, näng. “Tii bã k'ããts gó ÿ jeh'aa kèè a dajèèr”, näng. “Hÿÿh, a dajèèr hã ÿ manoo do paah”, näng.

²⁶ –Ti ta kariw n'aa ky hadoo: “Karom nesaa do òm! Moo nahũũj òm!”, näng. “Mahapäh mä a nooh, joom ag ÿ nejoom do ÿ nu gekãã, näng a kyyh. Joom ag ÿ nejoom do ÿ bataa, näng a kyyh”, näng. ²⁷ “Hèd n'aa dajèèr manan'oo däk dajèèr me moo heb'ooh do sa hã? Tii bã kä, ÿ kajaa bã kä, ta bahãnh ÿ gadoo paawä dajër ÿÿ”, näng ta kariw n'aa ta hã.

²⁸ –Ti sa kariw n'aa ky hadoo: “Bè ado hõm sét hadoo do ta wë hanäng doo. Bè an'oo ji moo sahõnh hë wë näng do hã”, näng. ²⁹ “Jé wë näng do hã, ti bahãnh takan'oo däk ta hã. Hajõng da anäng ta wë.* Kanahën d'os hë wë näng doo, kanahën d'os do ta wë hanäng do kado hõm da ta mahãnh”, näng. ³⁰ “Bè dawäts nä ta w'oo hã gadagyp doo hënh karom nahũũnh doo. A'oot da tii bã. Sa tæg kamegëej däk da tak'ëp nesaa do rahoop do hyb n'aa”, näng sa kariw n'aa kyyh –näng mä Jesus panyyg gó teh'ũũm doo.

Sahõnh hë badäk hahÿÿ hã habong do ky n'aa kety däk do ky n'aa hahÿÿh

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

–Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ta kabaj'aa doo gó, ta bag tak'ëp gabarèèh doo gó sahõnh hë ããs sa daheeh tabahyng bã kä, sa wahë

* **25:29** Baad taban'yyh do hyb n'aa tii.

wahë tyng n'aa jó, tsyt hë kasëew däk do tyng n'aa jó tabasooh da. ³² Tii bä sahõnh hë badäk hahÿÿ hä habong do rakata padëek da ta wë tan'oo bä. Tii bä tsyt hë tabasëew hõm da sa mahang, b'éé hagã n'aa tsyt hë tabasëm doo da b'éé kabara mahãnh. ³³ Hub hënh tabasëew hõm da b'éé, s'ÿÿ hënh da kabara. ³⁴ Tii bä ta bagã n'aa ky hadoo da ta hub hadäk hënh hab'ëeh do sa hã: “B'ëep bëeh, Ee ky n'aa edëng doo. Bë gado badäk hahÿÿ tadu dahäng noo gó naa bë hyb n'aa tenyyw hõm doo, ta bag'ããs doo. ³⁵ Bë ÿ wén ts'yyt, ÿ paa asaah, wa ÿ paa bë anoo hä ÿÿ. ÿ paa hoo kaanh, bë anoo paa naëng ÿÿ. Ta s'ee hënh naa paa ÿÿh, bë gadoo paa ÿ bë tób bä. ³⁶ ÿ paa saroor tamaah, bë anoo paa saror ÿÿ. ÿ paa nahëë näng, bë heg'ããs paa ÿÿh. Ragadahew'ëes doo gó paa ÿ bagëet, ÿ paa bë hehëen”, näng da ta kyyh sa hã.

³⁷ —Tii bä baad habok do reaanh da ta hã: “Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Doo, ny noo gó ãã bahapäh mabasaah doo, ny noo gó a waa ãã banoo? Ny noo gó mahoo kaanh, a naëng ãã banoo? ³⁸ Ny noo gó ta s'ee hënh naa òm ãã bahapäh, òm ãã gadoo? Ny noo gó òm saroor tamaah, òm ãã saroor noo? ³⁹ Ny noo gó òm ãã bahapäh manahëë näng doo, radawäts gëet do òm? Ny noo gó òm ãã bahehëen?”, näk da baad habok do sa kyyh.

⁴⁰ —Tii bä ta bagã n'aa ky hadoo da hahÿÿ da: “Baad bë ÿ maher'oot hahÿÿh: Sahõnh hë häj ÿ hedoo do hã, hä ÿ h'yy ka'eeh do hã bë bad'oo do paah, rahyb n'aa sekog its né paawä, hä ÿ né hë ti tii d' bë bad'oo doo. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo”, näng da ta bagã n'aa baad habok do sa hã.

⁴¹ –Tii bā ta s'ỹỹ hēnh hab'ēēh do sa hā taky hadoo da: “Bēēh, ky n'aa kawas'ee bong doo, bē ahōm mahānh ỹỹ tēēg hōō nadēēk doo hēnh, Dijab, āās nesaa do Dijab karom sa daheeh sa hyb n'aa P'op Hagā Do benyyw dāk doo hēnh. ⁴² T'ĩĩ hēnh bē wén hōm, ỹ né asaah paah, dooh paa wa ỹ bē an'oo bā. Ỹ paa hoo kaanh, dooh paa naēng ỹ bē an'oo bā. ⁴³ Ta s'ee hēnh naa paa ỹỹh, dooh paa ỹ bē gado bā bē tób bā. Ỹ paa saroor tamaah, dooh paa saror ỹ bē an'oo bā. Ỹ paa nahēē nāng, ragadahew'ēēs doo gó paa ỹ bagēēt, dooh paa ỹ bē hegāā bā”, nāng da ta kyyh.

⁴⁴ –Tii bā kā, ti na-āāj da reaanh da. Hahỹỹ da da sa kyyh: “Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo, ny noo gó paa ōm āā bahapāh mabasaah doo, mahoo kaanh doo, ta s'ee hēnh naa do ōm, saroor tamah do ōm, manahēē nāng doo, ragadahew'ēēs doo gó mabagēēt doo? Ny noo gó ōm āā manasa?”, nāk da sa kyyh.

⁴⁵ Tii d' taky hadoo: “Baad bē ỹ maher'oot hahỹỹh: Hahỹ hyb n'aa sakog its do see hā bē manasa doo, ỹ né hē ti bē manasa. Né hup ỹ né hē ta ti ỹ her'oot doo”, nāng da ta bagā n'aa baad nabok do sa hā.

⁴⁶ –Tii bā, ah'ũũm da rahoop do had'yyt doo hēnh. Baad habok doo, dooh t'ĩĩ hēnh rahōm bā. Hỹ pong jé ji edēb had'yyt do ragadoo tii hā –nāng mā Jesus.

26

Ratyw n'aa esoos do nyy da radaj'ēēp Jesus pa-nyyg n'aa hahỹỹh

¹ Ti m' Jesus bahajaa bä sahõnh hẽ ta ti taher'oot doo, taky hadoo mä ta ma matëg sa hã:

² —Bë hapäh, edaa däk Pas-kowa. Pawóp nä ta äh. Ti noo gó Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Doo, ran'oo däk da ta majĩ sa moo gó b'aa kajatsëk do hã takepëem däk hyb n'aa —näng mäh.

³ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa na-ãäj mä séd hã m' rakata padëek P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do tób bä. Kajapas mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do häd. ⁴ Ti m' ratyw n'aa esoos mä Jesus ramoo maso hõm hyb n'aa ta wób raky n'aa nanapäh bä m', radaj'ëep hyb n'aa kä m'. ⁵ Rakaner'oot bä m' raky hadoo:

—Dooh da ër dajëeb bä Pas-kowa noo gó, hajök do ër wë rah'yy kawereem mahãnh —näk mäh.

Buu benyym do ÿñh ahoog wät do Jesus nuu gó panyyg n'aa hahÿh

⁶ Ti m' panang Betanija häd näng doo bä m', Simaw saraa hã däk do paa tób bä, ⁷ sa waa tyng hã m' Jesus basooh bä m', ana mä ta wë ÿñh. Buu benyym do hood mä ta moo gó m' tabadäk. Pã s'ëeb mä ta hood. Tak'ëp mä taky n'aa gebah ta ti gó hanäng do buu benyym doo. Ti m' Jesus nuu gó m' tabahah'ook.

⁸ Dooh m' Jesus ma matëg ragenaag bä ta ti tabad'oo doo.

—Hëd n'aa tarejãã tii? —näk mäh. ⁹ —Taw'ãäts hẽ paawä takes'ëem. Tak'ëp paawä ji ky n'aa geb'aah. Ta sãm ji an'oo paawä kas'uut do sa hã —näk mäh.

¹⁰ Jesus maa napäh bä sa kyyh, taky hadoo:

–Bë hajëew manä hahÿ ÿÿnh! Tak'ëp baad hadoo do tamoo wäd wät hä ÿÿ. ¹¹ Kas'uut do aboo had'yyt hë bë mahang. ÿ ti hÿÿh, dooh bë mahang had'yyt hë ÿ awäd wäd bä. ¹² ÿ radakä jëng noo gó buu benäw n'aa tii d' nuh ÿÿ gó tah'ook doo. ¹³ Né hup ÿ né hë hahÿ ÿ her'oot doo: Jé pad'yyt hë badäk hahÿÿ hä P'op Hagä Do T'aah panyyg hanäm do rabaher'ood hõm bä, raher'oot da na-ãj hë hä ÿ tamoo wäd wät do ky n'aa, ji hyb n'aa esee hyb n'aa ta hä –näng mäh.

Judas taky n'aa enooh Jesus tahaëenh do ky n'aa hahÿÿh

¹⁴ Ti m' 12 hedoo do Jesus ma matëg seeh, Judas Ikarijot häd näng do bahõm P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa wë. ¹⁵ Ti m' taky hadoo sa hä:

–Nyy hë ta sãm bë anoo da hä ÿÿ, Jesus ÿ haëej bä bë hä? –näng mäh.

Ti m' ranoo ta hä 30 moweed k'ãäts tëg hawak do s'ëeb ta sãm. ¹⁶ Ti m', ti noo gó naa Judas Ikarijot tyw n'aa esóts kãn tabahaëenh hyb n'aa kä sa hä.

Jesus ta ma matëg daheeh Pas-kowa tä n'aa rabawëh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹⁷ Ti m' pãw makuj n'aa tamah do rataheb'ëes do du däk noo gó m', Jesus ma matëg rabana ta wë, ti m' rabeaanh ta hä:

–Nyy bä makarën ãã benäm Pas-kowa tä n'aa, matab'ëes hyb n'aa? –näk mäh.

¹⁸ Ti m' taky hadoo:

–Bë ahõm nä panang hënh, aj'yy tób hënh. Hahÿÿ da da bë maher'ood ta hä: “Hahÿÿ da ãã ma matëg kyyh a hä, ‘Kaja däk ÿ hajaa do noo gó ÿ

jawén hyng doo. A tób hēnh da ỹ tab'ëes Pas-kowa tā n'aa ma matēk ỹ sa daheeh' ", nāk da bē kyyh — nāng mā Jesus ta ma matēg sa hā.

¹⁹ Jesus mejūū doo da né hē m' ta ma matēg rabad'oo. Ti m' ramoo boo kān tii bā kā Pas-kowa tā n'aa kā.

²⁰ Papỹj badēē hyng bā kā, Jesus bahyy sooh mā 12 hedoo do sii hē sa waa tyng pa. ²¹ Sa tā rabawēh bā kā m' taky hadoo sa hā:

—Bē see ỹ tahaēēnh da majīī moo gó. Né hup ỹ né hē ta ti ỹ her'oot doo —nāng Jesus sa hā.

²² Ti m' rah'yy ketón bong. Ti m' sét ken'yyh mā raky hadoo:

—Hā ỹỹ, dooh ỹ tado bā Tak'ēp Hyb N'aa Jawyk Doo! —nāk mäh.

²³ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Bē see né da. Nemon ỹ hehoots wät do pāw, ti né da ỹ haēēnh doo —nāng mäh. ²⁴ —Ỹỹh, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Doo, ỹ da dajēp P'op Hagä Do kyy kerih do her'oot doo da né hē —nāng mäh. —Ti hadoo né hē, baad nado da aj'yy hā, Aj'yy Hadoo Do Hỹ Pong Jé Hana Do majīī moo gó han'oo dāk do hā! Taw'ãäts hē paawä ta ti aj'yy hā tanenyys bā paawä! —nāng mā Jesus kyyh.

²⁵ Ti m' Judas, Jesus haēēj dāk do pan'aa, ky hadoo ta hā:

—Hā ỹỹ, dooh ỹ tado bā ma matēg! —nāng mäh.

Ti m' Jesus ky gadoo:

—A daaj hē ti makaher'ood dāk —nāng mäh.

²⁶ Ti m' rabawēh bā, Jesus bado dāk pāw, ti m' P'op Hagä Do hā taky hadoo:

—Taw'ãäts hē òm, Ee. Man'oo dāk pāw ää hā — nāng mäh.

Ti m' taganabäh däk pāw, tan'oo däk mä ta ma matëg sa hä. Ti m' taky hadoo:

—Bë gado däg, bë awa. Hup ÿ heen n'aa hahÿÿh —näng mäh.

²⁷ Ti m' Jesus bado däk uwa bëëh hood, ti m' P'op Hagä Do hä ta ky hadoo:

—Taw'ääts hë òm, Ee. Man'oo däk uwa bëëh ää hä —näng mäh.

Ti m' tan'oo däk mä sa hä, ti m' taky hadoo:

—Bë sahõnh hë, bë eëg ta uuh —näng mäh. ²⁸ —Majyw ÿÿ ÿ anoo do ÿ dajëp noo gó heen n'aa hahÿÿh. Papuuj sahõnh hä P'op Hagä Do ky n'aa enooh do tüü kä. Hÿ jawén majyw ÿ hyb n'aa ji tagadoo P'op Hagä Do ky däng. Hajök do sa hyb n'aa takan'oo däk majyw ÿÿ, ÿ dajëp noo gó, nesaa do sa h'yyb gó hanäng do kawug hõm hyb n'aa —näng mäh. ²⁹ —Hahÿÿ d' bë ÿ maher'oot: Hÿ jawén dooh ÿ eëg wäd bä hahÿ uwa s'ëëb. Jääm hë p'aa hënh papuuj däg ÿ eëëk da bë sii Ee bag'ääs doo bä —näng mäh.

³⁰ Ti m' Saaw-Mo hä hanäng do see me P'op Hagä Do rama ejäm do jawén paa bä m', rabahõm kån waëë joom oriib häd näng do banäng hënh.

³¹ Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Badah, atsëm, hä ÿ rabad'oo do bë bahapäh bä, bë sahõnh hë da ÿ bë beréd hõm —näng mäh. —Hahÿÿ da takerii däk P'op Hagä Do kyy kerih do hä ti ky n'aa: “B'éé hagä ÿ daj'ëëp da. Tii bä da jé pad'yyt hë b'éé rabehüüm bong”^{*} —näng mäh.

³² Ti m' Jesus ky hadoo ënh:

* **26:31** Sakarija 13.7

—Ta tii d' né paawä da hä ÿÿ, ÿ ganä wät jawén paa bä da, bë pooj jé da ÿ bahõm Garirej hënh — näng mäh.

³³ Ti m' Peed ky hadoo:

—Sahõnh hë õm reréd hõm bä, a wë ramoo bok do rabahapäh bä, ÿ ti dooh noo gó õm ÿ eréd bä — näng mä Peed.

³⁴ Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Badah né hë, atsëm, karaak bahÿÿh do pooj jé, tamawoob nuu me da ÿ maky n'aa jejën da. Né hup ÿ né hë ta ti ÿ her'oot doo —näng mä Jesus Peed hä.

³⁵ Ti m' Peed ky kah'ũm mä ta hä:

—Doo! —näng mäh. —ÿ radajëeb bä na-ããj hë a sii, dooh noo gó da õm ÿ hyb n'aa eréd bä! —näng mäh.

Ti ky hedoo né hë m' Jesus ma matëg wób.

Getsemani bä Jesus ky n'aa ketsëe do panyyg n'aa hahÿÿh

³⁶ Ti m' ta ma matëg daheeh Jesus bahõm joom banäng hënh Getsemani häd näng doo hënh. Ti m' taky hadoo sa hä:

—Babä bë ayyw dó jajé ÿ ky n'aa ets'ëe nuuj jé —näng mäh.

³⁷ Ti m' Peed, Sebedew taah pawóp hadoo do daheeh tamahũm ta sii dawë hä. Ti m' Jesus h'yyb gó tak'ëp mä tah'yy katón wät. Dooch baad tado wäd bä ta h'yyb. ³⁸ Ti m' tamawoob hë hadoo do sa hä taky hadoo:

—Tak'ëp ÿ h'yy katón. ÿ h'yyb dajëp do hadoo — näng mäh. —Babä bë ayyw. Bë matakä si ÿÿ. Bë aã manä da! —näng mäh.

³⁹ Ti m' tabahõm dawë hã. Ti m' ta taron nu paa me tabahyy häng, tũũ m' ta maboor hyy jat, ti m' taky n'aa etsëë P'op Hagä Do hã. Hahÿÿ da m' ta kyyh:

—Ee —näng mäh. —Tahaja bä paawä, mado hõm mahãnh ÿÿ wät hahÿÿ ahoop do pan'aa. Ta tii d' né ÿ bets'ëë paawä, makarën doo d' né hë mabad'oo, ÿ karën doo da nado —näng mäh.

⁴⁰ Tabana bä m' ta ma matëg tamawoob hë hadoo do rahab'ëëh hënh, taheg'ääs mäh, aã b'ëëh mäh. Ti m' Peed hã tabeaanh:

—Dooch bë haja bä kanahën d'os hë bë ty gapadäg bä si ÿÿ? —näng mäh. ⁴¹ —Bë matakä, P'op Hagä Do hã bë ky n'aa ets'ëë, nesaa do h'yyb natatuk hyb n'aa bëëh, ÿ bë eréd hõm mahãnh —näng mäh. —Ji h'yyb karën né paawä baad hadoo do ji moo wät, nahejooj ji, ti hyb n'aa bë ky n'aa ets'ëë ÿ wén näng —näng mäh.

⁴² Ahõm ënh mä p'aa hënh, ti m' taky n'aa etsëë ënh p'aa hënh. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Ee —näng mäh. —Tanahaja bä ÿ ahoop do pan'aa kado hõm mahãnh ÿÿ, ÿ mamõ n'aa najesu bä ta mahãnh, tii bä, makarën doo da né hë ÿ karën hã ÿ kametëëh —näng mäh.

⁴³ Ti m' p'aa hënh tabana bä ënh, aã b'ëëh ënh mäh, tak'ëp mä raty jewyk sa h'yyb. ⁴⁴ Ahõm ënh p'aa hënh, taky n'aa etsëë do paa taky n'aa etsëë ënh p'aa hënh.

⁴⁵ Ti m' tamatëëh ta ma matëg tamawoob hë hadoo do wë, ti m' taky hadoo sa hã:

—Bë kameh'ääk nä? Bë aã magyys hë? —näng mäh. —Bë hegãã. Edaa däk Aj'yy Hadoo Do Hÿ

Pong Jé Hana Do nesaa do moo heb'ooh do sa moo gó rabahaëej däk doo. ⁴⁶ Bë as'ëäg bëh! Hamäh, ër ah'üüm! Wät ta ti ÿ han'oo däk do majë ÿÿ hä —näng mä Jesus kyyh.

Jesus ramaso däk do panyyg n'aa hahÿÿh

⁴⁷ Jesus ber'oot nä bä m', takajaa Judas, 12 hedoo do see paah. Hajök mä han'aa ta sii. Sën-jeer yt hä m', boh yt hä m' rabana. P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa kyy gó m', Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sa kyy gó m' na-ãäj hë ti rabana. ⁴⁸ Haëenh doo, baad ub mä taky n'aa her'ood däk. Hahÿÿ da m' ta kyyh sa hä:

—Ta ti ÿ tapa tsanetsup doo da, ti né hë tii. Tii d' bë maso däk, bë maso hõm —tii da m' ta kyyh dó sa hä.

⁴⁹ Ti m' nayyw hë Judas bana Jesus wë, ti m' tedëng:

—Taw'ãäts hë õm, ma matëg? —näng mäh.

Ti m' ta tapa tsanetsup mäh.

⁵⁰ Ti m' Jesus ky hadoo Judas hä:

—Ti bä, mamoo wäd ti majawén na doo, najis ÿÿ —näng mäh.

Ti m' ta hä rakajäk, ramaso däg kän mä Jesus.

⁵¹ Ti m' Jesus hata see bado däk ta sën-jeer, tekyyt mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do karom. Ta nabuuj gakyd hõm mäh.

⁵² Ti m' Jesus ky hadoo ta hä:

—Menyyw däg a sën-jeer —näng mäh. —Sën-jeer me ta wób hekyyt doo, sën-jeer me tadajëp. ⁵³ ÿÿ nahaja med'oo, ÿ karën bä paawä, Ee hä ÿ ky n'aa etsëë 12 ken'yyh kata däk do tak'ëp kanekan do ääs

nayyw hẽ tamejũũ hyb n'aa, ỹ ramo n'aa jesuu hyb n'aa? ⁵⁴ Tii d' tado bã paawä, ỹ ramo n'aa jesu bã paawä, dooh paawä takaja bã tii bã P'op Hagä Do kyy kerih doo, hahỹ né hẽ kametëeh doo kä hã ỹ taher'oot doo —näng mä Jesus ta ma matëg hã, sën-jeer hado däk do hã.

⁵⁵ Ti m' hajõk do hã kä Jesus ky hadoo:

—Ër wahë n'aa wë h'yy kawereem do sa h'yyb mahũũm n'aa bẽ ed'oo g'eeh ỹỹh, bẽ wén n'aa wë ỹỹ sën-jeer yt hã, boh yt hã, ỹ bẽ masoo hyb n'aa? —näng mäh. —P'op Hagä Do tób n'aa wahoo gó ỹ awäd had'yyt hẽ ỹ ma metëek bã. Dooh ênh ỹ bẽ maso bã tii bã ênh? —näng mäh. ⁵⁶ —Hỹỹ kä, taw'ääts hẽ —näng mäh. —Ỹ hapäh, sahõnh hẽ tii da tawén hadoo, P'op Hagä Do ky n'aa rod rerii bong do paah, hã ỹ kametä däk hyb n'aa —näng mä Jesus.

Ti m' sahõnh hẽ kä ta ma matëg rawaj'aa bong. Reréd hõm mä Jesus.

Judah buuj sa wahë n'aa wë Jesus ramahũũm do ky n'aa hahỹỹh

⁵⁷ Ti m' Jesus ramaso däk do ramahũũm kãn Kajapas häd näng do tób hënh. P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do ti Kajapas. Kata b'ëeh mä ta tii bã Mosees ky n'aa jaw'yyk do ma mehetëk doo, Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sii hẽ m'. ⁵⁸ Peed bahõm mä Jesus sa jawén. Dawëe m' tagadäk. Ajëe suun mä P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do tób w'oo hã. Ti m' warahén sa pa m' tabahyy häng, tabahëg'ääs hyb n'aa nyy d' rabad'oo Jesus hã.

⁵⁹ P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa hedoo doo, sahõnh hë Sinedirijo häd näng do ajyy n'aa sii hë m' resoos mä Jesus hã rap'ää daj'ëep péh. Resoos mä daap hë Jesus raky n'aa tapaa doo. ⁶⁰ Hajõõ né paawä m' daap ramenyyh Jesus ky n'aa hã, dooh m' raw'yyt pé rap'ää daj'ëep pé Jesus.

Ti m' tagadëeg ub kä pawóp hë han'aa, ⁶¹ ti m' raky hadoo:

—Hahỹỹ da hahỹ aj'yy kyyh: “Ỹ hajaa ỹ gawat-siig hõm bä P'op Hagä Do tób n'aa”, näng. “Tama-woob hë ta äh, ỹ tamaa sooh p'aa hënh”, näng ta kyyh —näk mä sa hã.

⁶² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do p'op mä tabas'ëeg gëët. Ti m' taky hadoo mä Jesus hã:

—Dooh maher'oot pé õm raky n'aa tapaa do hã? —näng mäh.

⁶³ Dooh m' Jesus ky gado bä. Bag hënh mä tabagëët.†

Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do ky hadoo ênh mä ta hã:

—P'op Hagä Do hedëb had'yyt do matym gó kä õm ỹ mejũũ, äã mamaher'oot hyb n'aa ti Kristo, P'op Hagä Do H'yyb Däng Doo, P'op Hagä Do T'aah mado bä! —näng mäh.

⁶⁴ Ti m' Jesus ky hadoo:

—Õm né tii, ti tii d' her'oot —näng mäh. —Ti hadoo né hë, hahỹỹ da bë sahõnh hã ỹ maher'oot: Hỹ

† **26:63** Dooh Jesus kawaj'ään bä. Daap hë P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do ke'aanh, Jesus wén ky ganadoo.

jawén bë hapäh né da Aj'yy Hadoo Do Hÿ Pong Jé Hana Do, Sahõnh Sa Bahãnh Hado Do hub hënh tabasooH bã, ta hã P'op Hagä Do weh'eëh doo bã. Bë hapäh né da ënh tabahyng bã wë puh mahang —näng mä Jesus kyyh sa hã.

⁶⁵ Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa heh'äät do kawaj'ään gó tawén s'ëed hõm ta daaj hë ta saroor. Ti m' taky hadoo:

—P'op Hagä Do taky n'aa rejä däk! Jããm hë. Dooh hyb n'aa wät pé ta ky n'aa her'oot péh. Bë maa napäh né hë ta kyyh, P'op Hagä Do taky n'aa rejãã doo. ⁶⁶ Nyy da bë hã? —näng mäh.

—Taw'ääts hë tadajëp! —näk mä ta wób sa kyyh.

⁶⁷ Ti m' ta mamets rabahetsoos, ti m' rabetuu sa moo me. Ta wób ratapa ewyyh mäh, ⁶⁸ ti m' raky hadoo ta hã:

—Maher'ood mahapëë bã, Kristo, jaa mo haj'aa? —näk mäh.

Jesus Peed ky n'aa jejën do panyyg n'aa hahÿÿh

⁶⁹ Ti noo gó, tób w'oo hã Peed bahäng bã, tób danäh karom ÿÿnh ana ta wë, ti m' taky hadoo:

—Õm na-ããj hë Jesus Garirej buuj sii hawät doo —näng mäh.

⁷⁰ Ti m' Peed ky n'aa jejën wät sahõnh hë sa matym gó.

—Dooh ÿ heen n'aa nyy bã ta ti maher'oot doo —näng mä ta kyyh.

⁷¹ Ti m' Peed bahõm ta hadë noo bã. T'ĩ hënh tób danäh karom ÿÿnh see bahapäh bã m', taky hadoo sa pa hab'eëh do sa hã:

—Jesus Nasaréh buuj sii hawät do hahÿÿh —näng mäh.

⁷² Ti m' Peed jejën ãnh mã p'aa hãnh. P'op Hagä Do hã m' taky däng, raky daheeh hyb n'aa paawä:
—Dooh ÿ hapëë bã ta ti aj'yy —näng mãh.

⁷³ Ti noo gó né hã badawëd däk mãh, ta pa hab'ëeh do p'op raky hadoo ta hã:
—Sa hata see né hã õm —näk mãh. —Garirej buuj raber'oot doo da né hã ti maber'oot —näk mã sa kyyh.

⁷⁴ Ti m' Peed ta daaj hã taky n'aa kawas'ee kãn. Ti m' P'op Hagä Do hã taky däng:
—Dooh ÿ hapëë bã ta ti aj'yy! —näng mã ta kyyh sa hã.

Ti m' nyyw hã m' karaak bah'ÿÿ kãn. ⁷⁵ Tii bã m' Peed hyb n'aa newë däk Jesus her'oot do paa kã ta hã: “Karaak bahÿÿh do pooj jé, tamawoob nuu me ÿ maky n'aa jejën da.” Ti né paa kã m' Jesus her'oot do paa kã ta hã. Ti m' Peed banyyh wahoo gó naa. Tak'ëp tabaód g'ëed kãn mã taky n'aa jejën do hyb n'aa Jesus.

27

Pirato häd näng do wë Jesus ramahũũm kãn do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Bãp paa m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Judah buuj wahë n'aa wób, rahyb n'aa eno däk Jesus radaj'ëep hyb n'aa.

² Ramoo maw'yyd däk, ramahũũm Pirato häd näng do wë, Roma buuj Judah hãj n'aa bã bag'ããs doo.

³ Ti m' dajëb hã Jesus raky n'aa ety däk do Judas, Jesus haëej däk do ky n'aa napäh bã m', t'yyd kamehĩn wät mã tamoo wät do paa hã. Ti m' moweed k'ããts tæg hawak do s'ëeb tabaj hõm P'op

Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, sa wahë n'aa wób hã.

⁴—Nesaa do ÿ moo wäd wät —näng mä sa hã. — Mo haj'aa kad'oo do nado dajëb hã ÿ haëej däk doo —näng mä Judas kyyh sa hã.

Ti m' sa wahë n'aa hedoo do raky gadoo:

—Dooh hyb n'aa äã hyb n'aa peet pé ta tii. A ky gabuuj hë ti ta tii —näk mä sa kyyh.

⁵Ti m' Judas dawäts bëeh tũ moweed P'op Hagä Do tób n'aa yt hã, ti m' tabahõm kãn, nu kasagĩw däk mä tyd me.

⁶Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa rabata däk moweed tũ kajäk doo, ti m' raky hadoo:

—Dooh ër ky n'aa jaw'yyk do an'oo bã P'op Hagä Do tób n'aa dajëer n'aa tabahado däk hyb n'aa hahÿ dajëer. Majjyw dajëer n'aa ti hÿÿh —näk mäh.

⁷Ti hyb n'aa m' rahyb n'aa newë däk ramamet-sëe hyb n'aa hew'yyt do joom banäng doo, Judah buuj nadoo do kamag kadebong do pan'aa. ⁸Ti hyb n'aa, da hë na-ããj nä ta häd ramaneëenh “ta majjyw hood”, hew'yyt do joom hood paah. ⁹Tii d' né kä m' kametä däk P'op Hagä Do ky n'aa rod Jeremij häd näng do erih do paa kä. Hahÿ d' paa m' ta kyyh: “Rado däk 30 hedoo do moweed k'ääts tæg hawak do s'ëeb. Sa moo gó rahaëej däk do sãm Isaraéw buuj raky kajäk do tii. ¹⁰Ta sãm me rabets'ëe hõm hew'yyt do joom banäng doo. Tii d' né hë Tak'ëp Hyb N'aa Jawyk Do mejũ hã ÿÿ”, *näng paa Jeremij erii wät do kyyh.

* **27:10** Jeremij 19.1-13, 32.6-9. Taw'ääts hë ji ner'oot na-ããj hë Sakarija 11.12-13.

11 Ti nuuj jé m' Roma buuj Judah häj n'aa bä bag'ããs do pooj jé m' Jesus bagëët. Ti m' Jesus hä ta bagã n'aa eanh mäh:

—Õm né Judah buuj sa wahë n'aa? —näng mäh.

Ti m' Jesus ky hadoo:

—ÿÿ. Tii d' né hë, maher'oot doo d' né hë —näng mä Jesus.

12 Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oo do sa wahë n'aa, Judah buuj wahë n'aa wób Jesus raky n'aa tapaa bä kä Pirato hä, dooh m' Jesus ky gedag bä. 13 Ti m' Pirato ky hadoo ta hä:

—Nepäh a hä õm raky n'aa tapaa doo? —näng mä Pirato.

14 Doo né paawä Jesus kawaj'ãän bä, dooh m' taky gedag bä raky n'aa tapaa doo. Ti hyb n'aa m' tak'ëp Pirato hyb n'aa meuuj wät.

15 Pas-kowa noo gó m' Pirato bahed'oo doo da taberéd hõm radewëes do seeh. Teréd hõm hajõk do retsëe doo. 16 Ti noo gó m' ragadahew'ëes doo gó m' tabagëët Jesus Barabas häd näng doo, moo nesaa do ky n'aa etsëeh doo. 17 Ti m' hajõk do rikat'aa bä kä ta tób hënh, Pirato beanh sa hä:

—Ny hadoo do bë karën ÿ eréd hõm: Jesus Barabas, Jesus ramaneëenh do P'op Hagä Do H'yib Däng Doo? —näng mäh.

18 Tii d' tawén eanh, tahapäh mäh, ta hä rahaëej däk Jesus, rah'yy kajew'ëes do hyb n'aa ta hä.

19 Ti m' ti noo gó né hë m', ji ky n'aa etyy n'aa tyng jó Pirato basoo hä kä m', Pirato ÿÿm mejüü mä Pirato rapanäk hyb n'aa. Hahÿÿ d' mä ta kyyh:

—Marejä manä ta ti aj'yy mo haj'aa kanadoo doo. Ta ti hyb n'aa tak'ëp ÿ bahob wät säh ÿÿ gó

naga hẽ atsẽm –nãng mã ta ýĩm kyyh Pirato panãk do hã.

²⁰ Ti nuuj jé m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Judah buuj sa wahë n'aa na-ããj hẽ m' ramejũ mã hajõk doo, Barabas rabetsëe hyb n'aa Pirato hã. Ramaher'oot na-ããj hẽ Pirato ramejũ Jesus tadj'ëep hyb n'aa.

²¹ Ti m' Pirato beaanh sa hã:

–Ny hadoo do bẽ karẽn ý eréd hõm? –nãng mãh.

–Barabas –nãk mã hajõk do sa kyyh.

²² Ti m' Pirato ky hadoo:

–Tii d' tado bã, ny da ý bad'oo Jesus hã, Kristo ramaneëenh do hã? –nãng mãh.

–Mepëem dæg b'aa kajatsëk do hã! –nãk mã sahõnh hẽ sa kyyh.

²³ –Hëd n'aa? –nãng mã Pirato. –Dooch mo haj'aa kad'oo do tado bã –nãng mãh.

Taher'ood né paawä m' tak'ëp rageëej bong tii bã:

–Mepëem dæg! Mepëem dæg! –nãk mãh.

²⁴ Pirato bahapäh bã m' sa h'yyb rawanareem doo, Pirato hapäh mã rah'yy kawereem do ta wë, tado däk naëng, ti m' ta moo tabahetsyyd wät hajõk do matym gó.†

–Hëp ý n'aa nado hahỹ aj'yy dajëp doo –nãng mãh. –Bë né hẽ ti ta tii d' karẽn doo –nãng mãh.

²⁵ –Taw'ããts hẽ –nãk mã sahõnh hẽ. –Ããh, ãã panaa na-ããj hẽ, ãã gadoo ta majyyw hyb n'aa ãã raky n'aa tapa bã –nãk mã Pirato hã.

²⁶ Ti m' Pirato beréd hõm Barabas häd nãng doo. Ti m' tamejũ rabahewyyh Jesus. Ti m' tahaëej

† **27:24** Tii d' tawén d'oo, ta ky gabuuj gó nadoo do radaj'ëep doo, tametëeh hyb n'aa sa hã.

däk warahén sa hã rabepëem däk hyb n'aa b'aa kajatsëk do hã.

Jesus warahén rarejãã do panyyg n'aa hahÿÿh

²⁷ Ti m' bag'ããs do warahén n'aa ramahũũm Jesus sa wahë n'aa tób wahoo hënh. Tii bã m' ranaëëj nä sahõnh hë sa hataa, séd hã rakata padëek hyb n'aa Jesus w'oo hã. ²⁸ Ti m' rakabo nyyh ta saroor, ti m' radasuun jëng ta hã ta hatsë hahiin doo. ²⁹ Ti m' hetëk do moo m' ramap'õöd däk, ta nuu gó m' radasooh. Ti m' ranoo ta tatu hub hënh tamasoo hyb n'aa. ‡ Ti m' sa taron nuu me m' ramehyy bëeh ta wë. Raweh'ëeh doo gó m' raky n'aa mes'uunh. Ti m' raky n'aa ej'ees. Hahÿÿ da m' sa kyyh:

—Kaweh'ëeh Judah buuj sa wahë n'aa! —näk mäh.

³⁰ Ti m' rabahetsoos sa matsós me. Hajõõ nuu me m' ranu gewyyh tatu me. ³¹ Raky n'aa ej'ees jawén paa bã m' rado nyyh mä ta hatsë hahiin doo, radasuun jëng mä ta saroor hë. Ti m' ramahũũm rabepëem däk hyb n'aa.

Jesus rabepëem däk do panyyg n'aa hahÿÿh

³² Panang bã naa raban'yyh bã m' rakataa aj'yy panang Sirené häd näng doo bã naa, Simaw häd näng do hã. Ti m' warahén ramejũũ mä tabes'ooh hyb n'aa b'aa Jesus rahepëem däk do b'aa n'aa. ³³ Ti m' rakajaa Gogota häd näng doo bã. (Gogota häd

‡ **27:29** Ta hatsë rawén dadäk, sa wahë n'aa ky n'aa hadoo ramanes'uunh hyb n'aa. Ti hadoo hetëk do kapõös doo. Tëg gabarëeh do sa wahë n'aa nuu gó radasooh do ky n'aa hadoo ramanes'uunh. Ti hadoo na-ããj hë ta tatu. Ta moo gó sa wahë n'aa atón tatu n'aa hedoo do k'ããts tëg hawak do s'ëeb rahyb n'aa jew'yyk do metëe n'aa. Ta tii me ramanes'uunh.

näng doo m' ji nu gabóg k'yy rahanäng pé m' tii.)
³⁴ Ti m' ramenoo ta hã joom uwa häd näng do s'ëëb
 hejooñh doo. Kamekuunh mä ti datsäng doo me. §
 Ti m' tameëëk kanahën d'os hë, dooh teëg bä. ³⁵ Ti
 m' rabepëëm däk do jawén paa bä m', ramoo bong
 ramas'uunh doo, rabahapäh hyb n'aa ta saroor
 uuh wë ym doo. ** ³⁶ Ti m' rabehyy b'ëëh Jesus
 rabahag'ãäs hyb n'aa.

³⁷ P'op, ta nu gad'oo pong jé m', warahén
 rabepëëm däk kerih do Jesus moo p'ãã tadajëp
 do heen n'aa. Hahÿÿ da m' kerih do hã: “Jesus
 hahÿÿh, Judah buuj sa wahë n'aa”, näng mä kerih
 do hã. ³⁸ B'aa kajatsëk do wób hã rabepëëm padëëk
 na-ãäj hë pawóp hë ajyy baretsëk doo. Hub hënh ta
 see hahäng, s'ÿÿ hënh ta see hahäng. Hõõ gó Jesus
 kahepëëm däk do bahäng. ³⁹ Ta tii me teb'ëës do
 raky n'aa rejãã mä Jesus, sa nuu m' rewõnh Jesus
 wë. ⁴⁰ Hahÿÿ d' m' sa kyyh:

—Magawats'iik mäh, a nooh, P'op Hagä Do tób
 n'aa. Tamawoob mä ta ãh mamoo wäd sooh p'aa
 hënh, a nooh. A daaj kedëëb! Ahyy b'aa hã hadäk
 do õm, P'op Hagä Do T'aah mado bä! —näk mä sa
 kyyh.

⁴¹ P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa
 wahë n'aa, Mosees ky n'aa jaw'yyc do ma mehetëk
 doo, Judah buuj sa wahë n'aa na-ãäj hë raky n'aa
 ej'ees mäh:

⁴² —Ta wób ted'ëëp —näk mäh. —Dooñh tahaja bä
 ta daaj hë takedëëb bä! Isaraéw buuj sa wahë n'aa
 m', tanooh. Taw'ãäts hë tabahyng b'aa kajatsëk

§ 27:34 Datés do biin tii. Tii d' né hë rabahed'oo radej'ëëp do hã.

** 27:35 Saaw-Mo 22.18

do hã tahadäk do hã naa, tii bä ãã ky daheeh da!
⁴³ P'op Hagä Do hã m' tah'yy kasadä, tanooh. Na P'op Hagä Do edëeb hãã, P'op Hagä Do genaag bä ta hã. P'op Hagä Do T'aa m', tanooh —näk mä sa wahë n'aa sa kyyh.

⁴⁴ Baretsëk do ta pa pad'ëek do ti na-ããj raky n'aa rejãã mäh.

Jesus dajëp do panyyng n'aa hahÿÿh

⁴⁵ Wasyk mä ta bag badoo wät, badagyb däk mä badäk hahÿÿ hã. Jããm hë tug bä tabawag däk p'aa hënh. ⁴⁶ Tug bä m', tak'ëp mä Jesus geëej wät:

—Eroj, Eroj, rama sabakatani? —näng mäh.

“P'op Hagä Doo, ÿ h'yy kasahadä doo, hëd n'aa ÿ mamakyyis?”,†† tahanäng pé m' tii.

⁴⁷ Ta tii bä p'eets hë hab'ëeh do wób ramaa napäh bä m' ta kyyh, raky hadoo:

—Eriij‡‡ ti tanaëënh —näk mäh.

⁴⁸ Ti m' nanyw hë sa see waj'aa däk, sapum do tehoots däk uwa s'ëeb oow me, b'aa hã m' tagadahäng, tamenoo mä Jesus hã tabeëek hyb n'aa. ⁴⁹ Ti m' ta wób raky hadoo:

—Na madëeg! —näk mäh. —Ti b' er heg'ããs Eriij ana bä tabed'ëep hyb n'aa —näk mäh.

⁵⁰ Ti m' tak'ëp mä Jesus geëej wät, ti m' h'yy keréd hõm mäh.

⁵¹ Tii bä m', P'op Hagä Do tób n'aa t'öp ta gó noo gatsë hebaan do kas'ëed hyng mäh. Hëej katajus wät mäh, pä ganebäh bong P'op Hagä Do an'oo bä.

⁵² Noo kesëets hõm mä kamag hood. Hajök mä baad habok do paa genä bok mäh. Edëb bë kãn

†† 27:46 Saaw-Mo 22.1 hã takerii däk doo hã tabeh'üüm.

‡‡ 27:47 P'op Hagä Do ky n'aa rod p'ooj ub hawät do paa ti Eriij.

mäh. ⁵³ Genä bok do raban'yyh sa kamag hood paa bä naa. Ti m' Jesus ganä wät do jawén paa bä, rabajëë p'ëë panang Jerusarënh hënh. Kas'ee bok mä hajök do hä.

⁵⁴ Ti m' hëej katajuus doo, sahõnh hë hawäd wät do warahén sa wahë n'aa, ta warahén n'aa Jesus hag'ääs do rabahapäh bä m', raky hadoo:

—P'op Hagä Do T'aah né paa ti hÿÿh! —näk mä sa kyy kä.

⁵⁵ Hajök ÿÿj tii b' hab'ëeh. Dawëë naa m' rabaheg'ääs. Garirej häj n'aa bä naa rahada mä Jesus. Jesus karën do hä, ta waa hedoo do hä m' ramasa. ⁵⁶ Sa mahang mä rabab'ëeh Marija Madarën häd näng doo, Marija see Tsijaag Joséh sa ÿÿn, Sebedew taah sa ÿÿn. Tamawoob hë ÿÿj.

Jesus radakä jëng do pä gó panyyg n'aa hahÿÿh

⁵⁷⁻⁵⁸ Tüüh däg bä m' papÿÿj, aj'yy tak'ëp ma näng do bahõm Pirato wë. Joséh mä ta häd. Arimatsija hënh naa m' tii. Jesus ma matëg see hado däk mäh. Ti m' tabahõm Pirato wë. Tetsëë mä Jesus kamag n'aa tabado hyng hyb n'aa. Ti m' Pirato mejüü rahaëej däk ta hä tadakä jëng hyb n'aa. ⁵⁹ Ti m' Joséh bado hyy kän Jesus kamag n'aa, ti m' tahabën däk mä pään hanäm doo me, rino häd näng do s'ëeb. ⁶⁰ Ti m' tadasuun jëng pä gabaho doo gó. Papuuj mä ta ti kamag hood pan'aa. Joséh kamag hood paawä ti ragagots däk doo. Ti m' pä gatsabak do tepëed nä, taty gatsëë däk mä ta me. Ti m' tabahõm kän. ⁶¹ Marija Madarën, Marija see Jesus kamag hood pa m' rabat'oonh.

⁶² Ti m' jati péh, Saab hã, P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa, Pariséw sa daheeh rabahõm Pirato wë.

⁶³ —Hyb n'aa jawyk doo —näk mä Pirato hã. — ãã hyb n'aa es'ee däk ta ti aj'yy noo kanesa do ky hadoo do paah. Hahÿÿ d' paa ta kyyh: “Tamawoob hë tabahado däk bä kä äh ÿÿ, ÿ d' ganä wät p'aa hënh”, näng paa ta kyyh. ⁶⁴ Ti hyb n'aa ãã karën paawä mamejüü warahén rabahag'ääs hyb n'aa ta kamag hood tamawoob hë ta äh. Ta kamag hood ranahagãä bä, ta ma matëg an'aa da ta kamag rabado nyyh hyb n'aa. Jesus ganä wät, näk da tii bä. Hajök paa tawedii. Jesus makü ganä wät ranoo bä, ti bahãnh kawad'ii padëek hajök do tii bä —näk mä sa kyyh Pirato hã.

⁶⁵ Ti m' Pirato ky hadoo:

—Taw'ääts hë bë mahüüm warahén kamag hood rabahag'ääs hyb n'aa. Baad bë enyyw. Bë hapäh né hë nyy d' bë bad'oo —näng mäh.

⁶⁶ Ti m' ta kamag hood noo bä rabats'aa däk ky n'aa jaw'yyk do heen n'aa, ta ma matëg ranoo gasëets hõm mahãnh. Ti m' ramejüü warahén rabahag'ääs hyb n'aa.

28

Jesus ganä wät do panyyg n'aa hahÿÿh

¹ Ti m', Saab bahëej jëng bä m', báp paah, met'uuh hã, papÿÿj ty ganä këe bä, Marija Madarën, Marija see daheeh rabahõm Jesus kamag hood rabaheg'ääs hyb n'aa.

² Ti m' nyyw hë, tak'ëp k'ääts katajus këe. Tak'ëp tawén katajus wät P'op Hagä Do ääs bahyng do hyb

n'aa, ti m' pä kepëed hõm ta noo gatsë paah, ti m' ta jó tabaso däk. ³Tak'ëp mä ääs gabarëeh, hawyp do gabarëeh doo da. Tak'ëp mä ta saroor bahawak. ⁴Tak'ëp mä warahén, Jesus kamag hood hag'ääs do paah, rajeÿÿm bong mä ääs. Kajajän b'ëeh mä ÿÿm haj'aa, dejëp do hedo padëek mäh.

⁵Ti m' ääs ky hadoo ÿÿj sa hä:

—Bë eÿÿm manäh! —näng mäh. —ÿ hapäh, Jesus repëem däk do paa bë esoos. ⁶Dooch wäd bä. Ganä wät, bë tamaher'ood wät doo da né paah! B'ëep, bë hegää nyy bä takadasuun jëng do paa bä —näng mäh. ⁷—Nayyw hë bë ahõm, ta ma matëg bë maher'oot hyb n'aa. Hahÿÿ da d' bë kyyh: “Ganä wät dejëp do sa mahang. Ahõm da bë pooj jé Garirej hënh. Bë hapäh da t'ÿ hënh”, näk da bë kyyh. Tii d' këh ÿ bë hä —näng mä ääs kyyh ÿÿj sa hä.

⁸Ti m' rawaj'aa jëk ta ma matëg ramaher'oot hyb n'aa. Rajeÿÿm né paawä m' tseb'ee mä ti hyb n'aa.

⁹Ti m' rabajëk bä m', nayyw hë m' Jesus kas'ee wät sa hä, ti m' takedëng sa hä. Ti m' ta wë rabana, ti m' rabehyy b'ëeh tüü, ta tsyym hä ramoo kajäk ta hä raweh'ëeh hyb n'aa. ¹⁰Ti m' Jesus ky hadoo sa hä:

—Bë eÿÿm manäh. Bë ahõm, bë maher'ood hāj haa sa hä Garirej hënh rabahõm hyb n'aa. Tii bä da ÿ rabahapäh —näng mä Jesus.

Warahén ramaher'oot do rahapäh do panyyg n'aa hahÿÿh

¹¹Ti m' Jesus ma matëg wë ÿÿj rahõm nuuj jé m', warahén wób rabajëk mä panang hënh P'op Hagä Do tób n'aa yt hä moo heb'oooh do sa wahë n'aa wë. Ti m' ramaher'oot mä sa hä sahõnh hë rahapëe

wät doo. ¹² Ti m' P'op Hagä Do tób n'aa yt hã moo heb'ooh do sa wahë n'aa rakataa Judah buuj sa wahë n'aa hedoo do sa sii, rahyb n'aa newëë nyy d' rabad'oo hyb n'aa. Ti m' hajõng dajëër rabanoo warahén sa hã, ¹³ ti m' raky hadoo sa hã:

—Taw'ãäts hë hahÿÿ da bë maher'ood ta wób sa hã: “Atsëm, ãã aã nuuj jé ta ma matëg rabana, tii b' retsëëg hõm ta kamag”, näk da bë kyyh —näk mä sa wahë n'aa hedoo do sa kyyh.

¹⁴ Ti m' raky hadoo ënh:

—Pirato, babä bagã n'aa ky n'aa napäh bä panyyg bë her'ood hõm doo, ãã h'yyb en'yym da, dajëb hã bë taky n'aa ety mahãnh* —näk mä sa kyyh.

¹⁵ Ti m' warahén ragado däk dajëër, ti m' sa hã ramejũ doo da né hë m' ramaher'ood hõm daap men'yyh do panyyg. Ti m' jé pad'yyt hë m' Judah buuj mahang kaher'ood däk ta ti panyyg. Da hë na-ããj nä kaher'oot.

Jé pad'yyt hë ta ky n'aa ji maher'ood hõm Jesus mejũ do ky n'aa hahÿÿh

¹⁶ Ti m' 11 hedoo do rabahõm kãn Garirej hënh, waëë hënh, Jesus mejũ do paa hënh. ¹⁷ Ti m' Jesus rabahapäh bä, raj'aa etsëë kãn mä ta hã. Ti hadoo né hë dooh baad tagah'ood nä bä ta wób sa hã. ¹⁸ Ti m' Jesus bana kãn p'eets hë sa wë. Hahÿÿ d' mä ta kyyh sa hã:

—Sahõnh hã, hÿ pong jé hawät do hã, badäk hahÿÿ bä hawät do hã na-ããj hë P'op Hagä Do

* **28:14** Roma buuj sa warahén n'aa raã bä rabahag'ãäs bä, radej'ëp ta säm. Ti hyb n'aa “ãã h'yyb en'yym da bë wahë n'aa” rawén nãng.

an'oo dāk ÿ mejũũ hyb n'aa. Sahõnh hẽ sa bahãnh ÿ hyb n'aa jawyg dāk tan'oo bã. ¹⁹ Ti hyb n'aa, bẽ ahõm. Ma matëk ÿÿ rabahado padëëk bẽ an'oo bã sahõnh hẽ hãj n'aa babuuj. Bẽ nu gemuun hõm da ta ti Ee hãd gó, ta T'aah hãd gó, P'op Hagã Do Sahee hãd gó. ²⁰ Bẽ ma met'ëëg sa hã sahõnh hẽ bẽ ÿ mejũũ do paa raky daheeh hyb n'aa. Hahÿ ÿ ky dãng bẽ hã: Ý awãd had'yyt hẽ da bẽ sii badãk hahÿ gawatsik bã kã.† Jããm hẽ kã.

† **28:20** Sahõnh hẽ badãk hahÿ bahëëj jëng do jawén paa bã, hÿ pong jé Jesus pa ër aboo had'yyt hẽ.

clix

Pop Hagä Do Panyyg Hanäm Do Hahÿÿh
The New Testament in the Nadëb language of Brazil
(BR:mbj:Nadëb)

O Novo Testamento na língua Nadëb do Brasil

copyright © 2011 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Nadëb (Nadëb)

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Copyright Information

© 2011, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Nadëb

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-04-29

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 31 Aug 2023
c5681c4e-55f8-5b64-badf-af07c5e28afc